

ZASTUPNICKI DOM SABORA REPUBLIKE HRVATSKE

Na osnovi članka 89. Ustava Republike Hrvatske, donosim

ODLUKU

O PROGLAŠENJU ZAKONA O POTVRĐIVANJU UGOVORA O ENERGETSKOJ POVELJI

Prolašavam Zakon o potvrđivanju Ugovora o Energetskoj povelji, koji je donio Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na sjednici 19. rujna 1997.

Broj: 081-97-1517/1
Zagreb, 29. rujna 1997.

Predsjednik
Republike Hrvatske
dr. Franjo Tuđman, v. r.

ZAKON

O POTVRĐIVANJU UGOVORA O ENERGETSKOJ POVELJI

Članak 1.

Potvrđuje se Ugovor o energetskoj povelji koji je sklopljen u Lisabonu 17. prosinca 1994. godine u izvorniku na engleskom, francuskom, njemačkom, talijanskom, ruskom i španjolskom jeziku i kojeg je Republika Hrvatska potpisala u izvorniku na engleskom jeziku 17. prosinca 1994. na svečanosti potpisivanja održanoj u Lisabonu.

Članak 2.

Tekst Ugovora o Energetskoj povelji u izvorniku na engleskom jeziku i u prijevodu na hrvatski jezik glasi:

ZAVRŠNI DOKUMENT EUROPSKE ENERGETSKE POVELJE

I. Završna plenarna sjednica Konferencije Europske energetske povelje održana je 16. i 17. prosinca 1994. u Lisabonu. Predstavnici Albanije, Armenije, Australije, Azerbejdžana, Belgije, Bjelorusije, Bugarske, Kanade, Hrvatske, Cipra, Češke Republike, Danske, Estonije, Europske Zajednice, Finske, Francuske, Gruzije, Njemačke, Grčke, Mađarske, Islanda, Irske, Italije, Japana, Kazahstana, Kirgistan, Latvije, Lihtenštajna, Litve, Luksemburga, Malte, Moldavije, Nizozemske, Norveške, Poljske, Portugala, Rumunjske, Ruske Federacije, Slovačke, Slovenije, Španjolske, Švedske, Švicarske, Tadžikistana, Turske, Turkmenistana, Ukrajine, Udruženog Kraljevstva, Sjedinjenih Država Amerike i Uzbekistana (dalje označeno kao »predstavnici«) sudjelovali su na Konferenciji, a također i pozvani promatrači iz nekih zemalja i međunarodnih organizacija.

OSNOVE

II. Za vrijeme sastanka Europskog Vijeća u Dublinu u lipnju 1990., predsjednik Vlade Nizozemske je izrazio mišljenje da gospodarska obnova u istočnoj Europi i u tadašnjem Sovjetskom Savezu, može biti pospješena i ubrzana suradnjom u energetskom sektoru. Prijedlog je pozdravljen od Vijeća, koje je pozvalo Komisiju Europske Zajednice da prouči kako da se najbolje ostvari takva suradnja. U veljači 1991. Komisija je predložila koncept Europske energetske povelje.

Nakon rasprave na Savjetu ministara o prijedlogu Komisije Europska zajednica je pozvala ostale zemlje zapadne i istočne Europe, Sovjetski Savez i neeuropske članice OECD da sudjeluju na Konferenciji u Bruxellesu u srpnju 1991. i da započnu pregovore o Europskoj energetskej povelji. Mnoge druge zemlje i međunarodne agencije pozvane su da sudjeluju na konferenciji Europske energetske povelje kao promatrači.

Pregovori o Europskoj energetskej povelji zaključeni su u 1991. godini pa je Povelja usvojena potpisivanjem Zaključnog dokumenta na Konferenciji održanoj u Haagu 16. i 17. prosinca 1991. Potpisnice Povelje, tada ili naknadno, navedene su u prethodnom I. dijelu, ali ne i promatrači.

Potpisnice Europske energetske povelje su se obvezale

- slijediti ciljeve i načela Povelje, te ostvarivati i proširivati međusobnu suradnju čim prije bude moguće kroz pregovore, u dobroj vjeri, o Osnovnom sporazumu i o Protokolima.

Sukladno tome Konferencija Povelje započela je pregovore o Osnovnom sporazumu - kasnije preimenovanom u Ugovor o Energetskej povelji - predviđenom da promiče industrijsku suradnju Istok-Zapad osiguravajući zakonska jamstva u područjima kao što su investicije, prolazak i trgovina. Konferencija je također započela pregovore o Protokolima na području energetske učinkovitosti, nuklearne sigurnosti i ugljikovodika, no u posljednjem slučaju pregovori su kasnije ođođeni do zakljućivanja Ugovora o Energetskej povelji.

Pregovori o Ugovoru o Energetskej povelji i o Protokolu o energetskej učinkovitosti završeni su u 1994.

UGOVOR O ENERGETSKOJ POVELJI

III. Kao rezultat svojih razmatranja Konferencija je usvojila tekst Ugovora o Energetskej povelji (nadalje »Ugovor«) koji je naveden u Aneksu 1, te Odluke u svezi s njima date u Aneksu 2, i zakljućila da Ugovor bude otvoren za potpisivanje u Lisabonu od 16. prosinca 1994. do 16. lipnja 1995.

UTANAĆENJA

IV. Potpisivanjem Završnog dokumenta predstavnici su se složili da usvoje sljedeće dopune u svezi s Ugovorom:

1. S obzirom na Ugovor kao cjelinu

a) Predstavnici naglašavaju da su odredbe Ugovora usvojili imajući na umu posebnu prirodu Ugovora težeći za zakonskim okvirom za promicanje dugotrajne suradnje u određenom sektoru, te da rezultat ne može biti korišten kao presedan u kontekstu drugih međunarodnih pregovora.

b) Odluke Ugovora ne:

(i) obvezuju bilo koju Ugovornu stranu da obavezno uvodi pristup trećoj strani; ili

(ii) sprijećavaju primjenu sustava cijena koji, unutar pojedinih kategorija potrošaća, primjenjuju istovjetne cijene za kupce na različitim mjestima.

(c) Odstupanje od tretmana najpovlaštenije nacije nije predviđeno kao mjera koja se odnosi na nekog investitora ili na neku grupu investitora, nego se primjenjuje općenito.

2. S obzirom na članak 1(5)

(a) Ugovorne strane se slažu da ovaj Ugovor ne donosi nikakve zahtjeve u pogledu obveza u gospodarskej djelatnosti koje su izvan gospodarske djelatnosti u energetskej sektoru.

(b) Sljedeće djelatnosti ilustrativne su za gospodarsku djelatnost u energetskej sektoru:

(i) traženje i iskorištavanje te vađenje nafte, plina, ugljena i urana;

(ii) izgradnja i korištenje energetskih postrojenja za proizvodnju uključujući i ona na vjetar, te druge obnovljive energetske izvore;

(iii) zemaljski transport, distribucija, uskladištenje i snabdijevanje energetskim materijalima i proizvodima, primjerice pomoću prijenosnih i distributivnih mreža i cjevovoda ili pomoću namjenskih željezničkih pruga, te izgradnja postrojenja kao što je polaganje cjevovoda za naftu, plin i žitki ugljen;

(iv) odstranjivanje i odlaganje otpada iz energetskih postrojenja kao što su elektrane, uključujući nuklearni radioaktivni otpad iz nuklearnih elektrana;

(v) zatvaranje energetskih postrojenja, uključujući naftne bušace garniture, naftne rafinerije i elektrane;

(vi) trgovina i prodaja energetskih materijala i proizvoda, odnosno maloprodaja benzina; i

(vii) istraživanje, savjetovanje, planiranje, upravljanje i projektiranje djelatnosti vezane uz prije navedene djelatnosti, uključujući one namijenjene poboljšanju energetske učinkovitosti.

3. S obzirom na članak 1(6)

Zbog veće jasnosti je li neka Investicija učinjena na Području Ugovorne strane nadzirana neposredno ili posredno od Investitora neke druge Ugovorne strane, nadzor nad Investicijom znači zapravo nadzor ustanovljen nakon provjere stvarnih okolnosti u svakoj situaciji. Pri svakoj takvoj provjeri svi bitni činitelji trebaju biti razmatrani uključujući:

(a) investitorovo financijsko sudjelovanje, uključujući njegovo vlasničko pravo u investiciji;

(b) investitorovu sposobnost vršenja stvarnog utjecana na vođenje i odvijanje investicije; i

(c) sposobnost investitora na stvarni utjecaj u pogledu izbora članova direkcije ili nekog drugog upravnog tijela.

Ukoliko postoji sumnja nadzire li Investitor, posredno ili neposredno neku Investiciju, Investitor koji tvrdi da ima takav nadzor obavezan je iznijeti dokaz da postoji takav nadzor.

4. S obzirom na članak 1(8)

Sukladno australskoj politici u pogledu stranih investiranja vrijedi da je svako uspostavljanje novih projekata u rudarskoj djelatnosti ili novih projekata za postupanje s rudom u Australiji, a s investicijom od 10 milijuna australskih dolara ili većom, od strane stranog kapitala, bez obzira što taj strani kapital već obavlja slične poslove u Australiji, činjenje nove investicije.

5. S obzirom na članak 1(12)

Predstavnici uočavaju potrebu za odgovarajućom i učinkovitom zaštitom prava intelektualnog vlasništva u skladu s najvišim međunarodno prihvaćenim normama.

6. S obzirom na članak 5(1)

Dogovorom predstavnika, Članak 5 nije zamišljen da se njime nameće bilo kakav stav o tome jesu li, ili do kojeg iznosa su, odredbe »Sporazuma o mjerama, u svezi s trgovinom« priključene Završnom dokumentu Urugvajске runde Multilateralnih trgovinskih pregovora, uključene u članke III i XI GATT-a.

7. S obzirom na članak 6

(a) Jednostrano i primijenjeno ponašanje suprotno natjecateljskom duhu navedeno u Članku 6(2) treba biti definirano od svake Ugovorne strane u skladu s njenim zakonima i može uključivati i nepravilnosti iz prakse.

(b) »Provođenje« i »provodi« uključuje mjere Ugovorne strane na temelju njenog zakona o natjecanju pomoću

istraživanja, zakonskih ili administrativnih mjera kao i pomoću ma koje odluke ili nekog novog zakona s kojim se propisuje ili odgađa ovlaštenje.

8. S obzirom na članak 7(4)

Mjerodavno zakonodavstvo treba sadržavati odredbe o zaštiti okoliša, o uporabi zemljišta, o sigurnosti i o tehničkim normama.

9. S obzirom na članke 9, 10 i V dio

Budući da programi Ugovorne strane koji omogućuju javne zajmove, subvencije, jamstva ili osiguranja za olakšavanje trgovine ili investiranja u inozemstvu, nisu povezani s investicijom, ili s pripadajućom djelatnošću Investitora drugih Ugovornih strana na njenom Području, takvi programi mogu biti podložni ograničenjima u pogledu sudjelovanja u njima.

10. S obzirom na članak 10(4)

Dodatni Ugovor će odrediti uvjete za primjenjivanje postupka opisanog u Članku 10(3). Ti će uvjeti uključivati, između ostalog, odredbe o prodaji ili o drugim okončavanjima državnih investicija (privatizacija) i smanjivanju monopola (demonopolizacija).

11. S obzirom na članke 10(4) i 29(6)

Ugovorne strane mogu razmotriti svaku povezanost između odredaba Članka 29(6) i Članka 10(4).

12. S obzirom na članak 14(5)

Predviđeno je da Ugovorna strana koja ulazi u neki sporazum naveden u Članku 14(5) brine o tome da osigura da uvjeti takvog sporazuma ne budu u suprotnosti s obvezama Ugovorne strane u okviru Članaka Sporazuma međunarodnog monetarnog fonda

13. S obzirom na članak 19(1) (i)

Svaka Ugovorna strana treba sama odlučiti do koje mjere pristojbe, te nadzor nad utjecajem u svezi s okolišem, trebaju biti podložni zakonskim zahtjevima, nadležnim vlastima za donošenje odluka u svezi s takvim zahtjevima, te koji odgovarajući postupak treba slijediti.

14. S obzirom na članke 22 i 23

U pogledu trgovine Energetskim materijalima i proizvodima reguliranim Člankom 29, taj članak sadrži bitne odredbe za sadržaje pokrivene Člancima 22. i 23.

15. S obzirom na članak 24

Iznimke sadržane u GATT-u i u Pripadnim instrumentima vrijede između pojedinih Ugovornih strana, koje su članice GATT-a, kao što je to naglašeno u Članku 4. U pogledu trgovine Energetskim materijalima i proizvodima pokrivene Člankom 29, ovaj Članak sadrži odredbe bitne za predmete pokrivene Člankom 24.

16. S obzirom na članak 26(2)(a)

Članak 26 (2)(a) se ne može tumačiti tako da zahtijeva od Ugovorne strane da u svom zakonu ozakonjuje III Dio ovog Ugovora.

17. S obzirom na članak 26 i 27

Pozivanje na ugovorne obveze prema prethodnoj rečenici Članka 10(1) ne uključuje odluke donešene od međunarodnih organizacija, čak ako su zakonski obvezujuće, ili su u ugovorima koji su stupili na snagu prije 1.

siječnja 1970.

18. S obzirom na članak 29(2)(a)

(a) Gdje odredba GATT-a 1947. ili Pripadajućeg instrumenta navedena u ovom paragrafu predviđa zajedničko djelovanje članica GATT-a, predviđeno je da tada takvo djelovanje poduzme Konferencija Povelje.

(b) Formulacija »koji su bili u primjeni 1. ožujka 1994. i koje se primjenjuju u pogledu Energetskih materijala i proizvoda između članica GATT-a 1947.« nije zamišljena za slučajeve u kojima se članica GATT-a priziva na članak XXXV GATT-a te s time poništava primjenu GATT prema nekoj drugoj članici GATT-a, ali usprkos tome primjenjuje de facto odredbe GATT-a nasuprot te druge članice GATT-a.

19. S obzirom na članak 33

Privremena konferencija Povelje treba u što je moguće kraćem roku odlučiti kako najbolje učiniti učinkovitim cilj naveden u Naslovu III u Europskoj energetskej povelji da bi se ostvarili pregovori o Protokolima na područjima suradnje koja su navedena u Naslovu III u Povelji.

20. S obzirom na članak 34

(a) Privremeni Glavni tajnik uspostaviti će odmah kontakt s drugim međunarodnim tijelima da bi ustanovio načine na koje bi ta tijela bila voljna preuzeti zadatke koji proizlaze iz Ugovora i Povelje. Privremeni Glavni tajnik treba povratno izvjestiti privremenu Konferenciju Povelje na sastanku koji prema Članku 45 (4) treba biti sazvan najkasnije 180 dana poslije datuma otvaranja Ugovora za potpis.

(b) Konferencija Povelje treba usvojiti godišnji proračun prije početka financijske godine, te odobriti godišnje troškove.

21. S obzirom na članak 34 (3) (m)

Tehničke izmjene Aneksa mogu primjerice podrazumijevati brisanje neke države sa spiska nepotpisnica ili sa spiska potpisnica ako nije poslije primjerenog razdoblja izvršila ratifikaciju, ili mogu podrazumijevati dodatke Aneksima N i VC. Zamišljeno je da Tajništvo predloži takve promjene Konferenciji Povelje kad to bude potrebno.

22. S obzirom na Aneks TFU(1)

(a) Ako neka od članica sporazuma navedenog u stavku (1) nije potpisala ili nije pristupila Ugovoru u vremenu predviđenom za ratifikaciju, strane članice sporazuma koje su potpisale, ili su pristupile Ugovoru, mogu na to upozoriti u svoje ime.

(b) Potreba za objavljivanjem sporazuma koji su čisto poslovne prirode nije općenito predviđena jer takvi sporazumi ne dovode u pitanje udovoljavanje Članku 29(2)(a), čak ni kad su sklopljeni od državnih agencija. Konferencija Povelje može međutim zbog Aneksa TFU razjasniti koje to vrste sporazuma navedenih u Članku 29 (2) (b) zahtijevaju objavu u okviru Aneksa, a koja vrsta ugovora to ne zahtijeva.

ISKAZI

V. Predstavnici izjavljuju da članak 18 (2) ne može biti protumačen tako da omogućuje izigravanje primjene drugih odredbi ovog Ugovora.

VI. Predstavnici također ističu sljedeće iskaze koji su sačinjeni u svezi s Ugovorom:

1. S obzirom na Članak 1(6)

Ruska federacija želi da se ponovno razmotri u pregovorima u svezi s dodatnim ugovorom navedenim u Članku 10 (4) pitanje važnosti nacionalnog zakonodavstva u svezi s problematikom upravljanja kao što je to izraženo u

točki Utanačenja u svezi sa člankom 1 (6).

2. S obzirom na Članke 5 i 10 (11)

Australija naglašava da odredbe Članaka 5 i 10 (11) ne umanjuju njena prava i dužnosti u sklopu GATT-a, uključujući tu i ono što obrađuje Urugvajska runda u okviru Investicijskih mjera u svezi s trgovinom (TRIM), a posebice ne u pogledu popisa iznimki u Članku 5 (3), kojeg Australija smatra nepotpunim.

Australija nadalje naglašava da ne bi bilo pogodno da tijela uspostavljena za rješavanje prijepornih slučajeva uspostavljena u okviru ovog Ugovora daju tumačenja GATT-ovih Članaka III i XI u kontekstu spora između članica GATT-a ili spora između investitora neke članice GATT-a i druge članice GATT-a. Australija smatra da u pogledu primjene Članka 10 (11) između nekog investitora i članice GATT-a jedino što može biti razmatrano u okviru Članka 26 je pitanje odluka arbitraže u slučaju da GATT-ov panel ili tijelo za rješavanje prijepornih slučajeva Svjetske trgovinske organizacije (WTO) prethodno utvrdi da su neke investicijske mjere u svezi s trgovinom poduzete od neke Ugovorne strane nedosljednije s njenim obvezama u okviru GATT-a ili Sporazuma u svezi s investicijskim mjerama u trgovini.

3. S obzirom na Članak 7

Europska Zajednica i njene države članice te Austrija, Norveška, Švedska i Finska izjavljuju da su odredbe Članka 7 predmet dogovorenih pravila međunarodnog prava o nadležnosti nad podmorskim kabelima i cjevovodima ili da su gdje ne postoje takva pravila, predmet općeg međunarodnog prava.

Nadalje one izjavljuju da Članak 7 nije predviđen da utječe na tumačenje postojećeg međunarodnog prava o nadležnosti nad podmorskim kabelima i cjevovodima i ne može se smatrati da to čini.

4. S obzirom na Članak 10

Kanada i Sjedinjene Države Amerike, svaka za sebe, potvrđuju da će primjenjivati odredbe Članka 10 uz sljedeće stavove:

Kod procjenjivanja postupka kojeg treba odobriti investitorima drugih Ugovornih strana i njihovim Investicijama, okolnosti treba razmatrati od slučaja do slučaja. Usporedba između postupaka odobrenog Investitorima jedne Ugovorne strane, ili Investicijama Investitora jedne Ugovorne strane, te Investicijama ili Investitorima druge Ugovorne strane, valjana je samo ako je učinjena između Investitora i Investicija u sličnim okolnostima. U određivanju da li je različiti postupak Investitorima ili Investicijama dosljedan sa člankom 10 moraju se uzeti u obzir dva osnovna činitelja.

Prvi činilac jesu ciljevi politike Ugovorne strane u raznim područjima sve dok su sukladni s načelima nepristranosti postavljanjem u članku 10. Opravdani ciljevi politike mogu opravdati različite postupke prema stranim Investitorima ili prema njihovim Investicijama da bi se izrazila različitost bitnih okolnosti između tih Investitora i Investicija i njihovih domaćih pandana. Primjerice, nastojanje osiguravanja cjelovitosti financijskog sustava zemlje opravdavao bi razumne mjere u pogledu stranih Investitora ili Investicija, dok bi takve mjere bile nepotrebne za osiguravanje postignuća istih ciljeva ako su u pitanju domaći investitori ili domaće investicije. Ovi strani Investitori ili njihove Investicije ne bi bili stoga »u sličnim okolnostima« prema domaćim investitorima ili prema njihovim investicijama. Stoga, ako čak takva mjera pruža različiti tretman, ne bi bila suprotna Članku 10.

Drugi činilac je iznos do kojeg je mjera potaknuta činjenicom da je odgovarajući Investitor ili Investicija stranog vlasništva ili pod stranim nadzorom. Mjera namijenjena posebice Investitorima jer su stranci, bez dovoljno proturazloga, dosljednih s predhodnim paragrafom, bila bi suprotna načelima Članka 10. Strani Investitor ili Investicija bili bi u »sličnim okolnostima« s domaćim Investitorima i njihovim Investicijama, te bi mjera bila suprotna Članku 10.

5. S obzirom na Članak 25

Europska Zajednica i njene države članice podsjećaju da u skladu sa člankom 58 Ugovora o uspostavljanju Europske Zajednice:

(a) Kompanije ili tvrtke utemeljene u skladu sa zakonom države članice i koje imaju svoj registrirani ured, središnju upravu ili sjedište tvrtke unutar Zajednice bit će, na osnovi prava uspostavljanja shodno Trećem dijelu Naslova III, Poglavlja 2 Ugovora o uspostavljanju Europske Zajednice, tretirane na isti način kao i fizičke osobe koje su državljani država članica. Kompanije ili tvrtke koje imaju samo registriran svoj ured unutar Zajednice moraju, za ovu svrhu, imati učinkovitu i trajnu vezu s gospodarstvom jedne od država članica;

(b) »kompanije i tvrtke« znači kompanije ili tvrtke uspostavljene u okviru civilnog ili trgovačkog prava, uključujući kooperacijska društva, i druge zakonske osobe podvrgnute javnom ili privatnom pravu, osim onih neprofitnih.

Europska Zajednica i njene države članice nadalje podsjećaju da:

Zakon Zajednice daje mogućnost proširivanja prethodno opisanog postupka na grane i agencije kompanija ili tvrtke koje nisu uspostavljene u jednoj od država članica, i da će primjena Članka 25 Ugovora Energetske povelje dozvoliti samo ona odstupanja nužna za očuvanje povlaštenog postupka koji je posljedica šireg procesa gospodarske integracije rezultirajućeg iz Ugovora za uspostavljanje Europske Zajednice.

6. S obzirom na Članak 40

Danska podsjeća da se Europska energetska povelja ne odnosi na Grenland i Farske otoke sve dok obavijest u tom pogledu ne bude primljena od mjesnih vlada Grenlanda i Farskih otoka.

U tom pogledu Danska potvrđuje da se Članak 40 Ugovora odnosi na Grenland i Farske otoke.

7. S obzirom na Aneks G(4)

(a) Europska zajednica i Ruska Federacija izjavljuju da će trgovina nuklearnim materijalima između njih biti vođena, dok ne postignu drugi sporazum, na temelju odredaba članka 22. Sporazuma o partnerstvu i suradnji, koji uspostavlja partnerstvo između Europske zajednice i njenih država članica s jedne strane, te Ruske Federacije s druge strane, potpisanog na Krfu 24. lipnja 1994., te na temelju tome pridruženih razmijenjenih pisama i pripadajuće zajedničke deklaracije, te da će sporovi u pogledu takve trgovine biti predmet postupka u navedenom Sporazumu.

(b) Europska zajednica i Ukrajina izjavljuju da će, u skladu sa Sporazumom o partnerstvu i suradnji potpisanim u Luksemburgu 14. lipnja 1994. te u skladu s Privremenim sporazumom, iniciranim istog dana, trgovina nuklearnim materijalima između njih biti isključivo regulirana odredbama posebnog sporazuma koji se treba sklopiti između Europske zajednice za atomsku energiju i Ukrajine.

Do stupanja na snagu ovog posebnog sporazuma, vrijedit će i dalje u trgovini nuklearnim materijalom između njih odredbe Ugovora o trgovini i ekonomskoj i trgovinskoj suradnji sklopljenog između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika i potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

(c) Europska zajednica i Kazakstan izjavljuju da će se između njih trgovina nuklearnim materijalima isključivo odvijati u skladu sa Sporazumom o partnerstvu i suradnji potpisanim u Bruxellesu 20. svibnja 1994., a na osnovi odredaba posebnog sporazuma koji će biti sklopljen između Europske zajednice za atomsku energiju i Kazakstana.

Do stupanja na snagu ovog posebnog sporazuma vrijedit će i dalje u trgovini nuklearnim materijalom između njih odredbe Ugovora o trgovini i ekonomskoj i trgovinskoj suradnji sklopljenog između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika i potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

(d) Europska zajednica i Kirgistan izjavljuju da će se između njih trgovina nuklearnim materijalom isključivo odvijati u skladu sa Sporazumom o partnerstvu i suradnji potpisanim u Bruxellesu 31. svibnja 1994., a na osnovi odredaba posebnog sporazuma koji će biti sklopljen između Europske zajednice za atomsku energiju i Kirgistana.

Do stupanja na snagu ovog posebnog sporazuma vrijedit će i dalje u trgovini nuklearnim materijalom između njih odredbe Ugovora o trgovini i ekonomskoj i trgovinskoj suradnji sklopljenog između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika i potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

(e) Europska zajednica i Tađikistan izjavljuju da će se između njih trgovina nuklearnim materijalima isključivo odvijati u skladu s posebnim sporazumom koji će biti sklopljen između Europske zajednice za atomsku energiju i Tađikistana.

Do stupanja na snagu ovog posebnog sporazuma vrijedit će i dalje za trgovinu nuklearnim materijalima između njih odredbe Ugovora o trgovini i ekonomskoj i trgovinskoj suradnji sklopljenog između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika i potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

(f) Europska zajednica i Uzbekistan izjavljuju da će se između njih trgovina nuklearnim materijalima isključivo odvijati u skladu s posebnim sporazumom koji će biti sklopljen između Europske zajednice za atomsku energiju i Uzbekistana.

Do stupanja na snagu ovog posebnog sporazuma vrijedit će i dalje za trgovinu nuklearnim materijalima između njih odredbe Ugovora o trgovini i ekonomskoj i trgovinskoj suradnji sklopljenog između Europske ekonomske zajednice, Europske zajednice za atomsku energiju i Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika i potpisanog u Bruxellesu 18. prosinca 1989.

PROTOKOL O ENERGETSKOJ UČINKOVITOSTI I PRIPADNIM PROBLEMIMA OKOLIŠA

VII. Konferencija je usvojila tekst Protokola o energetske učinkovitosti i pripadnim problemima okoliša koji je naveden u Aneksu 3.

EUROPSKA ENERGETSKA POVELJA

VIII. Privremena Konferencija Povelje i Konferencija Povelje, predviđene u Povelji bit će odsad odgovorne za donošenje odluke u svezi sa zahtjevima za potpisivanje završnog dokumenta Haške konferencije o Europskoj energetske povelji i Europske energetske povelje ovime usvojene.

DOKUMENTACIJA

IX. Zabilješke pregovora Konferencije Europske energetske povelje bit će pohranjene u Tajništvu.

Sastavljeno u Lisabonu sedamnaestog prosinca tisućudevetstodevedesetčetvrte.

UGOVOR O ENERGETSKOJ POVELJI

(Aneks I Završnog dokumenta konferencije Europske energetske povelje)

PREDGOVOR

Ugovorne strane ovog Ugovora,

imajući u vidu Parišku povelju za Novu Europu potpisanu 21. studenoga 1990.;

imajući u vidu Europsku energetske povelju usvojenu u Zaključnom dokumentu Haške konferencije o Europskoj energetske povelji potpisanom u Haagu 17. prosinca 1991.;

podsjecajući da su se sve potpisnice Zaključnog dokumenta Haške konferencije obvezale slijediti ciljeve i načela Europske energetske povelje, te provesti i proširiti svoju suradnju, što je prije moguće kroz pregovore u dobroj vjeri u Ugovoru energetske povelje i o Protokolima, te u želji da obveze sadržane u toj Povelji postave na pouzdane i obvezujuće međunarodne zakonske temelje;

želeći također utemeljiti ustrojni okvir potreban za primjenu načela iskazanih u Europskoj energetskej povelji;

u želji da provedu temeljnu pobudnu zamisao Europske energetske povelje, koja se sastoji u pospješenu gospodarskog rasta pomoću mjera za liberalizaciju investicija i trgovine u energetici;

potvrđujući da Ugovorne strane pridaju najveću pozornost učinkovitoj primjeni punog nacionalnog tretmana i tretmana najpovoljnije nacije, te da će te obveze biti primijenjene za ulazak u investicije shodno dodatnom ugovoru;

imajući u vidu cilj postupne liberalizacije međunarodne trgovine, te načelo izbjegavanja pristranosti u međunarodnoj trgovini, koje je proglašeno u Općem sporazumu o carinama i trgovini (dalje GATT) te u njegovim Pripadajućim instrumentima, i kao što je drugačije predviđeno i u ovom Ugovoru;

odlučne postupno otkloniti tehničke, administrativne i druge zapreke u trgovini Energetskim materijalima i proizvodima te pripadnom opremom, tehnologijom i uslugama;

računajući s mogućim članstvom u GATT-u onih Ugovornih strana koje zasad još nisu članice, te zainteresirane za osiguravanje privremenih trgovinskih sporazuma koji će pomoći tim Ugovornim stranama, a neće usporavati njihovo pripremanje za takvo članstvo;

vodeći računa o pravima i obvezama određenih Ugovornih strana koje su također i članice GATT-a i njegovih Pripadajućih instrumenata;

imajući u vidu pravila natjecanja u svezi s udruživanjem, monopolom, praksom suprotnom nadmetanju i zloupotrebom dominantnog položaja;

imajući u vidu također Ugovor o neširenju nuklearnog oružja, Smjernice za nuklearne isporučitelje, te druge međunarodne obveze ili dogovore o nuklearnom neširenju;

uvažavajući potrebu za najučinkovitijim istraživanjem, proizvodnjom, pretvorbom, uskladištenjem, transportom, distribucijom i korištenjem energije;

uzevši u obzir Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o klimatskoj promjeni, Konvenciju o ograničenju prekomjernog zagađivanja zraka i njene protokole, te druge međunarodne sporazume o okolišu sa stanovišta energije; i

uvažavajući rastuću i hitnu potrebu za mjerama zaštite okoliša, uključujući zatvaranje energetske postrojenja i odlaganje otpada, te međunarodno dogovorene ciljeve i kriterije u te svrhe:

DOGOVORILE SU SE KAKO SLIJEDI:

I. DIO

DEFINICIJE I SVRHA

Članak 1.

Određivanje pojmova

Kao što se koristi u ovom Ugovoru

(1) »*Povelja*« znači Europsku energetske povelju usvojenu u Zaključnom dokumentu Haške konferencije o Europskoj energetskej povelji i potpisanoj u Haagu 17. prosinca 1991. Potpisivanje Zaključnog dokumenta smatra se potpisivanjem Povelje.

(2) »*Ugovorna strana*« znači državu ili Regionalnu zajednicu gospodarskog udruživanja koja je pristala biti vezana ovim Ugovorom i za koju je Ugovor na snazi.

(3) »Regionalna zajednica gospodarskog udruživanja« znači organizaciju koja se sastoji od država kojoj su one prenijele nadležnost u svezi s određenim pitanjima, od kojih su mnoga regulirana ovim Ugovorom, uključujući ovlaštenja za donošenje odluka koje ih obvezuju u pogledu tih pitanja.

(4) »Energetski materijali i proizvodi«, zasnovani na Harmoniziranom sustavu Savjeta za carinsku suradnju, te na Kombiniranoj nomenklaturi Europske zajednice, znače stavke navedene u Aneksu EM.

(5) »Gospodarska djelatnost u energetskom sektoru« znači gospodarsku djelatnost koja podrazumijeva istraživanje, vađenje, oplemenjivanje, proizvodnju, skladištenje, zemaljski transport, prijenos, distribuciju, trgovinu, obradu tržišta ili prodaju Energetskih materijala i proizvoda, osim onih koji su navedeni u Aneksu NI, ili su u vezi s distribucijom topline na širem području.

(6) »Investicija« znači svaku vrstu imovine, koju neposredno ili posredno posjeduje ili njome upravlja Investitor, a obuhvaća:

(a) osobno i neosobno pokretno ili nepokretno vlasništvo, kao i sva vlasnička prava kao što su najmovi, zalozi, zapljene i jamčevine;

(b) tvrtku ili poslovno poduzeće, ili dionice, vrijednosne papire, ili druge oblike pravnog sudjelovanja u tvrtki ili u poslovnom poduzeću, obveznice i druge tražbine tvrtke ili poslovnog poduzeća;

(c) novčana potraživanja i potraživanja za izvedene radove prema ugovoru koji ima gospodarsku vrijednost i koji je u svezi s investicijom;

(d) intelektualno vlasništvo,

(e) prihode;

(f) bilo koje pravo stečeno zakonom ili ugovorom ili na temelju neke licence i dozvole dobivene prema zakonu za poduzimanje neke Gospodarske djelatnosti u energetskom sektoru.

Promjena oblika u kojem je imovina investirana ne utječe na njen značaj kao investicije, pa izraz »Investicija« obuhvaća sve investicije, bilo da već postoje, ili su učinjene nakon datuma stupanja na snagu ovog Ugovora za Ugovornu stranu investitora koji ulazi u investiciju, te za Ugovornu stranu na čijem Području je ta investicija učinjena (u daljnjem tekstu »efektivni datum«), pod uvjetom da se ovaj Ugovor primijenjuje samo na sadržaje koji utječu na takve investicije nakon efektivnog datuma.

»Investicija« se odnosi na bilo koju investiciju povezanu s Gospodarskom djelatnošću u energetskom sektoru, te na investicije, ili skupine investicija, koje su označene od strane Ugovorne strane na njenom Području kao »projekti u skladu s Poveljom« i koji su kao takvi prijavljeni Tajništvu.

(7) »Investitor« znači:

(a) s obzirom na Ugovornu stranu

(i) fizičku osobu koja ima državljanstvo ili narodnost te Ugovorne strane, ili koja je kod nje stalno nastanjena, u skladu s njenim važećim zakonom;

(ii) tvrtku ili drugu organizaciju organiziranu u skladu s važećim zakonom te Ugovorne strane;

(b) s obzirom na »treću državu«, fizičku osobu, tvrtku ili drugu organizaciju koja zadovoljava, s nužnim izmjenama, uvjete navedene za Ugovornu stranu u podstavku (a).

(8) »Investiranje« ili »Ulazak u investicije« znači ulaganje u nove investicije, stjecanje svih, ili dijela, postojećih investicija ili ulazak u različita područja investicijskih djelatnosti.

(9) »Prihod« znači svote koje potječu od neke investicije, ili su s njom u vezi, neovisno o obliku u kojem su

plaćene, uključujući dobiti, dividende, kamate, dobiti od prodaje, tantijeme, upravu, tehničku suradnju ili druge honorare, te plaćanja u naravi.

(10) »*Područje*« znači s obzirom na državu koja je Ugovorna strana:

(a) teritorij pod njenim suverenitetom, podrazumijevajući da teritorij uključuje kopno, unutrašnje vode i teritorijalno more; i

(b) područje podložno i u skladu s međunarodnim pomorskim pravom: more, morsko dno i njegovo podmorje u odnosu na koje ta Ugovorna strana vrši suverena prava i podsudnost.

U pogledu Regionalne zajednice gospodarskog udruživanja, koja je Ugovorna strana, Područje znači područja država članica takve Zajednice, pod odredbama sadržanim u sporazumu o osnivanju te Zajednice.

(11) (a) »*GATT*« znači »*GATT 1947*« ili »*GATT 1994*« ili oboje ako su oboje primjenljivi.

(b) »*GATT 1947*« znači Opći sporazum o carinama i trgovini od 30. listopada 1947. i priložen Završnom dokumentu prihvaćenom na zaključenju Druge sjednice Pripremnog komiteta Konferencije Ujedinjenih naroda o trgovini i zapošljavanju, i koji je kasnije pročišćen, dopunjen ili izmijenjen.

(c) »*GATT 1994*« znači Opći sporazum o carinama i trgovini, kao što je navedeno u Aneksu 1A Sporazuma o utemeljenju Svjetske trgovinske organizacije, i koji je kasnije pročišćen, dopunjen ili izmijenjen.

Članica Sporazuma o utemeljenju Svjetske trgovinske organizacije (WTO) smatra se i članicom GATT-a 1994.

(d) »*Pripadajući instrumenti*« znači, već prema potrebi,

(i) ugovore, utanačenja ili druge zakonske instrumente, uključujući odluke, deklaracije i sporazume, zaključene pod okriljem GATT-a 1947, i koji su kasnije pročišćeni, dopunjeni ili izmijenjeni; ili

(ii) Sporazum o utemeljenju Svjetske trgovinske organizacije (WTO) uključujući i njen Aneks 1A (osim GATT 1994), njegove Aneксе 2, 3 i 4, te odluke, deklaracije i sporazume s tim u svezi, a koji su kasnije pročišćeni, dopunjeni ili izmijenjeni.

(12) »*Intelektualno vlasništvo*« uključuje autorska i pripadna prava, zaštitne znakove, zemljopisne znakove, industrijsko oblikovanje, patente, dizajne nacrti integriranih krugova, te zaštitu povjerljivih podataka.

(13) (a) »*Protokol Energetske povelje*« ili »*Protokol*« znači ugovor u svezi koga su pregovori i tekst odobreni od strane Konferencije Povelje, a kojeg su sklopile dvije ili više Ugovornih strana da bi se upotpunile, proširile ili pojačale odredbe ovog Ugovora s obzirom na bilo koje posebno područje ili kategoriju djelatnosti unutar domene ovog Ugovora ili na područjima suradnje u skladu s III poglavljem Povelje.

(b) »*Deklaracija Energetske povelje*« ili »*Deklaracija*« znači neobvezujući dokument, čije je pregovore i tekst odobrila Konferencija Povelje, a koji su zaključile dvije ili više Ugovornih strana da bi se dopunile ili proširile odredbe ovog Ugovora.

(14) »*Slobodno konvertibilna valuta*« znači valutu koja se u velikoj mjeri koristi za trgovinu na međunarodnom mjenjačkom tržištu i u međunarodnom poslovanju.

Članak 2.

Svrha Ugovora

Ovaj Ugovor utemeljuje pravni okvir za unaprijeđenje dugoročne suradnje na području energetike zasnovane na dopunjavanju i uzajamnoj koristi u skladu sa ciljevima i načelima Povelje.

II. DIO

TRGOVINA

Članak 3.

Međunarodna tržišta

Ugovorne strane će djelovati na unaprijeđivanju pristupa međunarodnim tržištima na trgovinskim temeljima, te općenito da bi razvile otvoreno i natjecateljsko tržište za Energetske materijale i proizvode.

Članak 4.

Neodstupanje od GATT-a i Pripadajućih instrumenata

Ništa u ovom Ugovoru ne može pojedinim Ugovornim stranama koje su članice GATT-a ograničavati odredbe GATT-a i Pripadajućih instrumenata, ako se primjenjuju između tih Ugovornih strana.

Članak 5.

Investicijske mjere u svezi s trgovinom

(1) Ugovorna strana ne može primjenjivati niti jednu investicijsku mjeru u svezi s trgovinom koja je suprotna odredbama članka III ili XI GATT-a. To neće biti na štetu prava i obveza Ugovorne strane u okviru GATT-a i Pripadajućih instrumenata te u okviru Članka 29.

(2) Takve mjere uključuju svaku investicijsku mjeru, koja je obvezna ili je važeća na temelju domaćeg zakona ili na temelju administrativne odluke ili uvjete koje treba ispuniti da bi se ostvario probitak, i koja zahtjeva:

(a) od nekog poduzeća kupnju ili uporabu proizvoda domaćeg podrijetla ili iz nekog domaćeg izvora, bez obzira na to odnosi li se to ograničenje na pojedine proizvode, na opseg, na vrijednosti proizvoda ili na opseg udjela ili vrijednosti domaće proizvodnje; ili

(b) da nabava ili uporaba uvoznih proizvoda budu ograničeni nekom poduzeću na iznos koji je ovisan o opsegu ili o vrijednosti izvoza domaćih proizvoda koje to poduzeće izvozi;

ili koja ograničava:

(c) nekom poduzeću uvoz proizvoda, koje te proizvode koristi u svojoj domaćoj proizvodnji, ili su s njom u vezi i to na iznos srazmjern njegovoj proizvodnji ili na iznos vezan na opseg ili na vrijednost izvoza domaće proizvodnje;

(d) nekom poduzeću uvoz proizvoda koji su korišteni u njegovoj proizvodnji, ili su s njom u vezi, ograničavanjem poduzeću pristup devizama na iznos koji se odnosi na pritičanje deviza pripisivih tom poduzeću; ili

(e) nekom poduzeću izvoz ili prodaju za izvoz proizvoda, bez obzira odnosi li se to ograničenje na određene proizvode, na opseg ili na dio opsega ili na vrijednosti njegove domaće proizvodnje.

(3) Ništa u stavku (1) ne može se tumačiti kao sprječavanje Ugovornoj strani primjene investicijskih mjera u svezi s trgovinom opisanih u stavcima (2) (a) i (c) kao uvjet prihvatljivosti za pospješivanje izvoza, stranu pomoć, vladine nabavke ili pri uporabi povlaštenih carina ili kontingenata.

(4) Unatoč stavku (1), Ugovorna strana može privremeno i dalje zadržati investicijske mjere u svezi s trgovinom koje su bile na snazi više od 180 dana prije njenog potpisivanja ovog Ugovora, podložno odredbama o obavještenju i ukinuću navedenim u Aneksu TRM.

Članak 6.

Natjecanje

- (1) Svaka će Ugovorna strana raditi na ublažavanju tržišnih poremećaja i prepreka za natjecanje u Gospodarskoj djelatnosti u Energetskom sektoru.
- (2) Svaka Ugovorna strana mora osigurati, da u okviru svoje podsudnosti, ima i da uvodi takve zakone koji su nužni i pogodni da se nedvosmisleno usredotočuju na ponašanje suprotno natjecanju u Gospodarskoj djelatnosti u Energetskom sektoru.
- (3) Ugovorne stranke koje imaju iskustva u primjeni natjecateljskih pravila dat će na zahtjev, a u okviru raspoloživih izvora, punu pozornost tehničkoj pomoći za razvoj i provođenje natjecateljskih pravila kod drugih Ugovornih strana.
- (4) Ugovorne strane mogu se savjetovati i izmijenjivati informacije, u izradi svojih pravila natjecanja.
- (5) Ako neka Ugovorna strana smatra da neko određeno ponašanje protivno natjecanju, koje se dešava na Području neke druge Ugovorne strane, nepovoljno utječe na njen bitni interes u smislu ciljeva određenih u ovom Članku, ta Ugovorna strana može obavijestiti drugu Ugovornu stranu i zatražiti da njeni organi odgovorni za natjecanje, pokrenu provedbu primjerenih mjera. Ugovorna strana koja daje obavijest mora uključiti u tu obavijest dovoljno podataka da bi se obaviještenoj Ugovornoj strani omogućilo sagledavanje toga ponašanja suprotnog natjecanju, a koje je predmet te obavijesti, i mora ponuditi također i dodatne podatke, te suradnju kakvu je ta Ugovorna strana koja daje obavijest u mogućnosti osigurati. Obaviještena Ugovorna strana, ili ovisno o slučaju, njeni odgovarajući organi nadležni za natjecanje, mogu se savjetovati s organima nadležnim za natjecanje kod Ugovorne strane koja je dala obavijest i moraju posvetiti punu pozornost zahtjevu Ugovorne strane, koja je dala obavijest odlukom potaknuti ili ne izvršenje postupka u svezi s navedenim ponašanjem suprotnim natjecanju izrečenim u obavijesti. Obaviještena Ugovorna strana mora obavijestiti o svojoj odluci, ili o odluci njenih organa nadležnih za natjecanje, Ugovornu stranu koja joj je dala obavijest, te može, ako želi, obavijestiti Ugovornu stranu, koja je dala obavijest, o temeljima za donošenje takve odluke. Ako uslijedi izvršenje mjere, obaviještena Ugovorna strana će obavijestiti Ugovornu stranu, koja je dala obaviještenje, o rezultatu te mjere, te koliko je moguće, o svakom značajnijem privremenom razvoju događaja.
- (6) Ništa u ovom Članku ne zahtijeva od Ugovorne strane da daje informacije koje su u suprotnosti s njenim zakonima u svezi s odavanjem povjerljivih informacija ili poslovnih tajni.
- (7) Postupci navedeni u stavku (5) i u Članku (27) (1) jedini su način za rješavanje nekog spora u okviru ovog Ugovora a koji može nastati u primjeni ili u tumačenju ovog Članka.

Članak 7.

Prolazak

- (1) Svaka Ugovorna strana mora, dosljedno načelu slobodnog prolaska, poduzeti nužne mjere za omogućavanje Prolaska Energetskim materijalima i proizvodima bez obzira na podrijetlo, određište ili vlasništvo takvih Energetskih materijala i proizvoda bez pristranosti kod određivanja cijena na temelju takvih odlika, te bez nametanja bilo kakvih nerazumnih zatezanja, ograničenja ili pristojbi.
- (2) Ugovorne strane će podsticati mjerodavne ustanove na suradnju u:
  - (a) modernizaciji sredstava za prijenos energije potrebnih za Prolazak Energetskih materijala i proizvoda;
  - (b) razvoju i djelovanju sredstava za prijenos energije koja služe Područjima više od jedne Ugovorne strane;
  - (c) mjerama za ublažavanje posljedica prekida u isporuci Energetskih materijala i proizvoda;
  - (d) olakšavanju međupovezivanja Sredstava za prijenos energije.
- (3) Svaka se Ugovorna strana obvezuje da njene odredbe u svezi s prijenosom Energetskih materijala i

proizvoda, te u svezi s korištenjem sredstava za prijenos energije, neće tretirati Energetske materijale i proizvode, koji su u Prolasku, na nepovoljniji način od odredbi koje tretiraju takve materijale i proizvode koji potječu iz, ili dolaze u, njeno vlastito Područje, osim ako to neki postojeći međunarodni sporazum ne određuje drugačije.

(4) U slučaju da se Prolazak Energetskih materijala i proizvoda ne može postići pomoću Sredstava za prenošenje energije na trgovinskim temeljima, Ugovorne strane neće postavljati prepreke u pogledu uspostavljanja novih kapaciteta, osim ako nije to drugačije određeno važećim zakonom koji je sukladan sa stavkom (1).

(5) Ugovorna strana kroz čije Područje mogu Energetski materijali i proizvodi prolaziti nije obvezna da:

(a) dozvoli izgradnju ili izmjenu Sredstava za prijenos energije; ili

(b) odobri novi ili dodatni Prolazak kroz postojeća Sredstva za prijenos energije, koja daje drugim zainteresiranim Ugovornim stranama, ako bi to ugrozilo sigurnost ili učinkovitost njenog energetskog sustava, uključujući i sigurnost dobave.

Ugovorne strane, ovisno o stavcima (6) i (7), jamče uspostavljene tokove Energetskih materijala i proizvoda prema, od, ili između, Područja drugih Ugovornih strana.

(6) Ugovorna strana, kroz čije Područje prolaze Energetski materijali i proizvodi, u slučaju spora u svezi s bilo kojim pitanjem nastalim iz tog Prolaska, neće prekinuti ili smanjiti, te neće dozvoliti ma kojem organu pod njenim podsustavom, ili neće od njega zahtijevati, da prekine ili smanji postojeći tok Energetskih materijala i proizvoda prije nego se završi postupak rješavanja spora navedenog u stavku (7), osim ako to nije posebno predviđeno u nekom ugovoru ili u nekom drugom sporazumu koji određuje takav Prolazak ili ako to nije dozvoljeno u suglasnosti s odlukom miritelja.

(7) Odredbe koje slijede primjenjuju se na sporove opisane u stavku (6), ali tek nakon što se iscrpe svi bitni ugovorni, ili drugi pravni lijekovi, koji su prethodno dogovoreni za razrješavanje sporova između Ugovornih strana u sporu, ili između organa navedenih u stavku (6) i nekog organa druge Ugovorne strane, strane u sporu:

(a) Ugovorna strana u sporu može se obratiti Glavnom tajniku s obavještenjem koje sažima sporna pitanja. Glavni će tajnik obavijestiti sve Ugovorne strane strane o svakom takvom izvješću.

(b) Glavni će tajnik u roku od 30 dana po primitku takve obavijesti odrediti miritelja savjetujući se sa stranama u sporu i s ostalim zainteresiranim Ugovornim stranama. Taj miritelj mora imati iskustvo u svezi s pitanjima spora i ne može imati nacionalnost ili državljanstvo bilo jedne ili druge zainteresirane Ugovorne strane u sporu i ne može imati kod njih mjesto boravka.

(c) Miritelj će nastojati postići ili sporazum o rješavanju spora između strana u sporu ili dogovor o postupku kojim bi se postiglo rješenje spora. Ako u roku od 90 dana od svojeg imenovanja ne uspije postići takav sporazum, preporučit će rješenje spora, ili postupak kojim bi se postiglo takvo rješenje i odredit će privremene pristojbe i druge uvjete koji trebaju biti udovoljeni pri Prolasku od datuma kojeg će on odrediti sve dok se spor ne razriješi.

(d) Ugovorne strane se obvezuju prihvatiti, te osigurati da organi pod njihovom kontrolom ili podsudstvom, poštuju svaku privremenu odluku iz podstavka (c) u pogledu pristojbi i uvjeta u trajanju od 12 mjeseci nakon miriteljeve odluke ili do razrješavanja spora, ovisno što će biti ranije.

(e) Unatoč podstavku (b) Glavni tajnik može odlučiti ne imenovati miritelja, ako po njegovom mišljenju spor u svezi s Prolaskom je, ili je bio, predmet postupka za razrješavanje spora navedenog u stavcima (a) do (d), a taj postupak nije rezultirao u razrješavanju spora.

(f) Konferencija Povelje će usvojiti normativne odredbe u svezi s vođenjem mirenja, i u svezi s nadoknadom za miritelje.

(8) Ništa u ovom Članku ne umanjuje prava i obveze Ugovornih strana u okviru međunarodnog prava,

uključujući običajno međunarodno pravo i postojeće bilateralne i multilateralne sporazume koji uključuju pravila o podmorskim kabelima i cjevovodima.

(9) Ovaj se Članak ne može tumačiti kao obveza bilo koje Ugovorne strane, koja nema određenu vrstu Sredstava za prijenos energije koje se koristi za Prolazak, poduzimanja bilo kakve mjere u okviru ovog Članka u odnosu na tu vrstu Sredstva za prijenos energije. Takva je Ugovorna strana međutim obvezna udovoljiti stavku (4).

(10) Za svrhe ovog Članka:

(a) »*Prolazak*« znači

(i) prijenos, kroz Područje Ugovorne strane, prema, ili iz, lučkih postrojenja za utovar ili istovar na njenom Području Energetskih materijala i proizvoda koji potječu iz Područja druge države i koji su namijenjeni za Područje treće države, sve dok su, ili druga država, ili treća država, Ugovorne strane; ili

(ii) prijenos Energetskih materijala kroz Područje Ugovorne strane, podrijetlom iz Područja druge Ugovorne strane i namijenjenih za Područje te druge Ugovorne strane, osim ako dvije Ugovorne strane, koje su u pitanju, ne odluče drugačije i ne izvijeste o svojoj odluci zajedničkim upisom u Aneks N. Dvije Ugovorne strane mogu brisati svoj upis u Aneksu N dostavljanjem Tajništvu zajedničke pismene obavijesti o njihovoj namjeri, koje će tu obavijest dostaviti svim ostalim Ugovornim stranama. Brisanje stupa na snagu četiri tjedna nakon prethodne obavijesti.

(b) »*Sredstva za prijenos energije*« sastoje se od visokotlačnih plinskih prijenosnih cijevi, visokonaponske električne prijenosne mreže i vodova, naftovoda za sirovu naftu, cjevovoda za žitki ugljen, cjevovoda za naftne proizvode, te od drugih čvrstih specifičnih postrojenja za rukovanje Energetskim materijalima i proizvodima.

Članak 8.

Prijenos tehnologije

(1) Ugovorne strane su suglasne da, u skladu sa svojim zakonima i odredbama, te u skladu sa zaštitom prava intelektualnog vlasništva, unaprijeđuju pristup i prijenos energetske tehnologije na trgovinskim i nepristranim temeljima u svrhu promicanja učinkovite trgovine Energetskim materijalima i proizvodima i Investicija, te da bi sprovele ciljeve Povelje.

(2) Dosljedno tome, do mjere nužne da bi stavak (1) bio učinkovit, Ugovorne će strane ukloniti postojeće, a neće stvarati nove, prepreke za prijenos tehnologije iz područja Energetskih materijala i proizvoda i pripadne opreme i usluga, suglasno obvezama o neširenju i drugim međunarodnim obvezama.

Članak 9.

Pristup kapitalu

(1) Ugovorne strane priznaju značaj otvorenog tržišta kapitala za poticanje tokova kapitala u financiranju trgovine Energetskim materijalima i proizvodima, te za obavljanje i pomaganje Investicija u Gospodarskoj djelatnosti u energetskom sektoru na Području drugih Ugovornih strana, osobito onih s prijelaznim gospodarstvom. Svaka će Ugovorna strana, tome sukladno, nastojati uspostaviti uvjete za pristup njenom tržištu kapitala za tvrtke i državljane drugih Ugovornih strana sa svrhom financiranja trgovine s Energetskim materijalima i proizvodima, i sa svrhom Investicija u Gospodarskoj djelatnosti u energetskom sektoru na Području tih Ugovornih strana, na temeljima koji nisu nepovoljniji od onih koje ona u sličnim okolnostima daje svojim vlastitim tvrtkama i i državljanima, ili tvrtkama i državljanima neke druge Ugovorne strane, ili bilo kojoj trećoj državi, ovisno što je od toga najpovoljnije.

(2) Ugovorna strana može radi olakšavanja trgovine ili investiranja u inozemstvu usvajati i provoditi programe koji omogućuju pristup javnim zajmovima, subvencijama, jamstvima ili osiguranju. Dosljedno ciljevima, ograničenjima i kriterijima takvih programa (koji uključuju ciljeve, ograničenja ili kriterije u svezi sa sjedištem poslovanja kandidata za ta sredstva ili u svezi s mjestom isporuke dobara ili usluga pribavljenih s podrškom

neke takve olakšice) ona će takva sredstva dati na raspolaganje Investicijama drugih Ugovornih strana u Gospodarskoj djelatnosti u energetsom sektoru, ili za financiranje trgovine s Energetskim materijalima i proizvodima s drugim Ugovornim stranama.

(3) Ugovorne će strane, u primjeni programa u Gospodarskoj djelatnosti u energetsom sektoru za poboljšanje gospodarske stabilnosti i investicijske klime Ugovornih strana, nastojati podsticati djelovanje i koristiti prednosti ekspertiza važnih međunarodnih financijskih institucija.

(4) Ništa u ovom Članku ne spriječava:

(a) financijske institucije od primjene njihove vlastite prakse pozajmljivanja, ili prakse davanja, osiguranja zasnovanih na tržišnim načelima i razboritim razlozima; ili

(b) Ugovornu stranu od poduzimanja mjera:

(i) iz razboritih razloga, uključujući zaštitu investitora, potrošača, ulagatelja, vlasnika polica ili osoba prema kojima je obvezatna povjerenička dužnost od strane isporučioaca financijske usluge; ili

(ii) za osiguranje cjelovitosti i stabilnosti svojeg financijskog sustava i tržišta kapitala.

III. DIO

PROMICANJE I ZAŠTITA INVESTICIJA

Članak 10.

Promicanje, zaštita i postupanje s investicijama

(1) Svaka će Ugovorna strana, u skladu s odredbama ovog Ugovora, podsticati i stvarati čvrste, nepristrane, povoljne i jasne uvjete za Investitore drugih Ugovornih strana za investiranje na svojem Području. Takvi uvjeti uključuju obvezu odobravanja u svako doba Investicijama Investitora drugih Ugovornih strana povoljan i nepristran postupak. Takve Investicije moraju također uživati najvišu moguću stalnu zaštitu i osiguranje i niti jedna Ugovorna strana neće ni na koji način pogoršati, nerazumnim ili pristranim mjerama, njihovo vođenje, održavanje, korištenje, posjedovanje ili raspolaganje. U ni kojem slučaju takve Investicije ne mogu biti podložne postupku nepovoljnijem od onog kojeg zahtijeva međunarodno pravo, uključivši ugovorne obveze. Svaka se Ugovorna strana mora pridržavati svih obveza u koje je ušla s investitorom, ili koje je preuzela u svezi s Investicijom Investitora, neke druge Ugovorne strane.

(2) Svaka će Ugovorna strana nastojati odobravati Investitorima druge Ugovorne strane, u pogledu ulaska u investicije na njenom Području, postupak koji je opisan u stavku (3).

(3) U svrhu ovog Članka »postupak« znači postupak odobren od Ugovorne strane i koji nije nepovoljniji od onog kojeg ona odobrava svojim vlastitim Investitorima ili Investitorima neke druge Ugovorne strane, ili bilo kojoj trećoj državi, ovisno što je od toga najpovoljnije.

(4) Dodatni ugovor će, u skladu s uvjetima koji će tamo biti navedeni, obvezati svaku Ugovornu stranu da Investitorima drugih Ugovornih strana odobri, u pogledu ulaska u investiciju na njenom Području, postupak opisan u stavku (3). Taj će Ugovor biti otvoren za potpisivanje od strane država i Regionalnih zajednica gospodarskog udruživanja koje su potpisale ili pristupile ovom Ugovoru. Pregovori u svezi s dodatnim ugovorom počet će najkasnije 1. siječnja 1995., s izgledom da se takav Ugovor zaključi do 1. siječnja 1998.

(5) Svaka će Ugovorna strana u pogledu izvođenja investicija na svojem Području nastojati:

(a) ograničiti na najmanju mjeru iznimke u pogledu postupka opisanog u stavku (3);

(b) postupno ukloniti postojeća ograničenja koja imaju utjecaj na Investitora drugih Ugovornih strana.

(6) (a) Ugovorna strana može, u pogledu ulaska u investicije na svom Području, u svako doba dobrovoljno izjaviti konferenciji Povelje putem Tajništva svoju namjeru da neće uvesti nove iznimke u svezi s postupkom opisanim u stavku (3).

(b) Ugovorna strana može u svako doba iskazati dobrovoljnu odluku da Investitorima drugih Ugovornih strana odobrava u svezi s ulaskom u investicije, u nekom ili u svim Gospodarskim djelatnostima u energetskom sektoru na njenom Području, postupak koji je opisan u stavku (3). Takve se odluke priopćavaju Tajništvu i navode u Aneksu VC i obvezujuće su u okviru ovog Ugovora.

(7) Svaka će Ugovorna strana na svojem Području Investicijama Investitora drugih Ugovornih strana, te s tim u svezi i pripadajućim aktivnostima, uključujući upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili raspolaganje, pružiti ne manje povoljni postupak od onog kojeg pruža Investicijama i pripadajućim aktivnostima svojeg vlastitog Investitora, uključujući upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili raspolaganje, ili kojeg pruža Investitoru neke druge Ugovorne strane ili neke treće države, ovisno što je od toga najpovoljnije.

(8) Načini primjene stavka (7) u odnosu na programe u okviru kojih Ugovorna strana osigurava subvencije ili drugu financijsku pomoć, ili sklapa ugovore za istraživanje i razvoj energetske tehnologije, ostavljeni su za dodatni ugovor opisan u stavku (4). Svaka će Ugovorna strana obavijestiti putem Tajništva Konferenciju Povelje o načinima koje primjenjuje na programe opisane u ovom stavku.

(9) Svaka država, ili Regionalna zajednica gospodarskog udruživanja, koja potpisuje ili pristupa ovom Ugovoru, dostavit će Tajništvu na datum potpisivanja Ugovora, ili kad pohranjuje svoj instrument pristupanja, izvještaj koji sažima sve zakone, odredbe i ostale mjere bitne za:

(a) iznimke prema stavku (2); ili

(b) programe koji se spominju u stavku (8).

Ugovorna strana će obnavljati svoje izvještaje pravovremenim dostavljanjem dopuna Tajništvu. Konferencija Povelje će povremeno pregledavati te izvještaje.

U odnosu na podstavak (a) izvještaj treba označiti dijelove energetskog sektora u kojima Ugovorna strana odobrava Investitorima drugih Ugovornih strana postupak opisan u stavku (3).

U odnosu na podstavak (b) Konferencija Povelje može razmatrati učinke takvih programa na natjecanje i investicije.

(10) Usprkos bilo kojoj odredbi ovog Članka, postupak opisan u stavcima (3) i (7) ne primjenjuje se na zaštitu prava Intelektualnog vlasništva. Umjesto toga, postupak mora biti kao što je to naznačeno u odgovarajućim odredbama važećih međunarodnih sporazuma o zaštiti prava Intelektualnog vlasništva kojih su dotične Ugovorne strane članice.

(11) Za svrhe Članka 26., primjena investicijske mjere u svezi s trgovinom od strane Ugovorne strane, kao što je to opisano u Članku 5(1) i (2) na Investiciju nekog Investitora druge Ugovorne strane, koja postoji u času takve primjene, smatra se podložno Članku 5(3) i (4), prekršajem obveze prijašnje Ugovorne strane u okviru ovog dijela.

(12) Svaka Ugovorna strana jamči da će njen domaći zakon osiguravati učinkovita sredstva za šticeenje prava na tražbinu i sprovođenje prava u pogledu Investicija, investicijskih sporazuma i investicijskih ovlaštenja.

Članak 11.

Ključno osoblje

(1) Ugovorna strana mora, u skladu sa svojim zakonima i odredbama, koje reguliraju ulazak, ostajanje i rad fizičkih osoba, ispitati u dobroj namjeri zahtjeve Investitora druge Ugovorne strane i ključnog osoblja, koje je zaposleno kod takvog Investitora, ili u Investicijama takvih Investitora, njegov ulazak i privremeni ostanak na

njenom Području zbog sudjelovanja u djelatnostima povezanim s provođenjem ili s razvojem, upravljanjem, održavanjem, uporabom, uživanjem ili raspolaganjem odgovarajućim Investicijama, uključujući i odredbe za savjetodavne ili ključne tehničke službe.

(2) Ugovorna strana mora dozvoliti Investitorima druge Ugovorne strane, koja ima Investicije na njenom Području, te Investicijama tih Investitora, da zaposle bilo koju ključnu osobu po Investitorovom izboru bez obzira na nacionalnost i državljanstvo, pod uvjetom da takva ključna osoba smije ući, ostati i raditi na Području prijašnje Ugovorne strane, te da je dotično namještenje usklađeno s rokovima, uvjetima i vremenskim ograničenjima dozvole dodijeljene takvoj ključnoj osobi.

Članak 12.

Nadoknada za gubitke

(1) Osim kad se primijenjuje Članak 13., Investitoru neke Ugovorne strane, koji je pretrpio gubitak u svezi s nekom Investicijom na Području druge Ugovorne strane, zbog rata ili drugih oružanih sukoba, državne ili nacionalne krize, građanskih nemira, ili drugih sličnih događaja na tom Području, druga Ugovorna strana će odobriti u pogledu nadoknade, obeštećenja, kompenzacije ili druge nagodbe, postupak koji je najpovoljniji među onima koje ta Ugovorna strana priznaje bilo kojem drugom investitoru bez obzira da li je to njen vlastiti investitor, Investitor neke druge Ugovorne strane, ili je investitor neke treće države.

(2) Bez povrede stavka (1), Investitoru Ugovorne strane koji u bilo kojoj od situacija navedenim u tom stavku pretrpi gubitke na Području druge Ugovorne strane kao posljedica

(a) oduzimanje njegove Investicije, ili dijela od toga, od potonjih snaga ili vlasti; ili

(b) uništenja njegove Investicije, ili dijela od toga, od potonjih snaga ili vlasti, a koje nije zahtjevala nužnost situacije,

odobrit će se povrat ili kompenzaciju koja će u oba slučaja biti pravovremena, odgovarajuća i učinkovita.

Članak 13.

Izvlaštenje

(1) Investicije Investitora Ugovorne strane na Području neke druge Ugovorne strane ne mogu biti nacionalizirane, izvlaštene ili podvrgnute mjeri, ili mjerama, koje imaju jednaki učinak kao nacionalizacija ili izvlaštenje (u daljnjem tekstu »izvlaštenje«) osim ako je takvo izvlaštenje:

(a) u svrhu javnog interesa;

(b) nepristrano;

(c) provedeno na temelju zakonskog procesa; i

(d) popraćeno plaćanjem pravovremene, odgovarajuće i učinkovite odštete.

Takva odšteta mora biti u iznosu primjerenom tržišnoj vrijednosti izvlaštene investicije u času neposredno prije izvlaštenja, ili prije nego predstojeće izvlaštenje postane poznato tako da utječe na vrijednost Investicije (u daljnjem tekstu »datum vrednovanja«).

Takva primjerena tržišna vrijednost treba biti na zahtjev Investitora izražena u Slobodno konvertibilnoj valuti na temelju tržišnog deviznog tečaja postojećeg za tu valutu na datum vrednovanja. Odšteta također uključuje kamate po trgovinskoj stopi utvrđenoj na tržišnim temeljima od dana izvlaštenja do datuma plaćanja.

(2) Investitor na kojeg se to odnosi, ima pravo da u okviru zakona Ugovorne strane koja vrši izvlaštenje, pomoću sudskog ili nekog drugog nadležnog i neodvisnog organa te Ugovorne strane, ispita svoj slučaj,

vrednovanje svoje investicije, te plaćanje kompenzacije u skladu s načelima postavljenim u stavku (1).

(3) Da bi se izbjegla sumnja, izvlaštenje obuhvaća situacije u kojima Ugovorna strana izvlašćuje imovinu tvrtke ili poduzeća na svom Području na kojem Investitor neke druge Ugovorne strane ima Investiciju, uključujući i posjedovanje dionica.

Članak 14.

Prijenos u svezi s investicijama

(1) Svaka Ugovorna strana jamči, u odnosu na Investicije u koje je na njenom Području ušao Investitor neke druge Ugovorne strane, slobodu prijenosa, na, i iz, svog Područja, uključujući prijenos:

(a) početnog kapitala, te svakog dodatnog kapitala za održavanje i razvoj Investicije;

(b) prihoda;

(c) plaćanja u okviru ugovora, uključujući otplaćivanje glavnice i plaćanja osnovnih i naraslih u skladu sporazuma o zajmu;

(d) nepotrošene zarade i drugih nagrada osoba angažiranih iz inozemstva u svezi s tom Investicijom;

(e) prihoda od prodaje ili likvidacije cijele, ili dijela, investicije;

(f) plaćanja koja proizlaze iz rješavanja spora; i

(g) isplate kompenzacija u skladu sa Člancima 12. i 13.

(2) Prijenosi na temelju stavka (1) vrše se bez odgađanja i (osim u slučaju povrata u dobrima) u Slobodno konvertibilnoj valuti.

(3) Prijenosi se vrše prema tržišnom deviznom tečaju, koji vrijedi na dan prijenosa s obzirom na mjesto transakcije, za valutu s kojom se vrši prijenos. U slučaju nepostojanja deviznog tržišta za mijenjanje strane valute koristi se najskorašnji kurs koji se primijenjuje za strane investicije ili najskorašnji mjenjački kurs za konverziju valute u Posebno vučenim pravima, ovisno što je od toga povoljnije za Investitora.

(4) Unatoč odredbama stavaka (1) do (3), Ugovorna strana može štiti prava kreditora, ili osigurati suglasje sa zakonima o novčanim tokovima, trgovanju i postupcima s vrijednosnim papirima, te štiti namirenje u građanskim, upravnim i krivičnim sudskim postupcima kroz pravednu, nepristranu i pošteni primjenu njenih zakona i propisa.

(5) Unatoč stavku (2), Ugovorne strane, koje su bile sastavne države doskorašnjeg SSSR-a, mogu predvidjeti u međusobnim sporazumima, da se prijenos isplate obavlja u valutama tih Ugovornih strana, pod uvjetom da se takvi sporazumi ne odnose nepovoljnije prema Investicijama na njihovom Području učinjenih od strane Investitora drugih Ugovornih strana u odnosu na Investicije učinjene od strane Investitora Ugovornih strana koje su sklopile takve sporazume, ili u odnosu na Investiciju investitora neke treće države.

(6) Unatoč podstavku (1) (b) Ugovorna strana može ograničiti prijenos prihoda u dobrima u okolnostima koje su dozvoljene Ugovornoj strani u okviru Članka 29 (2) (a), ili u okviru GATT-a i pripadajućih instrumenata u svezi s ograničenjem ili zabranom izvoza ili prodajom za izvoz proizvoda koji čine zaradu u dobrima, ali pod uvjetom da Ugovorna strana dozvoli da se prihod u dobrima izvrši kako je zakonom određeno ili navedeno u investicijskom sporazumu, investicijskoj dozvoli, ili u nekom drugom pismenom sporazumu, između Ugovorne strane i Investitora neke druge Ugovorne strane ili njegove Investicije.

Članak 15.

Prijenos prava (subrogacija)

(1) Ako Ugovorna strana, ili neka njena imenovana agencija (u daljnjem tekstu »Odštetna strana«), vrši plaćanje u okviru odštete ili jamstva datog u odnosu na Investiciju (u daljnjem tekstu »Oštećena strana«) na Području druge Ugovorne strane (u daljnjem tekstu »Strana domaćin«), Strana domaćin će priznati:

- (a) ustupanje svih prava i potraživanja Odštetnoj strani u pogledu takve Investicije; i
- (b) pravo Odštetnoj strani da izvrši sva takva prava i utjera takva potraživanja na osnovi prijenosa prava (subrogacije).

(2) Odštetna strana će u svim okolnostima imati pravo na:

- (a) isti postupak u odnosu na prava i potraživanja stečena na temelju ustupanja navedenog u stavku (1); i
- (b) ista plaćanja dospjela shodno tim pravima i potraživanjima,

kao što je to pravo imala i Oštećena strana na temelju ovog Ugovora u pogledu Investicije koja je u pitanju.

(3) U svim postupcima prema Članku 26. Ugovorna strana ne smije navoditi kao prigovor, protivpotraživanje, pravo na izravnanje, ili zbog nekog drugog razloga, da je, ili da će, namirenje štete, ili druga odšteta, za cijelu, ili za dio navodnih šteta, biti dobiveni na temelju osiguranja ili ugovora o jamstvu.

Članak 16.

Odnos prema drugim ugovorima

Ako su dvije ili više Ugovornih strana prethodno ili naknadno sklopile neki međunarodni ugovor, čiji se uvjeti u oba slučaja odnose na predmet naveden u III ili V Dijelu ovog Ugovora,

- (1) ništa u III ili V Dijelu ovog Ugovora ne može se tumačiti kao ograničavanje bilo koje odredbe iz drugog sporazuma, ili kao ograničavanje bilo kojeg prava za rješavanje spora u tom pogledu u okviru tog sporazuma; i
- (2) ništa u takovim uvjetima drugog sporazuma ne može se tumačiti kao ograničavanje odredaba iz III ili V Dijelu ovog Ugovora ili kao ograničavanje ma kojeg prava za rješavanje spora u tom pogledu u okviru ovog Ugovora,

ukoliko je neka takva odredba povoljnija za Investitora ili Investiciju.

Članak 17.

Neprijemljivanje III Dijela u izvjesnim okolnostima

Svaka Ugovorna strana zadržava si pravo da uskrati prednosti ovog Dijela:

- (1) pravnoj osobi, ako građani ili državljani treće države, posjeduju ili kontroliraju takvu pravnu osobu, te ako takva pravna osoba nema stvarnu poslovnu djelatnost na Području Ugovorne strane na kojem je organizirana; ili
- (2) Investiciji, ako Ugovorna strana, koja to uskraćuje, ustanovi da takva Investicija znači Investiciju od nekog Investitora treće države, s kojom, ili prema kojoj, Ugovorna strana, koja uskraćuje
  - (a) ne obdržava diplomatske odnose; ili
  - (b) usvaja ili održava mjere koje
    - (i) zabranjuju sklapanje poslova s investitorima te države; ili
    - (ii) bi bile povrijeđene ili izigrane ako bi se prednosti ovog Dijela odobrile Investitorima te države ili njenim Investicijama.

IV. DIO

RAZNE ODREDBE

Članak 18.

Suverenitet nad energetskim dobrima

- (1) Ugovorne strane priznaju državni suverenitet i suverena prava nad energetskim dobrima. One ponovo potvrđuju da je to suglasno i podložno, pravilima međunarodnog prava.
- (2) Bez da naškodi ciljevima unaprijeđivanja pristupa energetskim dobrima, istraživanjima i razvoju svega toga na trgovinskoj osnovi, Ugovor ni na jedan način ne određuje unaprijed pravila u svezi s upravljanjem nad sustavom vlasništva energetskih dobara od strane Ugovornih strana.
- (3) Svaka država i dalje zadržava naročito pravo, da odlučuje o zemljopisnim područjima unutar svojeg Područja, koja će biti raspoloživa za istraživanje i razvoj njenih energetskih dobara, da optimira njihovo obnavljanje, da odlučuje o iznosu do kojeg mogu biti iscrpljivana ili iskorištavana, da određuje i koristi razne takse, najamnine ili druga financijska plaćanja plativa na temelju takvog istraživanja i iskorištavanja, da uređuje sigurnosna pitanja i stajalište u svezi s okolišem uslijed istraživanja, razvoja i uništavanja unutar svog Područja, te da sudjeluje u takvom istraživanju i iskorištavanju, između ostalog, kroz direktno sudjelovanje vlade ili kroz državna poduzeća.
- (4) Ugovorne strane se obvezuju olakšati pristup energetskim dobrima, između ostalog, dodjeljivanjem na nepristran način a na temelju objavljenih kriterija, dozvola, licenci, koncesija i ugovora za traženje i otkrivanje, ili za iskorištavanje i vađenje energetskih dobara.

Članak 19.

Stajališta u svezi s okolišem

- (1) U nastojanju za postizavanje održivog razvoja, te uzimajući u obzir svoje obveze u okviru onih međunarodnih sporazuma koji se tiču okoliša a čiji je član, svaka će Ugovorna strana nastojati da smanji, na gospodarski učinkovit način, štetne utjecaje na okoliš koji se javljaju, bilo unutar, bilo izvan, njenog Područja, a na temelju svih djelatnosti u okviru energetskog ciklusa na njenom Području, uzimajući u obzir pri tome vlastitu sigurnost. Postupajući tako svaka Ugovorna strana će djelovati vodeći računa o troškovima. U svojim mjerama i akcijama svaka će Ugovorna strana nastojati poduzimati mjere predostrožnosti kako bi spriječila ili smanjila uništavanje okoliša. Ugovorne strane se slažu da zagađivači na Području Ugovornih strana, moraju, u načelu, snositi troškove zagađivanja, uključujući i zagađivanje izvan granice, obzirom na javni interes, te bez poremećivanja Investicije u energetskom ciklusu ili u međunarodnoj trgovini. Ugovorne strane će suglasno tome:
- (a) uzeti u obzir problematiku okoliša kroz oblikovanje i primjenu svoje energetske politike;
- (b) promicati formiranje tržišno usmjerenih cijena, te jači utjecaj troškova i dobiti u okviru energetskog ciklusa vezano uz okoliš;
- (c) imajući u vidu Članak 34 (4), u postizavanju ciljeva Povelje u svezi s okolišem podsticati suradnju na području međunarodnih normi za okoliš u energetskom ciklusu, imajući u vidu razlike u štetnim učincima i smanjenje troškova između Ugovornih strana;
- (d) posebno uzeti u obzir poboljšanje energetske učinkovitosti, razvijati i koristiti obnovljive energetske izvore, promicati uporabu čišćih goriva i primjenjivati tehnologije i tehnološka sredstva koja smanjuju zagađivanje;
- (e) promicati između Ugovornih strana prikupljanje i razmjenu informacija o energetske politici, koja je povoljna za okoliš i koja je gospodarski učinkovita, te o troškovno učinkovitim postupcima i tehnologijama;

(f) promicati javnu spoznaju o utjecaju energetskih sustava na okoliš, o svrsi sprječavanja ili umanjenja njihovih nepovoljnih utjecaja na okoliš, te o troškovima u svezi s mjerama sprječavanja i umanjenja;

(g) promicati i surađivati u istraživanju, razvoju i primjeni energetski učinkovitih i za okoliš povoljnih tehnologija, postupaka i procesa koji će smanjiti nepovoljne utjecaje na okoliš u svim oblicima energetskog ciklusa na gospodarski učinkovit način;

(h) podsticati povoljne uvjete za prijenos i širenje takvih tehnologija u skladu s odgovarajućom i učinkovitom zaštitom prava intelektualnog vlasništva;

(i) promicati jasne procjene u početnoj fazi i prije odluke, te kasnije uvoditi nadzor nad utjecajem na okoliš značajnih energetskih investicijskih projekata;

(j) podsticati međunarodnu spoznaju, te izmjenu informacija, o, i u svezi s okolišem bitnim programima i normama Ugovornih strana, te o primjeni tih programa i normi;

(k) sudjelovati na zahtjev, i u okviru svojih raspoloživih dobara, u razvoju i primjeni za okoliš pogodnih programa kod Ugovornih strana.

(2) Na zahtjev jedne ili više Ugovornih strana, sporovi u svezi s primjenom ili tumačenjem odredaba ovog Članka, do mjere koja za razmatranje takvih sporova ne postoji u drugim odgovarajućim međunarodnim forumima, razmatrat će Konferencija Povelje, u svrhu pronalaženja rješenja.

(3) U svrhu ovog Članka:

(a) »*Energetski ciklus*« znači cijeli energetski lanac, uključujući djelatnosti vezane uz traženje, istraživanje, proizvodnju, pretvorbu, uskladištenje, transport, distribuciju i potrošnju različitih oblika energije, te postupak s otpadom i njegovo odlaganje, kao i dekomisiju, prestanak ili zatvaranje takvih djelatnosti uz smanjivanje štetnih utjecaja na okoliš.

(b) »*Utjecaj na okoliš*« znači učinak uzrokovan nekom djelatnošću na okoliš, uključujući ljudsko zdravlje i sigurnost, floru, faunu, tlo, zrak, vodu, klimu, krajolik i povijesne spomenike ili druge fizičke strukture ili međuutjecaje između tih činilaca. To također uključuje učinke na kulturnu baštinu ili na društvenogospodarske uvjete koji su posljedica promjena tih činilaca.

(c) »*Poboljšanje energetske učinkovitosti*« znači djelovanje da bi se održao isti broj jedinica izlaza (dobara ili usluga) bez smanjenja kvalitete ili svojstava izlaza, uz istovremeno smanjenje količine energije potrebne da bi se proizveo taj izlaz.

(d) »*Vođenje računa o troškovima*« znači postizavanje postavljenog cilja s najmanjim troškovima ili postizavanje najvećeg dobitka pri danom trošku.

Članak 20.

Transparentnost

(1) U skladu sa Članom 29. (2) (a) vrijede za zakone, odredbe, sudske odluke i administrativna pravila opće primjene, koja utječu na trgovinu Energetskim materijalima i proizvodima načela jasnosti iz GATT-u i odgovarajućih Pripadajućih instrumenata.

(2) Zakoni, odredbe, sudske odluke i administrativna pravila opće primjene koja su u primjeni kod bilo koje Ugovorne strane, te sporazumi koji su na snazi između Ugovornih strana, koji utječu na druga pitanja pokrivena ovim Ugovorom, trebaju biti također objavljeni bez odlaganja na taj način da omogućuje Ugovornim stranama i Investitorima da budu s time upoznati. Odredbe ovog stavka ne zahtijevaju od Ugovorne strane da objavljuje povjerljive informacije koje bi mogle ugroziti izvršavanje zakona, ili koje su na neki način u suprotnosti s javnim interesom, ili koje bi štetile zakonitim trgovinskim interesima bilo kojeg Investitora.

(3) Svaka Ugovorna strana treba odrediti jednu, ili više točaka za upite, na koje se mogu upućivati zahtjevi za informacijom o prije spomenutim zakonima, odredbama, sudskim odlukama i administrativnim pravilima, i bez odlaganja treba dostaviti takvo određenje Tajništvu, koje će taj podatak staviti na raspolaganje na zahtjev.

Članak 21.

Oporezovanje

(1) Osim ako to nije drugačije propisano u ovom Članku, ništa u ovom Ugovoru ne stvara pravo ili uvodi obvezu u svezi s Mjerama oporezovanja Ugovornih strana. U slučaju bilo kakvog neslaganja između ovog Članka i bilo koje druge odredbe ovog Ugovora, ovaj Članak je mjerodavan u opsegu neslaganja.

(2) Članak 7. (3) se primjenjuje na Mjere oporezovanja s izuzetkom oporezivanja dohotka i imovine, no ova odredba ipak ne vrijedi za:

(a) stečenu olakšicu odobrenu od Ugovorne strane, u skladu s odredbama oporezovanja iz neke konvencije, sporazuma ili dogovora opisanih u podstavku (7) (a) (ii); ili

(b) neku mjeru oporezovanja predviđenu za osiguravanje učinkovitog prikupljanja poreza, osim ako ta mjera Ugovorne strane samovoljno diskriminira Energetske materijale i proizvode koji dolaze iz Područja druge Ugovorne strane, ili koji su namijenjeni za Područje druge Ugovorne strane, ili ako samovoljno ograničuje povlastice stečene u okviru Članka 7. (3).

(3) Članak 10. (2) i (7) se primjenjuje na Mjere oporezovanja Ugovornih strana s iznimkom oporezovanja dohotka ili imovine, s tim što se takve odredbe ne primjenjuju još na:

(a) nametanje obveza najpovlaštenije nacije u pogledu olakšica stečenih od Ugovorne strane u skladu s poreznim odredbama neke konvencije, sporazuma ili dogovora opisanih u podstavku (7) (a) (ii), ili koje proizlaze iz članstva u bilo kojoj Regionalnoj zajednici gospodarskog udruživanja;

(b) bilo koju Mjeru oporezovanja namijenjenu za osiguravanje učinkovitog ubiranja poreza, osim gdje ta mjera proizvoljno pravi razliku između Investitora Ugovornih strana ili proizvoljno ograničuje povlastice odobrene u okviru investicijskih odredbi ovog Ugovora.

(4) Članak 29. (2) do (6) se primjenjuje na Mjere oporezivanja s tim da se ne primjenjuje na dohodak i imovinu.

(5) (a) Članak 13. se primjenjuje na poreze.

(b) kadgod se pojavi neko pitanje na temelju Članka 13., do opsega ustanovljuje li porez izvlaštenje ili je li porez koji predstavlja izvlaštenje pristran, primjenjuju se sljedeće odredbe:

(i) Investitor ili Ugovorna strana, koja iskazuje da je u pitanju izvlaštenje, postavit će pitanje pred ovlaštenim poreznim vlastima je li porez izvlaštenje, ili je u pitanju pristranost. Propuste li Investitor ili Ugovorna strana postaviti takvo pitanje, organi zaduženi za rješavanje sporova, shodno Članku 26. (2) (c) ili Članku 27. (2) postavit će pitanje odgovarajućim nadležnim poreznim vlastima;

(ii) Nadležne porezne vlasti se obvezuju da u roku od šest mjeseci od postavljanja takvog pitanja razriješe to sporno pitanje. Ako je u pitanju nepristranost, nadležna porezna vlast primijenit će nepristrane odredbe odgovarajuće porezne konvencije, ili, ako ne postoji nepristrana odredba u odgovarajućoj poreznoj konvenciji primjenljivoj za porez, ili ako takva porezna konvencija nije na snazi između Ugovornih strana koje su u pitanju, primijenit će nepristrana načela u okviru Konvencije o poreznom modelu na dohodak i imovinu Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD).

(iii) Tijela zadužena za rješavanje spornih točaka u skladu sa Člankom 26. (2) (c) ili sa Člankom 27. (2) mogu uzeti u obzir sve zaključke donešene od nadležnih poreznih vlasti u pogledu problema je li porez izvlaštenje. Takva tijela će uzeti u obzir svaki donešeni zaključak do kojeg su nadležna tijela došla unutar šestomjesečnog

razdoblja propisanog u podstavku (b) (ii) u pogledu pitanja je li porez pristran. Takva tijela mogu uzeti također u obzir sve zaključke donešene od nadležnih poreznih vlasti po isteku šestomjesečnog razdoblja.

(iv) Ni pod kojim okolnostima uključivanje nadležnih poreznih vlasti po isteku šestmesečnog razdoblja, navedenog u podstavku (b) (ii), ne smije dovesti do odgađanja postupka u okviru Članaka 26. i 27.

(6) U cilju izbjegavanja sumnje, Članak 14. ne ograničava pravo Ugovorne strane da propisuje ili da ubire porez u obliku akontacije ili na neki drugi način.

(7) Za svrhe ovog Članka:

(a) Pojam »Mjere oporezovanja« uključuje slijedeće:

(i) svaku odredbu o oporezivanju po domaćem zakonu Ugovorne strane u svezi s porezom ili odredbu u tom pogledu od strane njenih političkih dijelova, ili odredbu od strane gradskih i lokalnih vlasti; i

(ii) svaku odredbu u svezi s oporezivanjem iz neke konvencije o izbjegavanju dvostrukog oporezovanja, ili odredbu iz nekog drugog međunarodnog sporazuma ili dogovora kojim je Ugovorna strana vezana.

(b) Kao porez na dohodak ili na imovinu smatraju se svi porezi uvedeni na ukupni dohodak, na ukupnu imovinu ili na neke dijelove dohotka ili imovine, uključujući poreze na prihode od prodaje imovine, poreze na nekretnine, nasljedstvo i darove, ili bitno tome slične poreze, poreze na ukupne iznose plaća ili nadnica, kao i poreze na povećanu vrijednost imovine.

(c) »Nadležna porezna vlast« znači nadležnu vlast shodno sporazumu o dvostrukom oporezivanju, koji je na snazi između Ugovornih strana, ili, ako ne postoji takav sporazum, znači ministra ili ministarstvo odgovorno za poreze ili njihove ovlaštene predstavnike.

(d) U cilju izbjegavanja sumnje pojmovi »porezne odredbe« i »porezi« ne uključuju carinske dadžbine.

Članak 22.

Državna i povlaštena poduzeća

(1) Svaka Ugovorna strana mora osigurati da pojedino državno poduzeće, kojim ona upravlja ili kojeg osniva, vodi svoju djelatnost u pogledu prodaje ili nabave dobara i usluga na njenom Području, na način koji je u skladu s obvezama Ugovorne strane u okviru III Dijela ovog Ugovora.

(2) Niti jedna Ugovorna strana ne smije podsticati, ili zahtijevati, da takvo državno poduzeće vodi svoju djelatnost na njenom Području na način koji nije u skladu s obvezama Ugovorne strane u okviru drugih odredaba ovog Ugovora.

(3) Svaka Ugovorna strana mora osigurati da njena jedinica, koju ona osniva ili koju ona vodi i koju obvezuje s pravilnikom, administrativnim ili drugim vladinim ovlaštenjima, izvršava ovlaštenja na način sukladan s obvezama Ugovorne strane u okviru ovog Ugovora.

(4) Nijedna Ugovorna strana ne smije podsticati, ili zahtijevati, od neke jedinice kojoj dodjeljuje isključive ili posebne povlastice, da vodi svoje aktivnosti na njenom Području na način koji nije u skladu s obvezama Ugovorne strane u okviru ovog Ugovora.

(5) U svrhu ovog Članka »jedinica« uključuje sva poduzeća, agencije ili druge organizacije ili pojedince.

Članak 23.

Pridržavanje obveza od strane nižih vlasti

(1) Svaka Ugovorna strana potpuno je odgovorna u okviru ovog Ugovora za pridržavanje svih odredbi ovog

Ugovora i poduzet će razumne mjere koje su joj na raspolaganju, da bi osigurala takvo pridržavanje odredbi i od strane regionalnih, gradskih i lokalnih vlasti i predstavnika uprave unutar njenog Područja.

(2) Odredbe u vezi rješavanje sporova u II. IV i V Dijelu ovog Ugovora mogu biti prizvane i u pogledu mjera koje utječu na poštovanje ovog Ugovora od strane Ugovorne strane, a koje su poduzele regionalne ili gradske vlasti ili predstavnici uprave unutar Područja Ugovorne strane.

Članak 24.

Iznimke

(1) Ovaj se Članak ne primjenjuje na Članke 12., 13. i 29.

(2) Odredbe ovog Ugovora, s iznimkom

(a) onih navedenih u stavku (1); i

(b) s obzirom na podstavak (i), III Dio ovog Ugovora

ne sprječavaju ni jednu Ugovornu stranu da usvoja ili uvodi bilo koju mjeru:

(i) nužnu za zaštitu ljudskog, životinjskog ili biljnog života ili zdravlja;

(ii) bitnu za stjecanje ili razdiobu Energetskih materijala i proizvoda u uvjetima nestašice zbog razloga izvan moći te Ugovorne strane, pod uvjetom da svaka takva mjera bude u skladu s načelima da:

(A) sve druge Ugovorne strane imaju pravo na pravednu raspodjelu međunarodne isporuke takvih Energetskih materijala i proizvoda;

(B) svaka takva mjera koja nije u suglasju s ovim Ugovorom bude ukinuta čim prestanu postojati razlozi koji su do nje doveli; ili

(iii) donešenu da potpomogne Investitorima koji su domoroci ili su socijalno ili gospodarski ugrožene osobe ili grupe, ili njihovim Investicijama, te koje su kao takve prijavljene Tajništvu, ali pod uvjetom da takva mjera:

(A) nema značajniji utjecaj na gospodarstvo te Ugovorne strane; i

(B) ne pravi razliku među Investitorima bilo koje druge Ugovorne strane i da Investitori te Ugovorne strane nisu uključeni među one kojima su te mjere namijenjene, pod uvjetom da te mjere ne predstavljaju prikriveno ograničavanje za Gospodarsku djelatnost u energetskom sektoru ili samovolju ili nepravednu diskriminaciju između Ugovornih strana ili između Investitora ili drugih zainteresiranih osoba Ugovornih strana. Takve mjere trebaju biti primjerno utemeljene i ne smiju poništiti ili ugroziti ni jednu povlasticu, koju jedna ili više drugih Ugovornih strana može razumno očekivati u okviru ovog Ugovora, u mjeri većoj nego što je strogo potrebno za postavljeni cilj.

(3) Odredbe ovog Ugovora, s iznimkom onih u stavku (1), ne mogu se tumačiti kao sprečavanje bilo koje Ugovorne strane od poduzimanja ma koje mjere koju smatra nužnom:

(a) za zaštitu njenih bitnih sigurnosnih interesa uključujući one:

(i) koje se odnose na snabdjevanje vojnih snaga Energetskim materijalima i proizvodima; ili

(ii) poduzimane u vrijeme rata, oružanih sukoba ili drugih izvanrednih stanja u međunarodnim relacijama,

(b) u odnosu na primjenu nacionalne politike poštivanja neširenja nuklearnog oružja ili drugih nuklearnih eksplozivnih uređaja ili za potrebe ispunjenja njenih obveza u okviru Ugovora o neširenju nuklearnog oružja, Smjernica za isporučioce nuklearnog oružja i drugih međunarodnih obveza ili dogovora o neširenju; ili

(c) za održavanje javnog reda.

Takva mjera ne smije tvoriti prikrivena ograničenja za Prolazak.

(4) Odredbe ovog Ugovora kojima se odobrava tretman najpovoljnije nacije ne obvezuju neku Ugovornu stranu da proširi na Investitore neke druge Ugovorne strane neki povlašteni tretman:

(a) kao posljedicu njenog članstva u slobodnoj trgovinskoj zoni ili carinskoj uniji; ili

(b) koji joj je odobren bilateralnim ili multilateralnim sporazumima u pogledu gospodarske suradnje između država koje su bile sastavni dio nekadašnjeg SSSR-a do izgrađivanje njihovih međusobnih gospodarskih odnosa na konačnoj osnovi.

Članak 25.

Sporazumi o gospodarskom udruživanju

(1) Odredbe ovog Ugovora ne mogu se tumačiti tako da obvezuju Ugovornu stranu, koja je članica nekog Sporazuma o gospodarskom udruživanju (u daljnjem tekstu SGU), da na temelju tretmana najpovlaštenije nacije proširuje bilo kakav povlašteni tretman na neku drugu Ugovornu stranu koja nije članica SGU, a koji je primjenljiv između članica SGU kao rezultat članstva te Ugovorne strane u tome.

(2) U svrhe stavka (1) »SGU« znači sporazum kojim se značajno liberaliziraju, između ostalog, trgovina i investicije, tako da se na početku tog sporazuma ili u dogledno vrijeme osigura ukinuće pristranih odredbi i/ili zabrana novih ili još starijih pristranih mjera među potpisnicama tog sporazuma.

(3) Ovaj Članak ne utječe na primjenu GATT-a i Pripadajućih instrumenata u skladu sa Člankom 29.

V. DIO

RJEŠAVANJE SPOROVA

Članak 26.

Rješavanje sporova između Investitora i Ugovorne strane

(1) Sporovi između Ugovorne strane i Investitora neke druge Ugovorne strane u svezi s Investicijom ove druge na Području prve Ugovorne strane, koji se tiču navodnog prekršaja obveza prve strane u okviru III Dijela, rješavat će se po mogućnosti mirnim putem.

(2) Ako se takvi sporovi ne mogu riješiti prema odredbama stavka (1) u roku od tri mjeseca od dana kad je jedna, ili druga, strana zatražila rješavanje spora mirnim putem, Investitor, strana u sporu, može odabrati da spor podnese na rješavanje:

(a) sudovima, ili upravnim sudovima, Ugovorne strane u sporu;

(b) u skladu s nekim mjerodavnim prije dogovorenim postupkom za rješavanje sporova; ili

(c) u skladu sa sljedećim stavcima ovog Članka.

(3) (a) Predmetno samo podstavcima (b) i (c), svaka Ugovorna strana ovime daje bezuvjetni pristanak za podnošenje sporova međunarodnoj arbitraži, ili tijelu za mirenje u skladu s odredbama ovog Članka.

(b) (i) Ugovorne strane navedene u Aneksu ID ne daju takav bezuvjetni pristanak ako je Investitor već prethodno pokrenuo spor u okviru stavka (2) (a) ili (b).

(ii) Zbog razloga javnosti, svaka će Ugovorna strana, navedena u Aneksu ID, dostaviti Tajništvu pismenu

izjavu o svojim mjerama, praksi i uvjetima u tom pogledu najkasnije do dana pohranjivanja svog instrumenta ratifikacije, prihvatanja ili odobrenja u skladu sa Člankom 39., ili do dana pohrane svog instrumenta o pristupanju u skladu sa Člankom 41.

(c) Ugovorna strana navedena u Aneksu IA ne daje ovakav bezuvjetni pristanak u pogledu rješavanja spora koji se pojavljuje na temelju posljednje rečenice Članka 10(1).

(4) U slučaju da Investitor odabere pokretanje spora na temelju podstavka (2) (c), Investitor osim toga mora dati svoj pismeni pristanak da se rješavanje spora podnosi:

(a) (i) Međunarodnom centru za rješavanje investicijskih sporova osnovanom shodno Konvenciji o rješavanju investicijskih sporova između država i građana drugih država, a koja je otvorena za potpisivanje u Washingtonu 18. ožujka 1965. (ICSID konvencija), ako su i Ugovorna strana Investitora i Ugovorna strana u sporu obje članice ICSID konvencije; ili

(ii) Međunarodnom centru za rješavanje investicijskih sporova osnovanom shodno Konvenciji navedenoj u podstavku (a) (i), po pravilima određenim Dodatnim uvjetima za administriranje postupaka sačinjenim od Tajništva centra (u daljnjem tekstu Dodatni uvjeti za pravila), ako je Ugovorna strana Investitora, ili Ugovorna strana u sporu, ali ne i obje, članica ICSID konvencije.

(b) arbitražnom sucu pojedincu, ili ad hoc arbitražnom sudu, uspostavljenom na temelju Arbitražnih pravila Komisije Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovačko pravo (u daljnjem tekstu UNCITRAL); ili

(c) na arbitražni postupak u okviru Arbitražnog instituta Stockholmske trgovačke komore.

(5) (a) Smatra se da pristanak dat prema stavku (3), zajedno s pismenim pristankom Investitora datim shodno stavku (4), udovoljava zahtjevima za:

(i) pismeni pristanak stranaka u sporu u smislu poglavlja II ICSID konvencije, te u smislu Dodatnih uvjeta za pravila;

(ii) »pismeni sporazum« u smislu članka II Konvencije Ujedinjenih naroda o priznanju i izvršenju odluka stranog Arbitražnog suda, sačinjene u New Yorku 10. lipnja 1958. (u daljnjem tekstu Njuorška konvencija); i

(iii) »Ugovorne strane pismeno su se složile« u smislu članka 1 UNCITRAL Arbitražnih pravila.

(b) Svaka arbitraža u okviru ovog Članka održava se, na zahtjev bilo koje stranke u sporu, u državi koja je članica Newyorkške konvencije. Tužbe podnešene arbitraži ovime smatraju se kao da proizlaze iz trgovinskih odnosa ili transakcija u smislu članka I te Konvencije.

(6) Sud uspostavljen na temelju stavka (4) odlučuje o spornim pitanjima u suglasju s ovim Ugovornim i mjerodavnim pravilima i načelima međunarodnog prava.

(7) Investitor, koji nije fizička osoba, i koji ima narodnost Ugovorne strane - strane u sporu, na dan pismenog pristanka navedenog u stavku (4), i koji je, prije nego što se je spor između njega i Ugovorne strane pojavio, upravljao od Investitora druge Ugovorne strane, bit će tretiran kao »državljanin druge Ugovorne strane« u smislu članka 25 (2) (b) ICSID konvencije a u smislu članka 1 (6) Dodatnih uvjeta za pravila bit će tretiran kao »državljanin druge države«.

(8) Arbitražne odluke, koje također mogu uključivati i presudu o materijalnoj dobiti, konačne su i obvezujuće za strane u sporu. Arbitražna odluka, koja se odnosi na mjeru lokalnih vlada ili vlasti Ugovorne strane u sporu mora dopustiti da Ugovorna strana može platiti novčanu odštetu u okviru nekog drugog propisanog pravnog lijeka. Svaka će Ugovorna strana bez odlaganja sprovesti svaku takvu odluku i donijet će odredbu za učinkovito sprovođenje takvih arbitražnih odluka na svom Području.

Članak 27.

Rješavanje sporova između Ugovornih strana

- (1) Ugovorne strane će nastojati diplomatskim kanalima riješiti sporove u svezi s primjenom ili tumačenjem ovog Ugovora.
- (2) Ako se spor, u skladu sa stavkom (1), ne riješi u razumnom roku svaka Ugovorna strana usto može, osim ako to nije drugačije predviđeno u ovom Ugovoru, ili ako to nije pismeno drugačije dogovoreno između Ugovornih strana, i osim ako se ne tiče primjene ili tumačenja Članka 6. ili Članka 19., ili zadnje rečenice u Članku 10 (1) za Ugovorne strane koje su navedene u Aneksu IA, nakon pismene obavijesti date drugoj strani u sporu, podnesti predmet jednom ad hoc sudu u okviru ovog Članka.
- (3) Takav ad hoc sud će biti uspostavljen kako slijedi:
- (a) Ugovorna strana koja je pokrenula postupak, određuje jednog člana suda i obaviještava drugu Ugovornu stranu u sporu o tom svojem imenovanju u roku od 30 dana po primitku obavijesti navedene u stavku (2) od strane druge Ugovorne strane.
- (b) U roku 60 dana po primitku pisane obavijesti navedene u stavku (2), druga Ugovorna strana u sporu imenuje jednog člana. Ako se imenovanje ne provede u propisanom roku. Ugovorna strana koja je pokrenula postupak može, u roku 90 dana od primitka pisane obavijesti navedene u stavku (2) zatražiti da imenovanje bude u skladu s podstavkom (3) (d).
- (c) Trećeg članka, koji ne može biti državljanin, ili imati narodnost Ugovornih strana u sporu, imenuju obje Ugovorne strane u sporu. Ta je osoba predsjednik suda. Ako, u roku od 150 dana od primitka obavijesti navedene u stavku (2), Ugovorne strane ne budu sposobne da se usaglase o imenovanju te treće osobe, to će imenovanje biti učinjeno u skladu s podstavkom (3) (d) na zahtjev bilo koje od Ugovornih strana podnesenom u roku od 180 dana od primitka obavijesti.
- (d) Imenovanja predviđena u skladu s ovim stavkom vrši Glavni tajnik Stalnog suda međunarodne arbitraže u roku od 30 dana od prijema zahtjeva da to izvrši. Ako je Glavni tajnik spriječen, tada imenovanje vrši Prvi tajnik Biroa. Ako je i on spriječen u izvršenju ovog zadatka, imenovanje vrši najviši po rangu ovlaštenik.
- (e) Imenovanja izvršena u skladu s podstavcima (a) do (d) vrše se na temelju kvalifikacija i iskustava članova koji bi trebali biti imenovani, a posebno u svezi s problematikom koju pokriva ovaj Ugovor.
- (f) Ako ne postoji sporazum između Ugovornih strana koriste se Arbitražna pravila UNCITRAL-a, osim do opsega izmijenjenog od strane Ugovornih strana u sporu, ili od strane arbitražnih sudaca. Sud svoje odluke donosi većinom glasova svojih članova.
- (g) Sud odlučuje o sporu u skladu s ovim Ugovorom i mjerodavnim pravilima i načelima međunarodnog prava.
- (h) Arbitražna odluka je konačna i obvezna za Ugovorne strane u sporu.
- (i) Tamo gdje sud u donošenju odluke zaključi da mjere, regionalne, ili lokalne vlade, ili uprave na Području Ugovorne strane, navedene u I Dijelu Aneksa P. nisu u skladu s ovim Ugovorom, svaka se strana u sporu može prizvati na odredbe II Dijela Aneksa P.
- (i) Troškove suda, uključujući naknade za njegove članove, snose u jednakim dijelovima Ugovorne strane, strane u sporu. Sud međutim može na temelju svoje slobodne odluke odlučiti da veći dio troškova plati jedna od Ugovornih strana u sporu.
- (k) Ako se Ugovorne strane, strane u sporu, ne dogovore drugačije, sud će imati sjedište u Haagu i koristit će prostorije i opremu Stalnog arbitražnog suda.
- (l) Kopija sudske odluke bit će pohranjena u Tajništvu, koje će ju učiniti općenito dostupnom.

Članak 28.

Neprimjenjivanje Članka 27. na određene sporove

Spor između Ugovornih strana u pogledu primjene ili tumačenja Članka 5. ili 29. neće se rješavati u okviru Članka 27., osim ako se Ugovorne strane, strane u sporu, tako ne dogovore.

VI. DIO

PRIJELAZNE ODREDBE

Članak 29.

Privremene odredbe u svezi s trgovinskim pitanjima

(1) Odredbe ovog Članka primjenjuju se na trgovinu Energetskim materijalima i proizvodima sve dok neka Ugovorna strana ne postane članicom GATT-a i Pripadajućih instrumenata.

(2) (a) Trgovina Energetskim materijalima i proizvodima između Ugovornih strana, od kojih barem jedna nije članica GATT-a ili odgovarajućih Pripadajućih instrumenata, bit će ostvarivana, podložno podstavcima (b) i (c), te iznimkama i pravilima iz Aneksa G, prema odredbama GATT-a 1947 i Pripadajućih instrumenata, koji su bili na snazi na dan 1. ožujka 1994. i koje međusobno primjenjuju u pogledu Energetskih materijala i proizvoda članice GATT-a 1947, kao da su sve Ugovorne strane članice GATT-a 1947 i Pripadajućih instrumenata.

(b) Za Ugovornu stranu, državu koja je bila sastavni dio bivšeg SSSR-a, takva trgovina može umjesto toga biti vođena do 1. prosinca 1999. ili do pristupanja te Ugovorne strane GATT-u, ovisno što je od toga ranije, na temelju sporazuma između dviju ili više takvih država, a u skladu s odredbama Aneksa TFU.

(c) Ako je u pitanju trgovina između dviju članica GATT-a, podstavak (a) se ne primjenjuje ako obje te članice nisu članice GATT-a 1947.

(3) Svaka će potpisnica ovog Ugovora, i svaka država, ili Regionalna zajednica gospodarskog udruživanja, koja pristupa ovom Ugovoru, dostaviti Tajništvu na dan svojeg potpisivanja, ili na dan svoje pohrane instrumenta pristupanja, pregled svih carinskih stopa i ostalih pristojbi određenih za Energetske materijale i proizvode u pogledu uvoza ili izvoza objavljujući visinu tih stopa i pristojbi primjenjivanih na dan potpisa ili pohrane. Sve izmjene stopa, ili drugih pristojbi, trebaju biti dostavljene Tajništvu, koje će o tome obavijestiti Ugovorne strane.

(4) Svaka će Ugovorna strana nastojati da ne povisuje ni jednu carinsku stopu ili drugu pristojbu određenu u pogledu uvoza ili izvoza:

(a) u slučaju uvoza Energetskih materijala i proizvoda opisanih u I Dijelu Priloga koji se odnosi na Ugovornu stranu i vezano uz članak II GATT-a, iznad razine utvrđene u tom Prilogu, ako je Ugovorna strana članica GATT-a;

(b) u slučaju izvoza i uvoza Energetskih materijala i proizvoda, ako Ugovorna strana nije članica GATT-a, iznad posljednje razine dostavljene Tajništvu, osim ako to nije dozvoljeno odredbama mjerodavnim na temelju podstavka (2) (a).

(5) Ugovorna strana može povisiti takvu carinsku stopu ili drugu pristojbu iznad razine navedene u stavku (4) samo ako:

(a) u slučaju taksa ili drugih pristojbi ubiranih za uvoz, takva odredba nije suprotna odgovarajućim odredbama GATT-a 1947, s izuzetkom onih navedenih u odredbama GATT-a 1947 u Aneksu G, te odgovarajućim odredbama GATT-a 1994. i Pripadajućih instrumenata; ili

(b) je u najvećoj mogućoj mjeri, u okviru svojih zakonskih postupaka, obavijestivši Tajništvo o svom prijedlogu za takvo povećanje, dala drugim zainteresiranim Ugovornim stranama razumnu priliku za

savjetovanje u pogledu svog prijedloga, i ako je uvažila primjedbe takvih Ugovornih strana.

(6) Potpisnice se obvezuju da će najkasnije do 1. siječnja 1995. započeti, s namjerom da ih zaključe do 1. siječnja 1998., a primjereno svjetskom trgovinskom kretanju, pregovore u svezi s tekstom Amandmana ovom Ugovoru koji će, shodno uvjetima koji će tamo biti postavljeni, obvezati svaku Ugovornu stranu da ne povisuje takve carine ili pristojbe iznad razine propisane tim Amandmanom.

(7) Između Ugovornih strana od kojih barem jedna nije članica GATT-a primjenjuje se Aneks D za sporove u pogledu pitanja udovoljavanja mjerodavnim odredbama za trgovinu u okviru ovog Članka, te, ukoliko se obje Ugovorne strane drugačije ne dogovore, za rješavanje sporova u pogledu udovoljavanja Članku 5. Aneksu D se neće primjenjivati na ni jedan spor između Ugovornih strana čija je bit nastala u okviru sporazuma koji:

(a) je prijavljen u skladu sa zahtjevima podstavka (2) (b) i koji udovoljava drugim zahtjevima podstavka (2) (b) i Aneksa TFU; ili

(b) uspostavlja slobodnu trgovačku zonu ili carinsku uniju kao što je to opisano u članku XXIV GATT-a.

Članak 30.

Kretanja u međunarodnim trgovinskim sporazumima

Ugovorne se strane obvezuju da će u svjetlu rezultata Urugvajске runde Multilateralnih trgovinskih pregovora, utjelovljenih načelno u Konačnom aktu u Marakešu 15. ožujka 1994., započeti najkasnije do 1. srpnja 1995., ili danom stupanja na snagu ovog Ugovora, ovisno o tome što će se desiti kasnije, razmatranje o odgovarajućim amandmanima ovom Ugovoru u svrhu usvajanja takvih amandmana od strane Konferencije Povelje.

Članak 31.

Energetska oprema

Privremena Konferencija Povelje će na svom prvom sastanku započeti razmatranje o uključivanju energetske opreme u trgovinske odredbe ovog Ugovora.

Članak 32.

Prijelazne odredbe (sporazumi)

(1) Uviđajući da je potrebno vrijeme za prilagođavanje zahtjevima tržišnog gospodarstva Ugovorne strane navedene u Aneksu T mogu privremeno odgoditi svoje udovoljavanje u pogledu svojih obveza prema jednoj ili više sljedećih odredbi ovog Ugovora ovisno o uvjetima u stavcima (3) do (6):

Članak 6 (2) i (5)

Članak 7 (4)

Članak 9 (1)

Članak 10 (7) - posebne mjere

Članak 14 (1) (d) - samo u odnosu na prijenos nepotrošene zarade

Članak 20 (3)

Članak 22 (1) i (3)

(2) Druge Ugovorne strane su dužne pomoći svakoj Ugovornoj strani, koja je odgodila udovoljavanje odredbama prema stavku (1), da bi se postigli uvjeti po kojima će se takva odgoda moći ukinuti. Ova pomoć

može biti pružena u bilo kojem obliku kojeg druge Ugovorne strane smatraju najučinkovitijim da bi se udovoljilo potrebama navedenim u podstavku (4) (c), uključujući, kad je to potrebno, bilateralne ili multilateralne sporazume.

(3) Mjerodavne odredbe, etape do potpune primjene svih odredbi, mjere koje treba poduzeti i datum, ili iznimno, moguć događaj s kojim će svaka etapa biti završena, a i mjere koje se za to poduzimaju, navode se za svaku Ugovornu stranu, koja zahtijeva prijelazne odredbe, u Aneksu T. Svaka takva Ugovorna strana mora poduzeti navedene mjere do datuma naznačenog za odgovarajuću odredbu kao i za etape navedene u Aneksu T. Ugovorne strane, koje su privremeno odgodile potpuno udovoljavanje odredbama prema stavku (1), obvezuju se da će u potpunosti udovoljiti svim bitnim obvezama do 1. srpnja 2001. Ako će neka Ugovorna strana zbog izuzetnih okolnosti smatrati potrebnim zatražiti da razdoblje privremene odgode bude produženo, ili ako će zatražiti neku novu vremensku odgodu odredbe, koju nije prethodno navela u Aneksu T, odluku o zahtjevu izmjene donijet će Konferencija Povelje.

(4) Ugovorna strana koja je zatražila prijelazne odredbe mora obavijestiti Tajništvo najmanje jednom u 12 mjeseci:

(a) o primjeni svake od svojih mjera navedenih u njenom Aneksu T, te o općenitom napretku do potpunog udovoljavanja;

(b) o napretku kojeg očekuje ostvariti tijekom sljedećih 12 mjeseci u smislu potpunog udovoljavanja svim obvezama, o svakom problemu kojeg predviđa, te o svojim prijedlozima glede rješavanja tog problema;

(c) o potrebi za tehničkom pomoći kojom bi se olakšalo dovršenje etapa navedenih u Aneksu T koje su potrebne za potpunu primjenu ovog Ugovora, ili o rješavanju svakog problema spomenutog u podstavku (b), kao i o uvođenju ostalih potrebnih tržišno usmjerenih reformi, te o modernizaciji svog energetskeg sektora;

(d) o svakoj mogućoj potrebi za podnošenje zahtjeva na način naveden u stavku (3).

(5) Tajništvo će:

(a) dostaviti svim Ugovornim stranama obavijesti navedene u stavku (4);

(b) širiti i djelatno podsticati usklađivanje potreba i ponuda u svezi s tehničkom pomoći navedenoj u stavku (2) i podstavku (4) (3) oslanjajući se gdje je to moguće na sporazume u okviru drugih međunarodnih organizacija;

(c) dostaviti svim Ugovornim stranama na kraju svakog šestomjesečnog razdoblja sažetak svake prijave sačinjene u okviru stavka (4) (a) ili (d).

(6) Konferencija Povelje razmatrat će godišnje napredak ostvaren od strane Ugovornih strana prema primjeni odredbi ovog Članka, te usklađivanje potreba i ponuda u svezi s tehničkom suradnjom navedenom u stavcima (2) i (4) (c). U tijeku tog razmatranja Konferencija može odlučiti da poduzme odgovarajuće djelovanje.

VII. DIO

USTROJSTVO I INSTITUCIJE

Članak 33.

Protokoli Energetske Povelje i Izjave

(1) Konferencija Povelje može zbog ostvarivanja ciljeva i načela Povelje odobriti pregovore o većem broju Protokola Energetske Povelje ili Izjava.

(2) Svaka potpisnica Povelje može sudjelovati u tim pregovorima.

(3) Država ili Regionalna zajednica gospodarskog udruživanja, ne može postati članicom Protokola ili Izjave

ako nije, ili ako ne postane, istovremeno potpisnica Povelje i Ugovorna strana ovog Ugovora.

(4) Podložno stavku (3) i podstavku (6) (a) konačne odredbe za primjenu Protokola određuju se u tom Protokolu.

(5) Protokol se primjenjuje samo na Ugovorne strane koje pristaju da ih Protokol obvezuje i ne umanjuje prava i obveze onih Ugovornih strana koje nisu članice Protokola.

(6) (a) Protokol može propisati dužnosti Konferencije Povelje, te funkcije Tajništvu, pod uvjetom da nijedan takav zadatak ne može biti dopuna Protokolu ukoliko nije odobren od Konferencije Povelje pri čemu njeno odobrenje nije bilo podložno ni jednoj odredbi Protokola ozakonjenim podstavkom (b).

(b) Protokol, koji određuje koje odluke trebaju biti donešene od Konferencije Povelje može, u skladu s podstavkom (a), odrediti za takve odluke:

(i) drugačiji način glasovanja od onog navedenog u Članku 36;

(ii) da se samo strane članice Protokola smatraju Ugovornim stranama u svrhu Članka 36. ili da su ovlaštene za glasovanje pod pravilima određenim u Protokolu.

Članak 34.

Konferencija Energetske povelje

(1) Ugovorne strane će se povremeno sastajati na Konferenciji Energetske povelje (u daljem tekstu Konferencija Povelje) na kojoj će svaka Ugovorna strana imati pravo na jednog predstavnika. Redovni sastanci održavat će se u razdobljima koje odredi Konferencija Povelje.

(2) Izvanredni sastanci Konferencije Povelje mogu se održavati na dane koje odredi Konferencija Povelje, ili na pismeni zahtjev bilo koje Ugovorne strane, pod uvjetom da zahtjev bude podržan od najmanje jedne trećine Ugovornih strana unutar šest tjedana od njegovog dostavljanja Tajništvu.

(3) Funkcije Konferencije Povelje jesu sljedeće:

(a) obavljanje zadaća dodijeljenih joj ovim Ugovorom i Protokolima;

(b) razmatranje i omogućavanje primjene načela Povelje i odredbi ovog Ugovora i Protokola;

(c) omogućavanje, sukladno ovom Ugovoru i Protokolima, usklađivanja odgovarajućih općih mjera za provođenje načela Povelje;

(d) razmatranje i usvajanje programa rada Tajništva;

(e) razmatranje i odobravanje godišnjih financijskih izvještaja i proračuna Tajništva;

(f) razmatranje i odobravanje ili usvajanje smjernica čelništvu ili drugih sporazuma, uključujući povlastice i izuzimanje od obveza, koje se smatraju nužnim za Konferenciju Povelje i Tajništvo;

(g) poticanje suradnje u svrhu olakšavanja i unaprijeđivanja tržišno orijentiranih reformi i modernizacije energetske sektora u onim državama srednje i istočne Europe i bivšeg SSSR-a, koje prolaze kroz gospodarsku pretvorbu;

(h) davanje ovlasti i odobravanje rokova u pogledu pregovora o Protokolima, te razmatranje i usvajanje njihovih tekstova i izmjena;

(i) odobravanje pregovora o Izjavama i prihvaćanje njihovih izdavanja;

(j) odlučivanje o pristupanju ovom Ugovoru;

(k) odobravanje pregovora o sporazumima udruživanja, te njihovo razmatranje, odobravanje ili usvajanje;

(l) razmatranje i usvajanje tekstova izmjena ovom Ugovoru;

(m) razmatranje i odobravanje izmjena i tehničkih promjena Aneksa ovog Ugovora;

(n) imenovanje Glavnog tajnika i donošenje svih odluka nužnih za uspostavljanje i djelovanje Tajništva, uključujući strukturu, kvalifikaciju osoblja, te mjerila za zapošljavanje funkcionara i zaposlenih;

(4) U sprovođenju svojih dužnosti Konferencija Povelje će putem Tajništva surađivati s drugim institucijama i organizacijama koje su kompetentne u svezi sa ciljevima ovog Ugovora i dosljedno gospodarstvenosti i učinkovitosti koristiti njihove službe i programe.

(5) Konferencija Povelje može osnivati takva pomoćna tijela za koje smatra da su potrebna za izvršavanje njenih dužnosti.

(6) Konferencija Povelje će razmatrati i usvojiti poslovnik, te financijska pravila.

(7) U 1999., i poslije toga u razmacima (ne dužim od pet godina), a koje ona određuje, Konferencija Povelje će temeljito razmotriti djelovanja predviđena ovim Ugovorom glede toga do kojeg su opsega primijenjene odredbe ovog Ugovora i Protokola. Prilikom zaključivanja svakog razmatranja Konferencija Povelje može dopuniti ili ukinuti djelatnosti navedene u stavku (3), te može raspustiti Tajništvo.

Članak 35.

Tajništvo

(1) Za obavljanje svojih obveza, Konferencija Povelje ima Tajništvo, koje se sastoji od Glavnog tajnika i od što je moguće manjeg broja osoblja potrebnog za učinkovit rad.

(2) Glavnog tajnika imenuje Konferencija povelje. Prvo takvo imenovanje bit će za razdoblje od najviše 5 godina.

(3) U obavljanju svojih dužnosti Tajništvo je odgovorno i daje izvještaje Konferenciji povelje.

(4) Tajništvo mora osiguravati Konferenciji povelje svu potrebnu pomoć za izvršavanje njenih dužnosti i obnašati funkcije koje su mu povjerene u ovom Ugovoru ili u bilo kojem Protokolu, te bilo koje druge funkcije koje mu povjeri Konferencija povelje.

(5) Tajništvo može sklapati takve administrativne i ugovorne nagodbe koji su potrebni za učinkovito izvršavanje njegovih funkcija.

Članak 36.

Glasovanje

(1) Od Konferencije povelje se zahtijeva jednoglasna suglasnost svih Ugovornih strana koje su nazočne i koje glasuju na sastanku Konferencije povelje kad se donose odluke o pitanjima koja se na nju odnose u svezi s:

(a) usvajanjem dopuna ovom Ugovoru osim onih navedenih u Člancima 34. i 35. i Aneksu T;

(b) odobravanjem pristupanja ovom Ugovoru u okviru Članka 41 neke države ili Regionalne zajednice gospodarskog udruživanja, a koje su bile potpisnice Povelje do 16. lipnja 1995.

(c) odobravanjem pregovora i davanjem suglasnosti, ili usvajanjem, teksta pridruženih sporazuma:

(d) odobravanjem izmjena u Aneksima EM, NI, G i B;

(e) odobravanjem tehničkih izmjena za Anekse ovom Ugovoru; i

(f) odobravanjem Glavnom tajniku imenovanja sudionika u panel-diskusiji u okviru Aneksa D, stavak (7).

Ugovorne strane će se potruditi da na najbolji mogući način postignu sporazum konsenzusom o bilo kojoj stvari koja zahtijeva njihovu odluku u okviru ovog Ugovora. Ako se ne može sporazum postići konsenzusom, primjenjuju se stavci (2) do (5).

(2) Odluke o pitanjima proračuna navedene u Članku 34 (3) (e) donose se kvalificiranom većinom Ugovornih strana čiji financijski doprinosi navedeni u Aneksu B čine najmanje tri četvrtine ukupno razrezanih tamo navedenih doprinosa.

(3) Odluke o pitanjima navedenim u Članku 34 (7) donose se tročetvrtinskom većinom Ugovornih strana.

(4) Osim u slučajevima navedenim u podstavcima (1) (a) do (f), stavcima (2) i (3), i prema stavku (6), odluke predviđene u ovom Ugovoru donose se tročetvrtinskom većinom Ugovornih strana koje su prisutne i koje glasuju na sastanku Konferencije povelje koja je ovlaštena da donosi odluke o takvim pitanjima.

(5) Za svrhe ovog članka »Ugovorne strane koje su nazočne i koje glasuju« znači Ugovorne strane koje su nazočne i glasuju ili za ili protiv, s tim da Konferencija povelje može odlučiti poslovnikom da donošenje odluka od strane Ugovornih strana može biti i pismenim putem.

(6) Osim, kao što je to predviđeno u stavku (2), ni jedna odluka, spomenuta u ovom Članku, ne vrijedi ukoliko nema podršku obične većine Ugovornih strana.

(7) Regionalna zajednica gospodarskog udruživanja kad glasuje ima broj glasova jednak broju njenih država članica koje su Ugovorne strane ovom Ugovoru, pod uvjetom da takva organizacija ne koristi svoje pravo glasa, ako pravo glasa koriste njene države članice, i obrnuto.

(8) U slučaju trajnijeg neplaćanja financijskih obveza od neke Ugovorne strane u okviru ovog Ugovora, Konferencija povelje može odgoditi pravo glasovanja toj Ugovornoj strani u cijelosti ili djelomično.

Članak 37.

Načela financiranja

(1) Svaka će Ugovorna strana snositi troškove svojeg sudjelovanja na sastancima Konferencije povelje i svih pomoćnih tijela.

(2) Trošak sastanka Konferencije povelje i bilo kojeg podređenog tijela smatra se troškom Tajništva.

(3) Troškove Tajništva Ugovorne strane snose u skladu sa svojim platežnim mogućnostima a određeni su kao što je navedeno u Aneksu B, čije odredbe se mogu s vremena na vrijeme mijenjati u skladu sa Člankom 36(1) (d).

(4) Protokol mora sadržavati odredbe koje će osigurati da sve troškove Tajništva, nastale zbog Protokola, snose njegove Članice.

(5) Konferencija povelje može osim toga prihvatiti dobrovoljne priloge od jedne, ili više, Ugovornih strana ili od nekih drugih izvora. Troškovi plaćeni iz takvih doprinosa ne smatraju se troškovima Tajništva za svrhe stavka (3).

VIII. DIO

KONAČNE ODREDBE

Članak 38.

Potpisivanje

Ovaj Ugovor je otvoren za potpisivanje u Lisabonu od 17. prosinca 1994. do 16. lipnja 1995. za države i Regionalne zajednice gospodarskog udruživanja koje su potpisale Povelju.

Članak 39.

Ratifikacija, prihvaćanje ili odobrenje

Ovaj Ugovor podliježe ratificiranju, prihvaćanju ili odobrenju od strane potpisnica. Instrumenti ratifikacije, prihvaćanja ili odobrenja pohranjuju se kod Pohranitelja.

Članak 40.

Primjena na druge teritorije

(1) Svaka država, ili Regionalna zajednica gospodarskog udruživanja, može pismenom izjavom pohranjenom kod Pohranitelja izjaviti u vrijeme potpisivanja, ratifikacije, prihvaćanja, odobravanja ili pristupanja, da ju Ugovor obvezuje za jedan ili više teritorija ili za sve teritorije za koje je ona odgovorna u međunarodnim odnosima. Takva izjava dobiva na valjanosti u trenutku kad Ugovor stupi na snagu za tu Ugovornu stranu.

(2) Svaka Ugovorna strana može naknadno, izjavom pohranjenom kod Pohranitelja, obvezati se u okviru ovog Ugovora i u pogledu drugog teritorija navedenog u izjavi. U pogledu takvog teritorija Ugovor će stupiti na snagu devedesetog dana po primitku takve izjave kod Pohranitelja.

(3) Svaka izjava data u okviru prethodna dva stavka može biti, u odnosu na neki teritorij naveden u toj izjavi, povučena obaviješću Pohranitelju. Odustajanje, sukladno primjeni Članka 47 (3), postaje učinkovito nakon isteka jedne godine nakon datuma primitka takve obavijesti od Pohranitelja.

(4) Definicija »*Područja*« u Članku 1 (10) tumačit će se tako kao da se odnosi na svaku izjavu pohranjenu u okviru ovog Članka.

Članak 41.

Pristupanje

Ovaj Ugovor je otvoren za pristupanje, od datuma od kojeg je Ugovor zatvoren za potpisivanje, državama i Regionalnim zajednicama gospodarskog udruživanja koje su potpisale Povelju, na načine koje će odobriti Konferencija povelje. Instrumenti o pristupanju pohranjuju se kod Pohranitelja.

Članak 42.

Izmjene i dopune

(1) Svaka Ugovorna strana može predložiti izmjene i dopune ovom Ugovoru.

(2) Tekst svake predložene izmjene ili dopune ovom Ugovoru prosljeđuje se Ugovornim stranama putem Tajništva najmanje tri mjeseca prije datuma kad će biti predložen na usvajanje Konferenciji povelje.

(3) Izmjene i dopune ovom Ugovoru, čiji tekst je usvojen od strane Konferencije povelje, prosljeđuju se posredstvom Tajništva Pohranitelju koji tekst dostavlja Ugovornim stranama na ratifikaciju, prihvaćanje ili odobrenje.

(4) Instrumenti ratifikacije, prihvaćanja ili odobrenja izmjena i dopuna ovom Ugovoru pohranjuju se kod Pohranitelja. Izmjene i dopune stupaju na snagu između Ugovornih strana, koje su ih ratificirale, prihvatile ili

odobrile devedesetog dana nakon što je najmanje tričetrvtine Ugovornih strana pohranile kod Pohranitelja instrumente ratifikacije, prihvata ili odobrenja. Poslije toga izmjene i dopune stupaju na snagu za svaku drugu Ugovornu stranu na devedeseti dan poslije dana kada Ugovorna strana pohranjuje svoj instrument ratifikacije, prihvaćanja ili odobrenja izmjena i dopuna.

Članak 43.

Sporazumi o udruživanju

(1) Konferencija povelje može odobriti pregovore o sporazumima o udruživanju s državama ili s Regionalnim gospodarskim integracijskim zajednicama, ili s međunarodnim organizacijama, u težnji da prati ciljeve i načela Povelje i odredbe ovog Ugovora ili jednog ili više Protokola.

(2) Odnos uspostavljen s Regionalnom zajednicom gospodarskog udruživanja, te postojeća prava i obveze preuzete stanjem udruživanja, bit će prilagođen određenim okolnostima udruživanja i u svakom slučaju će biti istaknuti u sporazumu o udruživanju.

Članak 44.

Stupanje na snagu

(1) Ovaj Ugovor stupa na snagu na devedeseti dan od dana kad država ili Regionalna zajednica gospodarskog udruživanja koja je potpisala Povelju do 16. lipnja 1995. pohrani trideseti instrument o ratifikaciji, prihvaćanju ili odobrenju Ugovora ili pohrani dokument o pristupanju Ugovoru.

(2) Za svaku državu ili Regionalnu zajednicu gospodarskog udruživanja koja ratificira, prihvaća ili odobrava ovaj Ugovor, ili pristupa njenu poslije pohranjivanja tridesetog instrumenta ratifikacije, prihvaćanja ili odobrenja, Ugovor stupa na snagu na devedeseti dan poslije dana pohranjivanja instrumenta ratifikacije, prihvaćanja, odobravanja ili pristupanja od takve države ili Regionalne zajednice gospodarskog udruživanja.

(3) U svrhu stavka (1) instrument pohranjen od strane Regionalne zajednice gospodarskog udruživanja ne računa se kao dodatni dokument onima pohranjenim od država članica takve organizacije.

Članak 45.

Privremena primjena

(1) Svaka je potpisnica sporazumna suglasna da privremeno primijenjuje ovaj Ugovor do njegovog stupanja na snagu za tu potpisnicu u skladu sa Člankom 44, ali do opsega u kojem takva privremena primjena nije suprotna njenom ustavu, zakonima ili odredbama.

(2) (a) Unatoč stavku (1) svaka potpisnica može, kad potpisuje, dostaviti Pohranitelju izjavu da nije u mogućnosti prihvatiti privremenu primjenu. Obveza sadržana u stavku (1) ne odnosi se na potpisnicu koja daje takvu izjavu. Svaka takva potpisnica može pisanom obaviješću pohranitelju u bilo koje vrijeme povući takvu izjavu.

(b) Niti potpisnica koja sačini izjavu u skladu s podstavkom (a), niti investitori te potpisnice, ne mogu zahtjevati povlastice privremene primjene u okviru stavka (1).

(c) Unatoč podstavku (a), svaka potpisnica koja daje izjavu navedenu u podstavku (a), primijenjivat će privremeno VII Dio sve dok Ugovor ne stupa na snagu za takvu potpisnicu u skladu sa Člankom 44, do mjere do koje takva privremena primjena nije suprotna s njenim zakonima ili odredbama.

(3) (a) Svaka potpisnica može okončati svoju privremenu primjenu ovog Ugovora pisanom obaviješću Pohranitelju o svojoj namjeri da ne želi postati Ugovorna strana ovog Ugovora. Okončanje privremene primjene za svaku potpisnicu stupa na snagu nakon isteka 60 dana od dana kad je pisana obavijest takve potpisnice primljena kod Pohranitelja.

(b) U slučaju da potpisnica okončava privremenu primjenu prema podstavku (a), ostaje unatoč svemu na snazi njena obveza da na temelju stavka (1) primjenjuje III i V Dio u odnosu na sve Investicije izvršene na njenom Području za vrijeme takve privremene primjene od strane Investitora drugih potpisnica, kroz dvadeset godina nakon datuma stupanja na snagu okončanja, osim ako to drugačije nije određeno podstavkom (c).

(c) Podstavak (b) se ne primjenjuje ni na jednu potpisnicu navedenu u Aneksu PA. Potpisnica će biti skinuta s popisa u Aneksu PA nakon dostavljanja Pohranitelju zahtjeva u tom pogledu.

(4) Dok Ugovor ne stupi na snagu potpisnice će se povremeno sastajati na privremenoj Konferenciji povelje, čiji će prvi sastanak biti sazvan od privremenog Tajništva navedenom u stavku (5) najkasnije 180 dana nakon datuma otvaranja za potpisivanje ovog Ugovora kao što je određeno u Članku 38.

(5) Funkcije Tajništva bit će obnašane na privremenoj osnovi od strane privremenog Tajništva sve do stupanja na snagu ovog Ugovora shodno Članku 44. i imenovanju Tajništva.

(6) Potpisnice će, u skladu i ovisno o odredbama stavka (1) ili podstavka (2) (c), ovisno o mogućnosti, doprinijeti za troškove privremenog Tajništva kao da su potpisnice bile ugovorne strane u okviru Članka 37 (3). Svaka izmjena izvršena u Aneksu B od potpisnica okončat će se po stupanju Ugovora na snagu.

(7) Država ili Regionalna zajednica gospodarskog udruživanja koja u skladu sa Člankom 41. pristupa ovom Ugovoru, prije nego što ovaj Ugovor stupi na snagu, ima prava i preuzima obveze potpisnice u okviru ovog članka.

Članak 46.

Pridržana prava

U ovom Ugovoru ne mogu se pridržati nikakva prava.

Članak 47.

Opoziv

(1) Ugovorna strana može u svakom trenutku nakon pet godina od dana kad je ovaj Ugovor stupio na snagu za tu Ugovornu stranu dati pismenu obavijest Pohranitelju da odustaje od Ugovora.

(2) Svaki takav opoziv stupa na snagu nakon isteka jedne godine od dana primitka obavijesti kod Pohranitelja ili na neki kasniji datum koji je naznačen u obavijesti o opozivu.

(3) Odredbe ovog Ugovora primjenjuju se i dalje na Investicije izvršene na Području Ugovorne stranke od Investitora drugih Ugovornih strana ili na Području drugih ugovornih strana od Investitora te Ugovorne strane, kroz razdoblje od 20 godina od dana kad je opoziv te Ugovorne strane stupio na snagu.

(4) Svi Protokoli kojih je Ugovorna strana bila član prestaju biti na snazi za tu Ugovornu stranu na dan stupanja na snagu njenog odustajanja od ovog Ugovora.

Članak 48.

Status Aneksa i Odluka

Aneksi i Odluke uz ovaj Ugovor navedeni su u Aneksu 2 Završnog akta Konferencije Europske energetske povelje potpisane u Lisabonu 17. prosinca 1994. i sastavni su dio Ugovora.

Članak 49.

Pohranitelj

Pohranitelj ovog Ugovora je Vlada Republike Portugal.

Članak 50.

Izvorni tekstovi

Uz svjedočenje gornjega, potpisnici valjano ovlašteni za taj čin, potpisali su Ugovor, u po jednom izvorniku na engleskom, francuskom, njemačkom, talijanskom, ruskom i španjolskom jeziku, od kojih je svaki tekst jednako izvoran i koji se pohranjuju kod Vlade Republike Portugal.

Sastavljeno u Lisabonu sedamnaestog prosinca tisućudevetstodevedesetčetvrte.

ANEKSI UGOVORU O ENERGETSKOJ POVELJI

1. ANEKS EM

ENERGETSKI MATERIJALI I PROIZVODI

(u skladu sa Člankom 1 (4))

2. ANEKS NI

ENERGETSKI MATERIJALI I PROIZVODI NA KOJE SE NE ODNOSI DEFINICIJA »GOSPODARSKA DJELATNOST U ENERGETSKOM SEKTORU« (u skladu sa Člankom 1 (5))

3. ANEKS TRM

IZVJEŠTAVANJE I POSTUPNO UKIDANJE

(u skladu sa Člankom 5 (4))

4. ANEKS N

POPIS UGOVORNIH STRANA KOJE ZAHTIJEVAJU DA U TRANZIT BUDU UKLJUČENA TRI RAZLIČITA PODRUČJA

(u skladu sa Člankom 7 (10) (a))

5. ANEKS VC

POPIS UGOVORNIH STRANA KOJE SU SVOJEVOLJNO PRIHVATILE OBVEZE PREMA ČLANKU 10 (3)

(u skladu sa Člankom 10 (6))

6. ANEKS ID

POPIS UGOVORNIH STRANA KOJE NE DOZVOLJAVAJU INVESTITORU DA ISTI SPOR NAKNADNO PODNESE MEĐUNARODNOJ ARBITRAŽI U OKVIRU ČLANKA 26 (u skladu sa Člankom 26 (3) (C))

7. ANEKS IA

POPIS UGOVORNIH STRANA KOJE NE DOZVOLJAVAJU INVESTITORU DA PODNESE SPOR U SVEZI SA ZADNJOM REČENICOM ČLANKA 10 (1) MEĐUNARODNOJ ARBITRAŽI

(u skladu sa Člankom 26 (3) (c))

8. ANEKS P

POSEBNI POSTUPAK VOĐENJA SPORA NA NIŽIM NACIONALNIM RAZINAMA (u skladu sa Člankom 27 (3) (i))

9. ANEKS G

IZUZECI I PRAVILA U SVEZI SA SPROVOĐENJEM ODREDBI GATT-a I PRIPADAJUĆIH INSTRUMENTATA

(u skladu sa Člankom 29 (2) (a))

10. ANEKS TFU

ODREDBE ZA TRGOVAČKE UGOVORE IZMEĐU DRŽAVA KOJE SU BILE SASTAVNI DIJELOVI BIVŠEG SSSR-a

(u skladu sa Člankom 29 (2) (b))

11. ANEKS D

PRIVREMENE ODREDBE ZA RJEŠAVANJE TRGOVINSKIH SPOROVA

(u skladu sa Člankom 29 (7))

12. ANEKS B

FORMULA ZA RASPOREĐIVANJE TROŠKOVA POVELJE

(u skladu sa Člankom 37 (3))

13. ANEKS PA

POPIS POTPISNICA KOJE NE PRIHVAĆAJU PRIVREMENU PRIMJENU OBVEZE IZ ČLANKA 45 (3) (b)

(u skladu sa Člankom 45 (3) (c))

14. ANEKS T

POPIS PRIJELAZNIH MJERA UGOVORNIH STRANA

(u skladu sa Člankom 32 (1))

1. ANEKS EM

ENERGETSKI MATERIJALI I PROIZVODI

(u skladu sa Člankom 1 (4))

Nuklearna energija

26.12 Rude i koncentрати urana ili torija

26.12.10 Rude i koncentрати torija

26.12.20 Rude i koncentratu torija

28.44 Radioaktivni kemijski elementi i radiaktivni izotopi (uključujući fisione i oplodujuće kemijske elemente i izotope) i njihovi spojevi, mješavine i ostaci koji sadrže te proizvode

28.44.10 Uran, prirodni i njegovi spojevi

28.44.20 Uran, obogaćen u U 235 i njegovi spojevi; plutonij i njegovi spojevi

28.44.30 Uran osiromašen u U235 i njegovi spojevi; torij i njegovi spojevi

28.44.40 Radioaktivni elementi i izotopi i spojevi osim onih iz tar. podbrojeva 28.44.10, 28.44.20 ili 28.44.30

28.44.50 Iskorišteni (odzračeni) gorivi elementi (patrone) nuklearnih reaktora

28.45.10 Teška voda (deuterijev oksid)

Ugljen, prirodni plin, nafta, naftni proizvodi i električna energija

27.01 Kamenu ugljen, briketi i slična kruta goriva dobivena od kamenog ugljena

27.02 Lignit, aglomerirani ili neaglomerirani, osim gagata

27.03 Treset (uključujući tresetnu slamu), aglomerirani ili neaglomerirani

27.04 Koks i polukoks od kamenog ugljena, lignita ili treseta, neaglomerirani ili aglomerirani

27.05 Plin od kamenog ugljena, vodeni plin, generatorski plin i slični plinovi, osim naftnih plinova i ostalih plinovitih ugljikovodika

27.06 Katran dobiven destilacijom kamenog ugljena, lignita i treseta, te ostali mineralni katrani, dehidratizirani ili nedehidratizirani, ili djelomično destilirani ili nedestilirani, uključivo rekonstruirane katrane

27.07 Ulja i ostali proizvodi destilacije katrana kamenog ugljena na visokoj temperaturi; slični proizvodi kod kojih masa aromatskih sastojaka premašuje masu nearomatskih sastojaka (npr. benzol, toluol, ksilol, naftalin, mješavine ostalih aromatskih ugljikovodika, fenoli, kreozotna ulja i ostalo)

27.08 Smola i koks od smole, dobiveni od katrana kamenog ugljena ili od drugih mineralnih katrana

27.09 Nafta i ulja dobiveni od bitumenoznih minerala, sirovi

27.10 Nafta i ulja dobivena od bitumenoznih minerala, osim sirovih

27.11 Naftni plinovi i ostali plinoviti ugljikovodici:

Tekući:

- prirodni plin

- propan

- butan

- etilen, propilen, butilen i butadijen (27.11.14)

- ostalo

U plinovitom stanju:

- prirodni plin

- ostalo

27.13 Koks, bitumen i drugi ostaci iz nafte ili ulja od bitumenoznih minerala

27.14 Bitumen i asfalt, prirodni bitumenozni i uljeni škriljevci i terpijesak; asfaltiti i asfaltne stijene

27.15 Bitumenske mješavine na bazi prirodnog asfalta, prirodnog bitumena, naftnog bitumena, mineralnog katrana ili mineralne katranske smole (npr. bitumenozni kit, cutback)

27.16 Električna energija

Ostala energija

44.01.10 Ogrijeвно drvo u cjepanicama, granama, snopovima ili u sličnim oblicima

44.02 Drveni ugljen (uključujući drveni ugljen od ljuski), aglomerirani ili neaglomerirani

2. ANEKS NI

ENERGETSKI MATERIJALI I PROIZVODI NA KOJE SE NE ODNOSI DEFINICIJA »GOSPODARSKA DJELATNOST U ENERGETSKOM SEKTORU«

(u skladu sa Člankom 1 (5))

27.07 Ulja i ostali proizvodi destilacije katrana kamenog ugljena na visokoj temperaturi; slični proizvodi kod kojih masa aromatskih sastojaka premašuje masu nearomatskih sastojaka (tj. benzol, toluol, ksilol, naftalen, ostale aromatske mješavine ugljikovodika, fenoli, kreozotna ulja i ostali)

44.01.10 ogrjevano drvo u cjepanicama, granama, snopovima ili sličnim oblicima

44.02 Drveni ugljen (uključujući drveni ugljen od ljuski), aglomerirani ili neaglomerirani

3. ANEKS TRM

IZVJEŠTAVANJE I POSTUPNO UKIDANJE

(Investicijske mjere u svezi s trgovinom)
(u skladu sa Člankom 5 (4))

(1) Svaka će Ugovorna strana obavijestiti Tajništvo o svim investicijskim mjerama koje primjenjuje u svezi s trgovinom, a koje nisu u suglasju s odredbama Članka 5, u roku:

(a) 90 dana nakon stupanja ovog Ugovora na snagu, ako je Ugovorna strana članica GATT-a; ili

(b) 12 mjeseci nakon stupanja ovog Ugovora na snagu, ako Ugovorna strana nije članica GATT-a.

Takve investicijske mjere u svezi s trgovinom, opće ili posebne primjene, bit će objelodanjene zajedno s opisom njihovih osnovnih značajki.

(2) Svaku specifičnu investicijsku mjeru u svezi s trgovinom, primijenjenu na temelju diskrecijskih ovlasti, treba objelodaniti. Informaciju koja bi mogla imati utjecaj na opravdane trgovinske interese pojedinih poduzeća ne mora se objelodaniti.

(3) Svaka Ugovorna strana mora ukloniti sve investicijske mjere u svezi s trgovinom koje su objelodanjene u okviru stavka (1) u roku:

(a) dvije godine od dana stupanja Ugovora na snagu ako je Ugovorna strana članica GATT-a, ili

(b) tri godine od dana stupanja Ugovora na snagu ako Ugovorna strana nije članica GATT-a.

(4) Za vrijeme mjerodavnog razdoblja, naznačenog u stavku (3), Ugovorna strana neće mijenjati uvjete ni za koju investicijsku mjeru u svezi s trgovinom koju je objelodanila u okviru stavka (1), te time neće povećati stupanj nedosljednosti s odredbama Članka 5. ovog Ugovora u odnosu na one koje su prevladavale na datum stupanja ovog Ugovora na snagu.

(5) Unatoč odredbama stavka (4) Ugovorna strana može za vrijeme razdoblja postupnog ukidanja primijeniti, da ne bi dovela u nepovoljan položaj već osnovana poduzeća koja su podložna investicijskim mjerama u svezi s trgovinom navedenim u okviru stavka (1), iste takve investicijske mjere u svezi s trgovinom i na nove Investicije ako

(a) su proizvodi takve nove investicije poput onih proizvoda već osnovanih poduzeća; i

(b) je takva primjena nužna da bi se spriječilo narušavanje uvjeta nadmetanja između nove Investicije i već osnovanih poduzeća.

Svaka tako primijenjena investicijska mjera u svezi s trgovinom na novu Investiciju bit će dojavljena Tajništvu. Uvjeti takve investicijske mjere u svezi s trgovinom bit će jednaki po svom učinku na nadmetanje onima primijenjenih za osnovana poduzeća, i završit će istodobno.

(6) Ako država, ili Regionalna zajednica gospodarskog udruživanja, pristupa ovom Ugovoru nakon što je Ugovor već stupio na snagu:

(a) obavještavaju navedeno u stavcima (1) i (2) vrši se nakon mjerodavnog datuma u stavku (1), ili nakon datuma pohrane instrumenta pristupanja; i

(b) kraj razdoblja postupnog ukidanja je nakon mjerodavnog datuma u stavku (3), ili nakon datuma na koji Ugovor stupa na snagu za tu državu, ili Regionalnu zajednicu gospodarskog udruživanja.

4. ANEKS N

POPIS UGOVORNIH STRANA KOJE ZAHTIJEVAJU DA NAJMANJE TRI RAZLIČITA PODRUČJA BUDU UKLJUČENA U TRANZIT

(u skladu sa Člankom 7 (10) (a))

1. Kanada i Sjedinjene Države Amerike

5. ANEKS VC

POPIS UGOVORNIH STRANA KOJE SU IZVRŠILE SVOJEVOLJNO PRIHVAĆANJE OBVEZA PREMA ČLANKU 10 (3)

(u skladu sa Člankom 10 (6))

6. ANEKS ID

POPIS UGOVORNIH STRANA KOJE NE DOZVOLJAVAJU INVESTITORU DA ISTI SPOR NAKNADNO PODNESE MEĐUNARODNOJ ARBITRAŽI U OKVIRU ČLANKA 26

(u skladu sa Člankom 26 (3) (b) (i))

1. Australija 13. Irska
2. Azerbejđan 14. Italija
3. Bugarska 15. Japan
4. Kanada 16. Kazakstan
5. Hrvatska 17. Poljska
6. Cipar 18. Portugal
7. Češka republika 19. Rumunjska
8. Norveška 20. Ruska federacija
9. Europska zajednica 21. Slovenija
10. Finska 22. Španjolska
11. Grčka 23. Švedska
12. Mađarska 24. Sjedinjene Države Amerike

7. ANEKS IA

POPIS UGOVORNIH STRANA KOJE NE DOZVOLJAVAJU INVESTITORU DA PODNESE SPOR U SVEZI SA ZADNJOM REČENICOM ČLANKA 10 (1) MEĐUNARODNOJ ARBITRAŽI

(u skladu sa Člankom 26 (3) (c) i 27 (2))

1. Australija
2. Kanada
3. Mađarska
4. Norveška

8. ANEKS P

POSEBNI POSTUPAK VOĐENJA SPORA NA NIŽIM NACIONALNIM RAZINAMA

(u skladu sa Člankom 27 (3) (i))

I DIO

1. Kanada
2. Australija

II DIO

(1) Ako pri donošenju neke presude sud zaključi da neka mjera regionalne ili lokalne vlade ili vlasti neke Ugovorne strane (u daljnjem tekstu »odgovorna Ugovorna strana«) nije u skladu s odredbom ovog Ugovora, odgovorna Ugovorna strana mora poduzeti takve razumne mjere, kakve su joj na raspolaganju, da bi se osiguralo poštivanje ovog Ugovora u pogledu te mjere.

(2) Odgovorna Ugovorna strana treba dostaviti Tajništvu u roku od 30 dana od dana donošenja presude pismenu obavijest o svojim namjerama o osiguravanju poštivanja Ugovora u pogledu te mjere. Tajništvo će u najkraće mogućem roku obavijest predložiti Konferenciji povelje, ali ne kasnije od sastanka Konferencije povelje koji će uslijediti po primitku obavijesti. Ako ne može odmah osigurati poštivanje mjere, odgovorna Ugovorna strana mora odrediti razumno razdoblje da to učini. Razumno razdoblje će usaglasiti obje strane u sporu. Ako se takav sporazum ne postigne, odgovorna Ugovorna strana će predložiti razuman rok na odobrenje Konferencije povelje.

(3) Ako odgovorna Ugovorna strana ne uspije u razumnom roku osigurati poštivanje mjere, ona će na zahtjev druge Ugovorne strane u sporu (u daljnjem tekstu »oštećena Ugovorna strana«), nastojati dogovoriti s oštećenom Ugovornom stranom odgovarajuću odštetu kao obostrano prihvatljivo rješenje spora.

(4) Ako se u roku od 20 dana od dana postavljanja zahtjeva oštećene Ugovorne strane ne dogovori zadovoljavajuća odšteta, oštećena Ugovorna strana može, uz odobrenje Konferencije povelje, privremeno obustaviti određene svoje obveze u okviru Ugovora u odnosu na odgovornu Ugovornu stranu, i to one koje smatra jednakim onim zanijekanim spornom mjerom, i to sve do vremena postizavanja sporazuma između Ugovornih strana o razrješavanju njihovog spora, ili dok se mjere neslaganja ne dovedu u suglasje s Ugovorom.

(5) U razmatranju koje će obveze privremeno obustaviti, oštećena Ugovorna strana treba primijeniti sljedeća načela i postupke:

(a) Oštećena Ugovorna strana će ponajprije nastojati isključiti svoje obveze u svezi s istim dijelom Ugovora u kojem je sud ustanovio kršenje.

(b) Ako oštećena Ugovorna strana smatra da nije pogodno, ili da nije učinkovito, privremeno obustaviti obveze u svezi s istim dijelom Ugovora, može zatražiti obustavu obveza iz drugih dijelova Ugovora. Ako oštećena Ugovorna strana odluči zatražiti odobrenje za privremenu obustavu obveza u okviru ovog podstavka, mora navesti Konferenciji povelje u svom zahtjevu za odobrenjem razloga za to.

(6) Na pismeni zahtjev odgovorne Ugovorne strane koji je dostavljen oštećenoj Ugovornoj strani i predsjedniku sudskog vijeća koji je donio presudu, sud će ocijeniti je li razina obustavljenih obveza od strane oštećene Ugovorne strane pretjerana, te ako je, do koje je to mjere. Ako se ne može ponovo uspostaviti isti sud, takvu procjenu će učiniti jedan, ili više, arbitražnih sudaca imenovanih od Glavnog tajnika. Utvrđivanje u skladu s ovim stavkom treba biti završeno u roku 60 dana od podnošenja zahtjeva sudu, ili imenovanim sucima od strane Glavnog tajnika. Obveze se ne ukidaju za vrijeme tijeka procjene, koja će biti konačna i obvezujuća.

(7) Kod privremene obustave bilo koje obveze prema odgovornoj Ugovornoj strani, oštećena Ugovorna strana će se potruditi da time ne utječe nepovoljno na prava neke druge Ugovorne strane u okviru Ugovora.

9. ANEKS G

IZUZECI I PRAVILA U SVEZI SA SPROVOĐENJEM ODREDBI GATT-a I PRIPADAJUĆIH INSTRUMENTATA

(u skladu sa Člankom 29 (2) (a))

(1) Sljedeće odredbe GATT-a i Pripadajućih instrumenata neće se primjenjivati u okviru Članka 29 (2) (a):

(a) GATT

II Popisi koncesija (i popisi u vezi GATT-a)

IV Posebne odredbe u svezi s kino filmovima

XV Utanačenja o razmjeni

XVIII Vladina pomoć gospodarskom razvoju

XXII Savjetovanje

XXIII Poništavanje ili umanjnje

XXV Zajedničko djelovanje Ugovornih strana

XXVI Prihvaćanje, stupanje na snagu i registracija

XXVII Odbijanje ili odustajanje od koncesija

XXVIII Izmjena popisa

XXVIIIbis Pregovori o tarifama

XXIX Odnos ovog Ugovora prema Povelji iz Havane

XXX Izmjene i dopune

XXXI Odustajanje

XXXII Ugovorne strane

XXXIII Pristupanje

XXXV Neprimjenjivanje Ugovora između pojedinih Ugovornih strana

XXXVI Načela i ciljevi

XXXVII Obveze

XXXVIII Zajedničko djelovanje

Aneks H U svezi sa člankom I

Aneks I Bilješke i dodatne odredbe (u svezi s gornjim GATT člancima)

Zaštitne akcije u svrhu razvoja

Tumačenja u svezi s poništavanjem, savjetovanjem, rješavanjem spora i sprovođenjem.

(b) Pripadajući instrumenti

(i) Sporazum o tehničkim preprekama u trgovini (Standardna pravila)

Preambula (stavovi 1, 8, 9)

1.3 Opće odredbe

2.6.4. Priprema, usvajanje i primjena tehničkih propisa i normi od strane središnjih vladinih tijela

10.6 Informacija o tehničkim propisima, normama i o sustavima ovjerovljenja

11 Tehnička pomoć drugim članicama

12 Poseban i različit postupak za zemlje u razvoju

13 Komitet o tehničkim preprekama u trgovini

15 14.10.1997.

14 Savjetovanje i rješavanje spora

15 Završne odredbe (osim 15.5 i 15.13)

Aneks 2 Grupa tehničkih eksperata

Aneks 3 Popis

(ii) Sporazum o vladinim nabavkama

(iii) Sporazum o tumačenju i primjeni članaka VI, XVI i XXIII (subvencije i protumjere)

10 Izvozne subvencije o određenim primarnim proizvodima

12 Savjetovanja

13 Mirenje, rješavanje spora i ovlaštene protumjere

14 Zemlje u razvoju

16 Komitet o subvencijama i protumjerama

17 Mirenje

18 Rješavanje spora

19.2 Prihvaćanje i pristupanje

19.4 Stupanje na snagu

19.5(a) Nacionalno zakonodavstvo

19.6 Pregled

19.7 Izmjene i dopune

19.8 Odustajanje

19.9 Neprimjenjivanje ovog Ugovora između pojedinih potpisnica

19.11 Tajništvo

19.12 Pohrana

19.13 Registracija

(iv) Sporazum o izvršavanju članka VII (carinsko vrednovanje)

1.2(b)(iv) Vrijednost transakcija

11.1 Određivanje carinskih vrijednosti

14 Primjena Aneksa (druga rečenica)

18 Ustanove (Komitet za carinsko vrednovanje)

19 Savjetovanje

15 14.10.1997.

20 Rješavanje spora

21 Poseban i različit postupak zemalja u razvoju

22 Prihvaćanje i pristupanje

24 Stupanje na snagu

25.1 Nacionalno zakonodavstvo

26 Pregled

27 Izmjene i dopune

28 Odustajanje

29 Tajništvo

30 Pohrana

31 Registracija

Aneks II Tehnički komitet o carinskom vrednovanju

Aneks III Ad hoc rasprave

Protokol Sporazuma o izvršavanju članka VII (osim 1.7 i 1.8, s nužnim prilagođenim uvodnim jezikom)

(v) Sporazum o postupcima za uvozne dozvole

1.4 Opće odredbe (zadnja rečenica)

2.2 Automatsko izdavanje uvoznih dozvola (fotnota 2)

4 Ustanove, savjetovanje i rješavanje spora

5 Završne odredbe (osim stavka 2)

(vi) Sporazum o primjeni članka VI (Antidamping zakon)

13 Zemlje u razvoju

14 Komitet o antidamping postupcima

15 Savjetovanje, mirenje i razrješavanje spora

16 Završne odredbe (osim stavaka 1 i 3)

(vii) Sporazum u svezi s goveđim mesom

(viii) Međunarodni sporazum o mljekarstvu

(ix) Sporazum o trgovini u civilnom zrakoplovstvu

(x) Izjava o trgovinskim mjerama poduzetim u svrhe BOP-a

(c) Sve druge odredbe u GATT-u i Pripadajućim instrumentima koje se odnose na:

(i) vladinu pomoć gospodarskom razvoju i postupak sa zemljama u razvoju, osim za paragrafe (1) do (4) Odluke od 28. studenog 1979. (L/4903) o različitim i povoljnijem postupku, reciprocitetu i punijem sudjelovanju zemalja u razvoju;

(ii) uspostavljanje ili rad specijalističkih komiteta i drugih institucija za pomoć;

(iii) potpisivanje, pristupanje, stupanje na snagu, odustajanje, pohranu i registraciju.

(d) Svi sporazumi, dogovori, odluke, tumačenja ili druge zajedničke akcije u skladu s gore navedenim odredbama navedenim u podstavcima (a) do (c)

(2) Ugovorne strane će primjenjivati odredbe »Izjave o poduzetim trgovinskim mjerama u svrhe platne bilance (BOP)« za mjere poduzimane od onih Ugovornih strana koje nisu članice GATT-a do mjere koja je primjenljiva u kontekstu drugih odredbi ovog Ugovora.

(3) U pogledu izvještaja zahtjevanih odredbama učinjenim mjerodavnima na temelju Članka 29 (2)(a):

(a) Ugovorne strane koje nisu članice GATT-a, ili Pripadajućih instrumenata, sastavit će svoje izvještaje Tajništvu. Tajništvo će dostaviti kopije tih izvještaja svim Ugovornim stranama. Izvještaji trebaju biti na jednom od izvornih jezika ovog Ugovora. Prateći dokumenti mogu biti samo na jeziku Ugovorne strane.

(b) Takvi zahtjevi ne vrijede za Ugovorne strane ovog Ugovora koje su i članice GATT-a i Pripadajućih instrumenata, koji sadrže svoje vlastite zahtjeve u pogledu obavještanja.

(4) Trgovina nuklearnim materijalima može biti upravljana sporazumima navedenim u Izjavama koje se odnose na ovaj stavak, a sadržanim u Završnom dokumentu Konferencije Europske energetske povelje.

10. ANEKS TFU

ODREDBE ZA TRGOVAČKE UGOVORE IZMEĐU DRŽAVA KOJE SU BILE SASTAVNI DIJELOVI BIVŠEG SSSR-a

(u skladu sa Člankom 29 (2) (b))

(1) Svaki sporazum naveden u Članku 29 (2) (b) treba biti pismeno prijavljen Tajništvu od, ili u ime, svih članica takvog sporazuma, koje potpisuju, ili pristupaju ovom Ugovoru:

(a) u pogledu sporazuma koji je na snazi tri mjeseca poslije datuma na koji je prva od takvih članica potpisala ili pohranila svoj instrument pristupanja ovom Ugovoru, najkasnije u roku od šest mjeseci nakon tog datuma potpisivanja ili pohrane; i

(b) u pogledu sporazuma koji stupa na snagu na datum iza datuma navedenog u podstavku (a), prijavu treba dostaviti drugim državama, ili Regionalnim zajednicama gospodarskog udruživanja, koje su potpisale, ili pristupile ovom Ugovoru (u daljnjem tekstu »zainteresirane strane«), dovoljno ranije od stupanja takvog sporazuma na snagu da bi imale priliku pregledati sporazum i iznijeti svoje stavove u svezi sa sporazumom članicama tog sporazuma, te Konferenciji povelje prije njegovog stupanja na snagu.

(2) Obavještenje treba obuhvatiti:

(a) kopije originalnih tekstova sporazuma na svim jezicima na kojima je potpisan;

(b) pozivanjem na stavke navedene u Aneksu EM, opis pojedinih Energetskih materijala i proizvoda na koje se on odnosi;

(c) objašnjenje okolnosti, posebno za svaku relevantnu odredbu GATT-a i Pripadajućih instrumenata mjerodavnu na temelju Članka 29 (2) (a), zbog kojih je nemoguće, ili nepraktično za članice sporazuma da u potpunosti poštuju tu odredbu;

(d) posebne mjere koje svaka članica sporazuma treba usvojiti, da bi se pripremila za okolnosti navedene u podstavku (c); i

(e) opis programa članice za postizavanje postupnog smanjenja i konačnog ukidanja odredbi sporazuma koje nisu u skladu.

(3) Članice sporazuma objavljenog u skladu sa stavkom (1) trebaju pružiti zainteresiranim stranama razumnu priliku da se savjetuju s njima u svezi s tim sporazumom i dopustiti razmatranje tog sporazuma njihovim predstavnicima. Na zahtjev bilo koje zainteresirane strane sporazum će razmatrati i Konferencija povelje koja može s tim u svezi usvojiti preporuke.

(4) Konferencija povelje će povremeno ispitivati izvršavanje sporazuma objelodanjenih u skladu sa stavkom (1), te napredak koji je učinjen prema uklanjanju odredaba koje nisu u skladu s odredbama GATT-a i Pripadajućih instrumenata mjerodavnih na temelju Članka 29 (2) (a). Na zahtjev bilo koje zainteresirane strane, Konferencija Povelje može usvojiti preporuke u svezi s takvim sporazumom.

(5) Sporazum opisan u Članku 29 (2) (b) može u slučaju posebne hitnosti stupiti na snagu i bez obavještanja i savjetovanja predviđenih u stavcima (1) (b) do (3), ali pod uvjetom da se takvo obavještanje hitno obavi, te da bude hitno omogućena prilika za savjetovanje. Bez obzira na to u tom slučaju članice u sporazumu moraju u skladu sa stavkom (2) (a) promptno obavijestiti o njegovom stupanju na snagu.

(6) Ugovorne strane koje jesu, ili koje postaju, članice sporazuma opisanog u Članku 29 (2) (b) obvezne su ograničiti njegovo nesuglasje s odredbama GATT-a i Pripadajućih instrumenata, koje su mjerodavne na temelju Članka 29 (2) (a), na nužne odredbe koje se odnose na pojedine okolnosti i na primjenu takvog sporazuma tako da što manje odstupaju od odredbi GATT-a i Pripadajućih instrumenata. One se moraju potruditi da poduzmu akciju u svjetlu prigovora zainteresiranih strana, te nekih preporuka Konferencije povelje.

11. ANEKS D

PRIVREMENE ODREDBE ZA RJEŠAVANJE TRGOVINSKIH SPOROVA

(u skladu sa Člankom 29 (7))

(1) (a) U svojim odnosima jedne prema drugoj Ugovorne strane moraju nastojati da kroz suradnju i savjetovanje postignu obostrano zadovoljavajuće rješenje bilo kojeg spora o postojećim mjerama koje bi mogle materijalno utjecati na udovoljavanje odredaba mjerodavnih za trgovinu u okviru Članka 5. ili 29.

(b) Ugovorna strana može dati pismeni zahtjev nekoj drugoj Ugovornoj strani za savjetovanje u pogledu neke postojeće mjere kod te druge Ugovorne strane a za koju smatra da može utjecati materijalno na udovoljavanje odredaba mjerodavnih za trgovinu u okviru Članka 5. ili 29. Ugovorna strana koja zahtijeva savjetovanje u najvećoj će mogućoj mjeri naznačiti mjeru na koju se žali i naznačit će odredbe Članka 5. ili Članka 29., te odredbe GATT-a i Pripadajućih instrumenata, koje ona smatra bitnim. Zahtjev za savjetovanjem u skladu s ovim stavkom treba prijaviti Tajništvu koje će povremeno obavještavati sve Ugovorne strane o savjetovanjima koja su prijavljena i koja su u tijeku.

(c) Ugovorne strane moraju postupati sa svakom povjerljivom ili patentnom zaštićenom informacijom, sadržanom ili primljenom u odgovoru na pismeni zahtjev, ili dobivenu tijekom savjetovanja, na isti način kao što s njom postupaju Ugovorna strana koja je dala tu informaciju.

(d) U traženju rješenja problema za koji Ugovorna strana smatra da utječe na suglasje s odredbama mjerodavnim za trgovinu u okviru Članka 5. ili 29., između nje i druge Ugovorne strane, Ugovorna strana koja sudjeluje u savjetovanju, ili u rješavanju spora, potrudit će se da na najbolji način izbjegne rješenje koje nepovoljno utječe na trgovinu neke druge Ugovorne strane.

(2) (a) Ako, u roku od 60 dana po primitku zahtjeva za savjetovanjem navedenom u podstavku (1) (b), Ugovorne strane ne riješe svoj spor, ili se ne slože da ga riješe mirnim putem, posredovanjem, arbitražom ili drugim postupkom, svaka Ugovorna strana može uputiti Tajništvu pismeni zahtjev za uspostavljanjem diskusijskog panela u skladu sa podstavcima (b) do (f). U svom zahtjevu Ugovorna strana koja postavlja

zahtjev mora navesti bit spora i naznačiti koje odredbe Članka 5. ili Članka 29., te GATT-a i Pripadajućih instrumenata smatra važnim. Tajništvo će odmah dostaviti kopije zahtjeva svim Ugovornim stranama.

(b) U obzir se moraju uzeti i interesi drugih Ugovornih strana za vrijeme rješavanja spora. Svaka druga Ugovorna strana, koja ima bitan interes u svezi s problemom, ima pravo biti saslušana od strane diskusijskog panela, te ima pravo podnijeti pismeni podnesak diskusijskom panelu, pod uvjetom da obje Ugovorne strane u sporu i Tajništvo dobiju pismenu obavijest o njenoj zainteresiranosti najkasnije do dana uspostavljanja diskusijskog panela, kao što je to određeno u skladu sa stavkom (c).

(c) Smatra se da je diskusijski panel uspostavljen 45 dana nakon primitka pismenog zahtjeva Ugovorne strane od strane Tajništva sukladno podstavku (a).

(d) Diskusijski panel će biti sastavljen od tri člana koje će imenovati Glavni tajnik s popisa prema stavku (7). Osim ako se Ugovorne strane drugačije ne dogovore, članovi panela neće biti građani Ugovornih strana koje su ili strane u sporu, ili su naznačile svoj interes u suglasnosti sa podstavkom (b), ili su državljani država članica Regionalne zajednice gospodarskog udruživanja koja je ili strana u sporu ili je izrazila svoj interes u skladu s podstavkom (b).

(e) Ugovorne strane u sporu će dati odgovor u roku od deset radnih dana na imenovanje članova diskusijskog panela i ne mogu se suprotstavljati imenovanjima osim u izuzetnim slučajevima.

(f) Članovi diskusijskog panela djelovat će u okviru svojih osobnih sposobnosti i neće niti tražiti niti dobijati upute od bilo koje vlade ili nekog drugog tijela. Svaka se Ugovorna strana obvezuje poštovati ova načela i neće pokušavati utjecati na članove diskusijskog panela u izvršavanju njihovih zadataka. Članove diskusijskog panela bira se na način koji jamči njihovu nezavisnost, te tako da do izražaja na diskusijskom panelu dođe dovoljno različitost obrazovanja i širina iskustva.

(g) Tajništvo će odmah obavijestiti sve Ugovorne strane da je ustanovljen diskusijski panel.

(3) (a) Konferencija povelje usvaja pravilnik o radu diskusijskog panela dosljedno ovom Aneksu. Pravilnik o radu treba biti što sličniji onima koji postoje u GATT-u i u Pripadajućim instrumentima. Panel ima također pravo da usvoji i dodatne pravilnike o radu koji nisu u suprotnosti s pravilnicima o radu usvojenim od Konferencije povelje ili s ovim Aneksom. U postupku prije diskusijskog panela svaka Ugovorna strana u sporu, te svaka druga Ugovorna strana koja je izrazila svoj interes u skladu sa podstavkom (b), ima pravo na najmanje jedno saslušanje prije početka rada diskusijskog panela, te ima pravo podnošenja pismenog podneska. Ugovorne strane u sporu imaju također pravo podnijeti pismeno osporavanje. Panel može odobriti zahtjev za pristupanje nekoj drugoj Ugovornoj strani koja je u skladu s podstavkom 2 (b) pismenim podneskom izrazila diskusijskom panelu svoj interes, uz pristanak Ugovorne strane koja ga je podnijela.

Postupak diskusijskog panela je povjerljiv. Panel treba objektivno procijeniti probleme koji su mu predloženi, uključujući činjenice o sporu i suglasnosti mjera s mjerodavnim odredbama za trgovinu u okviru Članka 5. ili 29. U obavljanju svojih funkcija diskusijski panel će se savjetovati s Ugovornim stranama u sporu i dati im odgovarajuću priliku da postignu obostrano prihvatljivo rješenje. Ako se Ugovorne strane u sporu ne dogovore drugačije diskusijski panel će svoju odluku temeljiti na argumentima i podnescima Ugovornih strana u sporu. Panel će se rukovoditi tumačenjima datim u GATT-u i u Pripadajućim instrumentima u okviru GATT-a, i neće ispitivati usklađenost sa Člankom 5. ili 29. ovog Ugovora o praksi primijenjenoj od Ugovorne strane koja je članica GATT-a prema drugim članicama GATT-a prema kojima ona primjenjuje GATT te koje nisu bile poduzete od onih drugih strana u rješavanju spora u okviru GATT-a.

Ako se drugačije Ugovorne strane u sporu ne dogovore, svi postupci koji su uključeni u diskusijski panel, uključujući objavljivanje njegovog konačnog izvještaja, bit će završeni u roku 180 dana od dana uspostavljanja diskusijskog panela. Međutim, propust da se završe svi postupci unutar tog razdoblja ne utječe na valjanost konačnog izvještaja.

(b) Panel će odrediti svoju sudsku nadležnost. To određivanje je konačno i obvezujuće. Bilo koja primjedba Ugovorne strane u sporu, da spor nije u sudskoj nadležnosti diskusijskog panela razmatrat će diskusijski panel, koji će odlučiti hoće li se baviti s primjedbom kao prethodnim pitanjem, ili će ga pridružiti stvarima spora.

(c) U slučaju postojanja dva ili više zahtjeva za uspostavljanje diskusijskog panela u pogledu bitno sličnih sporova Glavni tajnik može uz suglasnost svih Ugovornih strana u sporu odrediti samo jedan jedinstveni diskusijski panel.

(4) (a) Nakon razmatranja argumenata osporavanja panel će dostaviti Ugovornim stranama u sporu opisne dijelove nacрта svojeg pismenog izvještaja, uključujući izjavu o činjenicama, te sažetak argumenata datih od Ugovornih strana u sporu. Ugovornim stranama u sporu pruža se prilika za podnošenje pismene primjedbe na opisne dijelove u roku određenom od diskusijskog panela.

Nakon datuma određenog za primitak primjedbi od Ugovornih strana panel će izdati Ugovornim stranama u sporu privremeni pismeni izvještaj uključujući i opisne dijelove i predložene nalaze, te zaključke diskusijskog panela. U roku određenom od strane diskusijskog panela Ugovorna strana u sporu može podnijeti panelu pisani zahtjev da bi panel razmotrio posebne aspekte privremenog izvještaja prije objavljivanja konačnog izvještaja. Prije objavljivanja konačnog izvještaja diskusijski panel se može, po svom nahođenju, sastati s Ugovornim stranama u sporu, da bi razmotrio probleme postavljene u tom zahtjevu.

Konačan izvještaj će obuhvaćati opisne dijelove (uključujući izjavu o činjenicama i sažetak argumenata datih od Ugovornih strana u sporu), nalaze panela i njegove zaključke, te razmatranje argumenata učinjenih o posebnim aspektima privremenog izvještaja u fazi njegovog razmatranja. Konačni izvještaj se treba baviti sa svakim bitnim problemom koji se je pojavio prije diskusijskog panela i koji je nužan za rješavanje spora i u njemu trebaju biti razlozi za odluke panela.

Panel će svoj konačni izvještaj objaviti dostavljajući ga odmah Tajništvu i Ugovornim stranama u sporu. Tajništvo će svim Ugovornim stranama prvom mogućom prilikom dostaviti konačni izvještaj, zajedno sa svakim pisanim stavom za kojeg Ugovorna strana u sporu želi da bude prikazan.

(b) Ako diskusijski panel zaključi da mjera uvedena ili primijenjena od strane Ugovorne strane nije u skladu s odredbama Članaka 5. ili 29., ili da nije u skladu s odredbama GATT-a i Pripadajućih instrumenata, a koje vrijede u okviru Članka 29., diskusijski panel može predložiti da u svom konačnom izvještaju Ugovorna strana izmijeni, ili napusti, mjeru, ili njeno sprovođenje u skladu s tom odlukom.

(c) Izvještaj panela usvaja Konferencija povelje. Da bi se osiguralo dovoljno vremena Konferenciji povelje za razmatranje izvještaja diskusijskog panela, taj izvještaj Konferencija Povelje neće usvajati ukoliko nije prošlo najmanje 30 dana od njegovog dostavljanja svim Ugovornim stranama od strane Tajništva. Ugovorne strane koje imaju primjedbe na taj izvještaj panela dostavit će pismeno obrazloženje svojih primjedbi Tajništvu najmanje 10 dana prije datuma na koji bi izvještaj trebao biti razmatran za usvajanje od konferencije povelje, a Tajništvo će ga hitno dostaviti svim Ugovornim stranama. Ugovorne strane u sporu i Ugovorne strane, koje su naznačile svoj interes u skladu s podstavkom (b) imaju pravo da u potpunosti sudjeluju u razmatranju izvještaja o tom sporu od strane Konferencije povelje, a njihovi pogledi bit će u potpunosti zabilježeni.

(d) Da bi se osiguralo učinkovito rješavanje sporova u korist svih Ugovornih strana od bitnog je značenja promptna usaglašenost s pravilima i preporukama konačnog izvještaja panela, koji je usvojen od Konferencije Povelje. Ugovorna strana koja je podložna pravilima ili preporukama konačnog izvještaja diskusijskog panela i koji su usvojeni od Konferencije povelje, obavijestit će Konferenciju povelje o svojim namjerama u pogledu udovoljavanja tim pravilima ili preporukama. U slučaju da je trenutno udovoljavanje nemoguće, Ugovorna strana koja je u pitanju, objasniti će Konferenciji povelje svoje razloge neudovoljavanja i, u svjetlu tog objašnjenja, imat će razumno razdoblje da sprovede učinkovito udovoljavanje. Cilj rješavanja spora je izmjena ili otklanjanje nedosljednih mjera.

(5) (a) Ako Ugovorna strana propusti da unutar razumnog razdoblja udovolji pravilu, ili preporuci konačnog izvještaja panela koji je usvojen i od Konferencije povelje, Ugovorna strana u sporu koja je oštećena takvim neudovoljavanjem može dostaviti Ugovornoj strani, koja ne udovoljava, pismeni zahtjev da ta Ugovorna strana uđe u pregovore u svrhu da se dogovori obostrano prihvatljiva kompenzacija. Ako to bude tako zatraženo Ugovorna strana koja ne udovoljava, pristupit će odmah takovim pregovorima.

(b) Ako Ugovorna strana koja ne udovoljava odbije pregovore, ili ako Ugovorne strane ne postignu sporazum u roku od 30 dana nakon dostavljanja zahtjeva za pregovorom, oštećena Ugovorna strana može dati pismeni zahtjev Konferenciji povelje da joj odobri suspendiranje obveza koje ona ima prema toj Ugovornoj strani koja

ne udovoljava u okviru članka 5. ili 29.

(c) Konferencija Povelje može ovlastiti oštećenu Ugovornu stranu da suspendira takve svoje obveze prema Ugovornoj strani koja ne udovoljava u okviru odredbi Članaka 5. ili 29., ili u okviru odredbi GATT-a i Pripadajućih instrumenata, koji vrijede u okviru Članka 29., koje oštećena Ugovorna strana smatra jednakim pod ovim okolnostima.

(d) Suspendiranje obveza je privremeno i primjenjuje se samo dok mjera, koja nije dosljedna Članku 5. ili 29., ne bude uklonjena, ili dok se ne postigne obostrano prihvatljivo rješenje.

(6) (a) Prije suspendiranja takvih obveza oštećena Ugovorna strana će obavijestiti Ugovornu stranu koja ne udovoljava o prirodi i razini svoje predložene suspenzije. Ako Ugovorna strana koja ne udovoljava dostavi Glavnom tajniku pismeni prigovor na razinu suspenzije obveza predloženih od oštećene Ugovorne strane prigovor će se dostaviti niže navedenoj arbitraži. Predloženo suspendiranje obveza odlaže se sve dok se ne završi arbitraža i dok određenje arbitražnog panela ne postane konačno i obvezujuće u skladu s podstavkom (e).

(b) Glavni tajnik će uspostaviti arbitražni panel u skladu s podstavcima (2) (d) do (f), koji će, ako to bude praktično, biti onaj isti panel koji je i donio pravila ili preporuke navedene u podstavku (4) (d), da bi ispitao razinu obveza koje oštećena Ugovorna strana predlaže za suspenziju. Ako Konferencija povelje ne odluči drugačije proceduralna pravila panela bit će usvojena u skladu s podstavkom (3) (a).

(c) Arbitražni panel će odrediti je li razina obveza predloženih za suspenziju od strane oštećene Ugovorne strane pretjerana u odnosu na štetu koju je ona pretrpjela, te ako je tako, do kojeg to opsega. On neće razmatrati prirodu suspendiranih obveza, osim toliko ukoliko je to neodvojivo od određivanja razine suspendiranih obveza.

(d) Arbitražni panel će dostaviti svoje pismeno određenje oštećenoj Ugovornoj strani, te Ugovornoj strani koja ne udovoljava, te Tajništvu u roku od 60 dana od uspostave panela, ili unutar nekog drugog roka koji mogu dogovoriti obje Ugovorne strane. Tajništvo će predočiti to određenje Konferenciji povelje prvom mogućom prilikom, ali ne kasnije od sastanka Konferencije povelje koja će uslijediti nakon primitka određenja.

(e) Određenje arbitražnog panela postat će i konačno i obvezujuće 30 dana nakon datuma njegovog predočavanja Konferenciji Povelje i bilo koja time dozvoljena razina suspenzije koristi može odmah stupiti na snagu kod oštećene Ugovorne strane na takav način koji Ugovorna strana smatra identičnim pod ovim okolnostima ukoliko prije isteka roka od 30 dana Konferencija povelje ne odluči drugačije.

(f) U suspenziji neke obveze prema Ugovornoj strani koja ne udovoljava oštećena Ugovorna strana nastojat će se da time ne šteti trgovini ni jedne druge Ugovorne strane.

(7) Svaka Ugovorna strana može odrediti dva pojedinca koji će postati, u slučaju Ugovornih strana koje su također članice GATT-a, i ako su voljni i sposobni djelovati kao panelisti u okviru ovog Aneksa, panelisti nominirani u svrhe GATT-ovog panela za sporove. Glavni tajnik može također odrediti, uz odobrenje Konferencije povelje, ne više od deset pojedinaca koji su voljni i sposobni služiti kao panelisti u svrhe rješavanja sporova u skladu sa stavcima (2) do (4). Konferencija povelje može osim toga odlučiti i odrediti u iste svrhe do 20 pojedinaca, koji služe za rješavanje sporova drugih međunarodnih tijela i koji su voljni i sposobni da budu panelisti. Imena svih tako određenih pojedinaca čine popis imena osoba određenih za rješavanje sporova. Pojedinac će biti određen striktno na temelju objektivnosti, pouzdanosti i zdravih načela, i imat će najveće moguće mjere stručnost u pogledu pitanja međunarodne trgovine i energetskih pitanja, a posebice u odnosu na mjerodavne odredbe u okviru Članka 29. U izvršavanju bilo koje funkcije u okviru ovog Aneksa imenovani neće biti povezani niti primati upute od bilo koje Ugovorne strane. Imenovani će vršiti svoju dužnost tijekom pet godina sve dok ne budu imenovani njihovi nasljednici. Imenovani čiji rok mandata istječe nastavit će obavljati svoje dužnosti do ispunjenja zadataka na koje je taj pojedinac odabran u okviru ovog Aneksa. U slučaju smrti, ostavke ili nesposobnosti imenovanog, Ugovorna strana ili Tajništvo, ovisno tko je rečenog imenovao, ima pravo imenovati drugog pojedinca za vršenje dužnosti u preostalom razdoblju, s tim da će imenovanje od strane Tajnika odobriti Konferencija povelje.

(8) Unatoč odredbama sadržanim u ovom Aneksu, Ugovorne strane se podstiču da se savjetuju kroz postupak rješavanja spora u svrhu rješavanja svojeg spora.

(9) Konferencija povelje može imenovati ili odrediti i druga tijela ili forume za obavljanje bilo koje funkcije određene u ovom Aneksu Tajništvu ili Glavnom tajniku.

12. ANEKS B

FORMULA ZA ODREĐIVANJE TROŠKOVA KONFERENCIJE POVELJE

(u skladu sa Člankom 37 (3))

(1) Doprinosi koje trebaju platiti Ugovorne strane određuju se godišnje od strane Tajništva na temelju njihovih postotaka doprinosa koji se od njih zahtijevaju u okviru zadnjeg mjerodavnog Procjenjivanja iznosa proračuna za UN (dopunjeno informacijom o teoretskim doprinosima za one Ugovorne strane koje nisu članice UN)

(2) Doprinosi se po potrebi podešavaju tako da bi se osiguralo 100% pokrivanje troškova od strane Ugovornih strana.

13. ANEKS PA

POPIS POTPISNICA KOJE NE PRIHVATAJU PRIVREMENU PRIMJENU OBVEZE IZ ČLANKA 45 (3) (c)

1. Češka Republika
2. Njemačka
3. Mađarska
4. Litva
5. Poljska
6. Slovačka

14. ANEKS T

POPIS PRIJELAZNIH MJERA UGOVORNIH STRANA

(u skladu sa Člankom 32 (1))

Popis Ugovornih strana koje imaju pravo na prijelazne mjere

Albanija Latvija

Armenija Litva

Azerbejdžan Moldavija

Bjelorusija Poljska

Bugarska Rumunjska

Hrvatska Rusija

Češka Republika Slovačka

Estonija Slovenija

Gruzija Tađikistan

Mađarska Turkmenistan

Kazakstan Ukrajina

Kirgistan Uzbekistan

Popis odredbi koje su podložne prijelaznom režimu

Članak: 6(2), 6(5), 7(4), 9(1), 10(7), 14(1)(d), 20(3) i 22 (3)

Članak 6 (2)

»Svaka Ugovorna strana mora osigurati, da u okviru svoje podsudnosti, ima i da uvodi takve zakone koji su nužni i pogodni da se nedvosmisleno usredotočuju na ponašanje suprotno natjecanju u Gospodarskoj djelatnosti u Energetskom sektoru.«

DRŽAVA: ALBANIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Albaniji ne postoji zakon o zaštiti natjecanja. Zakon broj 7746 od 28. srpnja 1993. o ugljikovodicima i zakon broj 7796 od 17. veljače 1994. o mineralima ne sadrže takve odredbe. Ne postoji zakon o električnoj energiji, koji je u fazi pripreme. Predviđa se podnošenje ovog zakona Parlamentu do kraja 1996. U ove zakone Albanija namjerava uključiti i odredbe o protunatjecateljskom ponašanju.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1998.

DRŽAVA: ARMENIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U ovom trenutku u Armeniji postoji monopol u većini energetske sektora. Ne postoji zakon o zaštiti natjecanja i stoga pravila o natjecanju nisu još bila primjenjivana. Ne postoje zakoni glede energetike. Nacrt zakona o energetici predviđen je za predlaganje Parlamentu u 1994. Zakon će predvidjeti uključivanje odredbi o protunatjecateljskom ponašanju, koje će biti usklađene sa zakonima glede natjecanja u EZ.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1997.

DRŽAVA: AZERBEJDŽAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Protumonopolski zakon je u fazi razmatranja.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 2000.

DRŽAVA: BJELORUSIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Protumonopolski zakon je u fazi razmatranja.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 2000.

DRŽAVA: GRUZIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Zakoni glede demonopolizacije su u Gruziji u fazi razmatranja i zato država zasad ima monopol gotovo za sve energetske izvore i energetska sredstva, što ograničava mogućnost natjecanja u energetici i kompleksu goriva.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1999.

DRŽAVA: KAZAKSTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Usvojen je Zakon o razvitku natjecanja i ograničavanju monopolskih djelatnosti (Br. 656 od 11. lipnja 1991.), ali je opće naravi. Potreban je daljnji razvitak zakonodavstva, posebice kroz usvajanje odgovarajućih amandmana ili usvajanja novog zakona.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1998.

DRŽAVA: KIRGISTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Zakon o protunatjecateljskom ponašanju je već usvojen. Potrebno je prijelazno razdoblje da bi se odredbe tog zakona prilagodile energetske sektoru koji je sad potpuno pod nadzorom države.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

DRŽAVA: MOLDAVIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Zakon o ograničavanju monopolskih djelatnosti i razvitku natjecanja od 29. siječnja 1992. osigurava organizacijski i zakonski temelj za razvitak natjecanja: usmjeren je prema primjeni tržišnog gospodarstva. Ovaj zakon, ipak, ne osigurava konkretne mjere glede protunatjecateljskog ponašanja u energetsom sektoru, niti pokriva u potpunosti zahtjeve Članka 6.

U 1995. bit će podnešen Parlamentu zakon o natjecanju i državnom programu o demonopolizaciji gospodarstva. Isto tako će u 1995. biti predložen Parlamentu nacrt zakona o energetici koji treba obuhvatiti pitanje demonopolizacije i razvitka natjecanja u energetsom sektoru.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1998.

DRŽAVA: RUMUNJSKA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Pravila glede natjecanja još se ne primjenjuju u Rumunjskoj. Nacrt zakona o zaštiti natjecanja podnešen je Parlamentu i očekuje se njegovo usvajanje tijekom 1994.

Nacrt sadrži odredbe glede protunatjecateljskog ponašanja usklađene sa zakonom o natjecanju EZ.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1996.

DRŽAVA: RUSKA FEDERACIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Opsežan okvir glede protunatjecateljskog zakonodavstva napravljen je u Ruskoj federaciji, ali ostale zakonske i organizacijske mjere za spriječavanje, ograničavanje ili gušenje monopolskih djelatnosti i nepoštenog natjecanja trebaju biti usvojene, a posebice za energetske sektor.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

DRŽAVA: SLOVENIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Zakon o zaštiti natjecanja usvojen 1993. i objavljen u Službenom listu br. 18/93 regulira općenito protunatjecateljsko ponašanje. Postojeći zakon osigurava također uvjete za uspostavljanje organa glede natjecanja. U ovom trenutku glavni organ natjecanja jest Ured za zaštitu natjecanja u Ministarstvu za gospodarske odnose i razvitak. Zbog važnosti energetske sektora predviđa se poseban zakon i stoga je potpuno udovoljavanje potrebno još neko vrijeme.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1998.

DRŽAVA: TADŽIKISTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U 1993. Tadžikistan je donio zakon o demonopolizaciji i glede natjecanja. Međutim zbog teškog stanja u gospodarstvu u Tadžikistanu izvršavanje zakona je privremeno odgođeno.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1997.

DRŽAVA: TURKMENISTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Na temelju odluke predsjednika Turkmenistana br. 1532 od 21. listopada 1993. uspostavljen je Odbor za ograničavanje monopolskih djelatnosti, koji sada djeluje, a čija je funkcija zaštititi poduzeća i druge entitete od monopolskog ponašanja i prakse, te promoviranje oblikovanja tržišnih načela na temelju razvitka natjecanja i poduzetništva.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

DRŽAVA: UZBEKISTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Zakon o ograničavanju monopolskog djelovanja usvojen je u Uzbekistanu i na snazi je od srpnja 1992. Međutim, zakon (kao što je navedeno u Članku 1., stavak 3.) ne proširuje djelovanje na poduzeća u energetske sektoru.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

Članak 6 (5)

»Ako neka Ugovorna strana smatra da neko određeno ponašanje protivno natjecanju, koje se dešava na Području neke druge Ugovorne strane, nepovoljno utječe na njen bitni interes u smislu ciljeva određenih u ovom Članku, ta Ugovorna strana može obavijestiti drugu Ugovornu stranu i zatražiti da njeni organi odgovorni za natjecanje, pokrenu provedbu primjerenih mjera. Ugovorna strana koja daje obavijest mora uključiti u tu obavijest dovoljno podataka da bi se obaviještenoj Ugovornoj strani omogućilo sagledavanje tog ponašanja suprotnog natjecanju, a koje je predmet te obavijesti, i mora ponuditi također i dodatne podatke, te suradnju kakvu je ta Ugovorna strana koja daje obavijest u mogućnosti osigurati. Obaviještena Ugovorna strana, ili ovisno o slučaju, njeni odgovarajući organi nadležni za natjecanje, mogu se savjetovati s organima nadležnim za natjecanje kod Ugovorne strane koja je dala obavijest i moraju posvetiti punu pozornost zahtjevu Ugovorne strane, koja je dala obavijest, odlukom potaknuti ili ne izvršenje postupka u svezi s navedenim ponašanjem suprotnim natjecanju izrečenim u obavijesti. Obaviještena Ugovorna strana mora obavijestiti o svojoj odluci, ili

o odluci njenih organa nadležnih za natjecanje, Ugovornu stranu koja joj je dala obavijest, te može, ako želi, obavijestiti Ugovornu stranu, koja je dala obavijest, o temeljima za donošenje takve oduke. Ako uslijedi izvršenje mjere, obaviještena Ugovorna strana će obavijestiti Ugovornu stranu, koja je dala obavještenje, o rezultatu te mjere, te koliko je moguće, o svakom značajnijem privremenom razvoju događaja.«

DRŽAVA: ALBANIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Albaniji nisu uspostavljene ustanove za provedbu natjecateljskih pravila. Takve ustanove se predviđaju u zakonu o zaštiti natjecanja koji je predviđen za usvajanje u 1996.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1999.

DRŽAVA: ARMENIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Armeniji nisu uspostavljene ustanove za provedbu odredaba ovog stavka. Takve ustanove se predviđaju u zakonu o energetici i zaštiti natjecanja.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1997.

DRŽAVA: AZERBEJDŽAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Protumonopolska tijela bit će uspostavljena poslije usvajanja protumonopolskih zakona.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 2000.

DRŽAVA: BJELORUSIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Protumonopolska tijela bit će uspostavljena poslije usvajanja protumonopolskih zakona.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 2000.

DRŽAVA: GRUZIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U ovom trenutku zakoni glede demonopolizacije su u Gruziji u fazi razmatranja i stoga još nisu uspostavljena tijela u svezi s natjecanjem.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1999.

DRŽAVA: KAZAHSTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Kazakstanu je uspostavljen Odbor protiv monopola, ali njegovo djelovanje traži poboljšanje, sa zakonskog i organizacijskog gledišta, da bi se razradio učinkovit mehanizam za postupanje glede protunatjecateljskog ponašanja.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1998.

DRŽAVA: KIRGISTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Kirgistanu ne postoji mehanizam za nadzor glede protunatjecateljskog ponašanja, a ni odgovarajući zakoni. Potrebno je uspostaviti odgovarajuća tijela.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 2001.

DRŽAVA: MOLDAVIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Moldaviji je za nadzor natjecateljskog ponašanja odgovorno Ministarstvo gospodarstva. Donešene su odgovarajuće dopune Zakona o kršenju administrativnih propisa, koji predviđa određene kazne za narušavanje pravila natjecanja od strane monopolskih poduzeća.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1998.

DRŽAVA: RUMUNJSKA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Rumunjskoj još nisu uspostavljene ustanove za obavljanje odredbi ovog stavka.

Ustanove zadužene za provedbu pravila natjecanja predviđene su u nacrtu Zakona o zaštiti natjecanja koji je predviđen za usvajanje tijekom 1994.

Nacrt također predviđa razdoblje od devet mjeseci za uvođenje mjera, a koje počinje s danom njegova objavljivanja.

Suglasno Europskom sporazumu koji uspostavlja povezivanje Rumunjske i Europske zajednice, Rumunjskoj je dopušteno razdoblje od pet godina za primjenu natjecateljskih pravila.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1998.

DRŽAVA: TADŽIKISTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Tadžikistan je usvojio zakone glede demonopolizacije i natjecanja, ali su ustanove za uvođenje pravila natjecanja još u fazi razvitka.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1997.

DRŽAVA: UZBEKISTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Uzbekistanu je usvojen Zakon o ograničavanju monopolskih djelatnosti i na snazi je od srpnja 1992.

Međutim zakon (kao što je navedeno u Članku 1., stavak 3.) ne proširuje svoje djelovanje i na poduzeća u energetske sektoru.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 2001.

Članak 7 (4)

»U slučaju da se Prolazak Energetskih materijala i proizvoda ne može postići pomoću Sredstava za prenošenje energije na trgovinskim temeljima, Ugovorne strane neće postavljati prepreke u pogledu uspostavljanja novih kapaciteta, osim ako nije to drugačije određeno važećim zakonom koji je sukladan sa stavkom (1).«

DRŽAVA: AZERBEJDŽAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Potrebno je usvojiti niz zakona o energetici, uključujući postupak licenciranja kojim se regulira prolazak. Za vrijeme tranzicijskog razdoblja predviđa se izgradnja i modernizacija energetske prijenosne mreže, kao i proizvodnih kapaciteta, sa svrhom dovođenja njihove tehničke razine na svjetske zahtjeve i podešavanja uvjetima tržišnog gospodarstva.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1999.

DRŽAVA: BJELORUSIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Sada se radi na zakonima o energetici, zemljištu i drugim subjektima i do njihovog konačnog usvajanja na području Bjelorusije ostaju nesigurnosti glede uvjeta za uspostavljanje novih prijenosnih kapaciteta za energetske nositelje.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1998.

DRŽAVA: BUGARSKA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Bugarska nema zakona koji regulira prolazak Energetskih materijala i proizvoda. U tijeku je sveopće restrukturiranje energetske sektora uključujući razvitak institucijskog okvira, zakonodavstva i regulative.

POSTUPNO UKINUĆE:

Nužno je prijelazno razdoblje od 7 godina da bi se donijeli zakoni glede prolaza Energetskih materijala i proizvoda, a koji bi bili u potpunom suglasju s ovom odredbom.

1. srpanj 2001.

DRŽAVA: GRUZIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Nužna je priprema niza zakona glede ove materije. Sada postoje u Gruziji bitno drugačiji uvjeti za transport i prolazak različitih energetske izvora (električna energija, prirodni plin, naftni proizvodi, ugljen).

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1999.

DRŽAVA: MAĐARSKA

SEKTOR: Elektroenergetski

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U skladu sa sadašnjim zakonima uspostavljanja i rad visokonaponske prijenosne mreže je državni monopol.

U pripremi je stvaranje novog zakonskog i regulativnog okvira glede uspostavljanja, rada i vlasništva visokonaponske prijenosne mreže.

Ministarstvo industrije i trgovine je poduzelo već korake za predlaganje novog zakona o elektroenergetici, koji će također utjecati na Građanski zakonik, te na Zakon o koncesiji.

Udovoljavanje može biti postignuto nakon stupanja na snagu novog zakona o elektroenergetici i odgovarajućih regulativnih odluka.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1996.

DRŽAVA: POLJSKA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Poljski zakon glede energetike, koji je u fazi konačnog usklađivanja, potiče stvaranje novih zakonskih regulativa sličnih onima primjenjenim od država sa slobodnim tržišnim gospodarstvom (dozvole za proizvodnju, prijenos, distribuciju i trgovinu s energetske nositeljima). Dok se on ne usvoji u Parlamentu zahtjeva se privremeno odgađanje od obveza ovog stavka.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1995.

Članak 9 (1)

»Ugovorne strane priznaju značaj otvorenog tržišta kapitala za poticanje tokova kapitala u financiranju trgovine Energetskim materijalima i proizvodima, te za obavljanje i pomaganje Investicija u Gospodarskoj djelatnosti u energetske sektoru na Području drugih Ugovornih strana, osobito onih s prijelaznim gospodarstvom. Svaka će Ugovorna strana, tome sukladno nastojati uspostaviti uvjete za pristup njenom tržištu kapitala za tvrtke i državljane drugih Ugovornih strana sa svrhom financiranja trgovine s Energetskim materijalima i proizvodima, i sa svrhom Investiranja u Gospodarskoj djelatnosti u energetske sektoru na Području tih Ugovornih strana, na temeljima koji nisu nepovoljniji od onih koje ona u sličnim okolnostima daje svojim vlastitim tvrtkama i državljanima, ili tvrtkama i državljanima neke druge Ugovorne strane, ili bilo kojoj trećoj državi, ovisno što je od toga najpovoljnije.«

DRŽAVA: AZERBEJDŽAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Odgovarajući zakoni su u fazi razmatranja.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 2000.

DRŽAVA: BJELORUSIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Odgovrajući zakoni su u fazi razmatranja.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 2000.

DRŽAVA: GRUZIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Odgovarajući zakoni su u fazi razmatranja.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 2000.

DRŽAVA: KAZAKSTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Zakon o stranim ulaganjima je u fazi prihvaćanja sa ciljem da ga Parlament usvoji u jesen 1994.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

DRŽAVA: KIRGISTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Odgovarajući zakoni su sada u pripremi.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

Članak 10 (7) - Posebne mjere

»Svaka će Ugovorna strana na svojem Području Investicijama Investitora drugih Ugovornih strana, te s tim u svezi i pripadajućim aktivnostima, uključujući upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili raspolaganje, pružiti ne manje povoljni postupak od onog kojeg pruža Investicijama i pripadajućim aktivnostima svojeg vlastitog Investitora, uključujući upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili raspolaganje, ili kojeg pruža Investitoru neke druge Ugovorne strane ili neke treće države, ovisno što je od toga najpovoljnije.«

DRŽAVA: BUGARSKA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Strane osobe ne mogu stjecati vlasništvo nad zemljištem. Kompanija s više od 50% stranog učešća ne može stjecati vlasništvo nad poljoprivrednim zemljištem.

Stranci i strane zakonske osobe ne mogu stjecati vlasnička prava nad zemljištem osim putem nasljeđivanja u skladu sa zakonom. U tom slučaju imaju pravo na prepisivanje vlasništva. Strana osoba može stjecati vlasnička prava na zgradama, ali bez vlasničkih prava na zemljištem.

Strane osobe ili kompanije sa stranim sudjelovanjem u upravljanju moraju dobiti dopuštenje prije obavljanja sljedećih djelatnosti:

- istraživanje, razvitak i iskorištavanje prirodnih bogatstava iz teritorijalnog mora, kontinentalnog pojasa ili iz isključivo gospodarskog područja;
- stjecanja nekretnina u zemljopisnim područjima određenim od Ministarskog vijeća;
- dopuštenja su izdana od Ministarskog vijeća ili od njega ovlaštenog tijela.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

Članak 14 (1) (d)

»Svaka Ugovorna strana jamči, u odnosu na Investicije u koje je na njenom Području ušao Investitor neke druge Ugovorne strane, slobodu prijenosa, na, i iz, svog Područja, uključujući i prijenos:

nepotrošene zarade i drugih nagrada osoba angažiranih iz inozemstva u svezi s tom Investicijom.«

DRŽAVA: BUGARSKA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Strane osobe zaposlene u kompanijama su sudjelovanjem stranih sudionika većim od 50%, ili zaposlene kod strane osobe registrirane kao samostalni trgovac, ili kod područnog ili predstavničkog ureda strane kompanije u Bugarskoj, primajući svoju plaću u bugarskim levima, mogu kupovati strani novac u iznosu koji ne prelazi 70 % njihove plaće, uključujući i plaćanja za socijalno osiguranje.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

Članak 20 (3)

»Svaka Ugovorna strana treba odrediti jednu, ili više točaka za upite, na koje se mogu upućivati zahtjevi za informacijom o prije spomenutim zakonima, odredbama, sudskim odlukama i administrativnim pravilima, i bez odlaganja treba dostaviti takvo određenje Tajništvu, koje će taj podatak staviti na raspolaganje na zahtjev.«

DRŽAVA: ARMENIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Armeniji ne postoje zasad službena mjesta na koja se mogu uputiti upiti glede informacija o odgovarajućim zakonima i propisima. Ne postoji niti informacijsko središte. Postoji plan za uspostavljanje takvog središta u 1994. - 1995. Potrebna je tehnička pomoć.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1996.

DRŽAVA: AZERBEJDŽAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Azerbejdžanu zasad ne postoje službena mjesta na koja mogu biti upućivani upiti za informacije glede odgovarajućih zakona i propisa. U ovom trenutku takva informacija je skoncentrirana u različitim ustanovama.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1996.

DRŽAVA: BJELORUSIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Bjelorusiji još ne postoje službena mjesta koja mogu davati informacije glede zakona, propisa, sudskih odluka i administracijskih pravila. Iako se skupljaju sudske odluke i administracijska pravila ne postoji praksa njihova obavljanja.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1998.

DRŽAVA: KAZAKSTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Proces uspostavljanja upitnih mjesta je započeo. U Kazakstanu se ne objavljuju sudske odluke i administracijska pravila - (osim nekih odluka Vrhovnog suda), jer se oni ne smatraju zakonskim izvorima. Da bi se izmijenila praksa potrebno je dugo prijelazno razdoblje.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

DRŽAVA: MOLDAVIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Potrebno je uspostavljanje upitnih točaka.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1995.

DRŽAVA: RUSKA FEDERACIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Federacija i Republike od kojih se sastoji Federacija

OPIS:

U Ruskoj federaciji ne postoje zasad upitna mjesta na koja se može obratiti za informaciju glede odgovarajućih zakona i drugih akata o propisima. Kad su u pitanju sudske odluke i administrativna pravila ona se ne smatraju kao zakonski izvori.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 2000.

DRŽAVA: SLOVENIJA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Sloveniji ne postoje službena upitna mjesta na koja se može obratiti za informacije glede odgovarajućih zakona i drugih regulatornih akata. Sada je takva informacija raspoloživa u raznim ministarstvima. Zakon o stranim ulaganjima koji je sada u pripremi predviđa uspostavljanje takvog upitnog mjesta.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1998.

DRŽAVA: TADŽIKISTAN

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

U Tadžikistanu još ne postoje službena upitna mjesta na koja se može obratiti za informacije glede odgovarajućih zakona i drugih regulatornih akata. To je samo financijsko pitanje.

POSTUPNO UKINUĆE: 31. prosinac 1997.

DRŽAVA: UKRAJINA

SEKTOR: Svi energetske sektori

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Potrebno je poboljšanje sadašnje transparentnosti zakona na razinu međunarodne prakse. Ukrajina će morati uspostaviti upitna mjesta glede zakona, propisa, sudskih odluka i administracijskih pravila te normi opće primjene.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. siječanj 1998.

ČLANAK 22 (3)

»Svaka Ugovorna strana mora osigurati da njena jedinica, koju ona osniva ili koju ona vodi i koju obvezuje s pravilnikom, administrativnim ili drugim vladinim ovlaštenjima, izvršava ovlaštenja na način sukladan s obvezama Ugovorne strane u okviru ovog Ugovora.«

DRŽAVA: ČEŠKA REPUBLIKA

SEKTOR: Industrija urana i nuklearna industrija

RAZINA UPRAVLJANJA: Nacionalna

OPIS:

Da bi se iscrpile pričuve urana koje se uskladištjuju kod Uprave za državne materijalne pričuve, neće se licencirati uvoz urana u rudači i koncentratu, uključujući snopove uranskih gorivih štapova, ne češkog podrijetla.

POSTUPNO UKINUĆE: 1. srpanj 2001.

ANEKS 2

**ODLUKE U SVEZI S UGOVOROM O
ENERGETSKOJ POVELJI**

Konferencija Europske energetske povelje usvojila je sljedeće Odluke:

1. S obzirom na Povelju kao cjelinu

U slučaju sukoba između Spitzbergen ugovora od 9. veljače 1920. (Svalbard ugovor) i Ugovora o Energetskoj povelji, mjerodavan je ugovor Spitsenberg u području sukoba bez prejudiciranja položaja Ugovornih strana u pogledu Svalbard ugovora. U slučaju takvog sukoba ili razmimoilaženja postoji li takav sukob ili do kojeg je iznosa neće se primijenjivati Članak 16 i V. Dio Ugovora o Energetskoj povelji.

2. S obzirom na Članak 10 (7)

Ruska Federacija može zahtijevati da tvrtke sa stranim učešćem dobiju zakonsko odobrenje za zakup državnog vlasništva, pod uvjetom da Ruska Federacija osigura, bez iznimke, da se taj postupak ne primjenjuje na način kojim se diskriminiraju Investicije Investitora drugih Ugovornih strana.

3. S obzirom na Članak 14 (*)

(1) Pojam »sloboda prijenosa« u članku 14 (1) ne priječi Ugovornu stranu (u daljnjem tekstu »strana koja ograničuje«) od primjene ograničenja na promet kapitala njezinih vlastitih Investitora, pod uvjetom da:

(a) takva ograničenja ne umanjuju prava stečena u Članku 14 (1) Investitorima drugih Ugovornih strana u svezi s njihovim investicijama;

(b) takva ograničenja ne utječu na tekuće transakcije; i

(c) Ugovorna strana jamči Investicijama na njenom Području od Investitora svih drugih Ugovornih strana u pogledu prijenosa postupak ne manje povoljan od onog koji je odobrila Investicijama Investitora bilo koje druge Ugovorne strane, ili treće države, ovisno o tome što je povoljnije.

(2) Ova Odluka će biti predmet provjere Konferencije povelje tijekom pet godina nakon stupanja na snagu Ugovora, no, najkasnije na dan predviđen u Članku 32 (3).

(3) Niti jednoj Ugovornoj strani ne odobrava se primjena takvih ograničenja osim ako nije Ugovorna strana država koja je bila sastavni dio donedavnog SSSR-a, te ako nije obavijestila privremeno Tajništvo pismenim putem najkasnije do 1. srpnja 1995. da je odabrala primijeniti ograničenja u skladu s ovom Odlukom.

(4) Zbog izbjegavanja dvojbe ništa u ovoj Odluci ne umanjuje što se tiče Članka 16 tamo sadržana prava Ugovorne strane, njenih Investitora ili njenih Investicija, ili obveze Ugovorne strane.

(5) U svrhe ove Odluke:

»Tekuće transakcije« su tekuća plaćanja povezana s prometom dobara, usluga ili osoba, a koja su izvršena u skladu s uobičajenom međunarodnom praksom. Isključeni su dogovori koji su praktično kombinacija tekućeg plaćanja i transakcije kapitala, kao što su to odgode plaćanja i avansi i što se smatra kao izigravanje odgovarajućeg zakonodavstva na tom području strane koja ograničuje.

4. S obzirom na Članak 14 (2)

Bez donošenja unaprijed zaključaka u pogledu zahtjeva Članka 14, te njenih drugih međunarodnih obveza, Rumunjska će nastojati, da za vrijeme prelaska na potpunu konvertibilnost svoje nacionalne valute, poduzme odgovarajuće korake za poboljšanje učinkovitosti svojih postupaka za prijenos investicijskih dobiti, i jamčit će u svakom slučaju takav prijenos u slobodno konvertibilnoj valuti, bez ograničenja ili odgađanja, koja prelaze šest mjeseci. Rumunjska će osigurati da se Investicijama na njenom Području Investitora svih drugih Ugovornih strana odobri, u pogledu prijenosa, postupak ne manje povoljan od onog kojeg odobrava Investicijama Investitora bilo koje druge Ugovorne strane, ili treće države, ovisno što je od toga povoljnije.

(5) S obzirom na Članak 24 (4) (a) i 25

Investicija nekog Investitora navedenog u Članku 1 (7) (a) (ii), Ugovorne strane koja nije članica Sporazuma o gospodarskom uduživanju - (SGU), ili nije članica slobodne trgovinske zone ili carinske unije, imat će pravo na postupak odobren u okviru takvog SGU, slobodne trgovinske zone, ili carinske unije, pod uvjetom da Investicija:

(a) ima svoj registriran ured, središnju upravu ili sjedište tvrtke na Području članice SGU, ili slobodne trgovinske zone, ili carinske unije; ili

(b) u slučaju da ima registriran samo ured na tom Području, ima učinkovitu i trajnu vezu s gospodarstvom jedne od članica SGU, ili članicom te slobodne trgovinske zone, ili carinske unije.

*** Primjedba u svezi s Odlukom broj 3.**

Ova Odluka je sastavljena podrazumijevajući da će Ugovorne strane, koje imaju namjeru njome se koristiti, te koje su također sklopile Sporazume o partnerstvu i Sporazume o suradnji s Europskom Unijom i njenim državama članicama, a koji sadrže članak koji poništava te Sporazume u prilog ovog Ugovora, razmijeniti pisma razumijevanja, koja imaju zakonski učinak u primjeni Članka 16 ovog Ugovora, mjerodavan između njih u pogledu ove Odluke. Razmjena pisama bit će završena u pogodno vrijeme prije potpisivanja.

FINAL ACT OF THE EUROPEAN ENERGY CHARTER CONFERENCE

I. The final Plenary Session of the European Energy Charter Conference was held at Lisbon on 16 to 17 December 1994. Representatives of the Republic of Albania, the Republic of Armenia, Australia, the Republic of Austria, the Azerbaijani Republic, the Kingdom of Belgium, the Republic of Belarus, the Republic of Bulgaria, Canada, the Republic of Croatia, the Republic of Cyprus, the Czech Republic, the Kingdom of Denmark, the Republic of Estonia, the European Communities, the Republic of Finland, the French Republic, the Republic of Georgia, the Federal Republic of Germany, the Hellenic Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Iceland, Ireland, the Italian Republic, Japan, the Republic of Kazakhstan, the Republic of Kyrgyzstan, the Republic of Latvia, the Principality of Liechtenstein, the Republic of Lithuania, the Grand Duchy of Luxembourg, the Republic of Malta, the Republic of Moldova, the Kingdom of the Netherlands, the Kingdom of Norway, the Republic of Poland, the Portuguese Republic, Romania, the Russian Federation, the Slovak Republic, the Republic of Slovenia, the Kingdom of Spain, the Kingdom of Sweden, the Swiss

Confederation, the Republic of Tajikistan, the Republic of Turkey, Turkmenistan, Ukraine, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the United States of America and the Republic of Uzbekistan (hereinafter referred to as žthe representativesž) participated in the Conference, as did invited observers from certain countries and international organizations.

BACKGROUND

II. During the meeting of the European Council in Dublin in June 1990, the Prime Minister of the Netherlands suggested that economic recovery in eastern Europe and the then Union of Soviet Socialist Republics could be catalysed and accelerated by cooperation in the energy sector. This suggestion was welcomed by the Council, which invited the Commission of the European Communities to study how best to implement such cooperation. In February 1991 the Commission proposed the concept of a European Energy Charter.

Following discussion of the Commission's proposal in the Council of the European Communities, the European Communities invited the other countries of western and eastern Europe, of the Union of Soviet Socialist Republics and the non-European members of the Organization for economic Cooperation and Development to attend a conference in Brussels in July 1991 to launch negotiations on the European Energy Charter. A number of other countries and international organizations were invited to attend the European Energy Charter conference as observers.

Negotiations on the European Energy Charter were completed in 1991 and the Charter was adopted by signature of a Concluding Document at a conference held at The Hague on 16 to 17 December 1991. Signatories of the Charter, then or subsequently, include all those listed in Section I, other than observers.

The signatories of the European Energy Charter undertook:

- to pursue the objectives and principles of the Charter and implement and broaden their cooperation as soon as possible by negotiating in good faith a Basic Agreement and Protocols.

The signatories of the European Energy Charter Treaty - designed to promote east-west industrial cooperation by providing legal safeguards in areas such as investment, transit and trade. It also began negotiations on Protocols in the fields of energy efficiency, nuclear safety and hydrocarbons, although in the last case negotiations were later suspended until completion of the Energy Charter Treaty.

Negotiations on the Energy Charter Treaty and the Energy Charter Protocol on energy efficiency and related environmental aspects were successfully completed in 1994.

THE ENERGY CHARTER TREATY

III. As a result of its deliberations the European Energy Charter Conference has adopted the text of the Energy Charter Treaty (hereinafter referred to as the žTreatyž) which is set out in Annex 1 and Decisions with respect thereto which are set out in Annex 2, and agreed that the Treaty would be open for signature at Lisbon from 17 December 1994 to 16 June 1995.

UNDERSTANDINGS

IV. By signing the Final Act, the representatives agreed to adopt the following understandings with respect to the Treaty:

1. With respect to the Treaty as a whole

(a) The representatives underline that the provisions of the Treaty have been agreed upon bearing in mind the specific nature of the Treaty aiming at a legal framework to promote long-term cooperation in a particular sector and as a result, cannot be construed to constitute a precedent in the context of other international negotiations.

(b) The provisions of the Treaty do not:

(i) oblige any Contracting Party to introduce mandatory third party access; or

(ii) prevent the use of pricing systems which, within a particular category of consumers, apply identical prices to customers in different locations.

(c) Derogations from most favoured nation treatment are not intended to cover measures which are specific to an investor or group of investors, rather than applying generally.

2. With respect to Article 1 (5)

(a) It is understood that the Treaty confers no rights to engage in economic activities other than economic activities in the energy sector.

(b) The following activities are illustrative of economic activity in the energy sector:

(i) prospecting and exploration for, and extraction of, e.g., oil, gas, coal and uranium;

(ii) construction and operation of power generation facilities, including those powered by wind and other renewable energy sources;

(iii) land transportation, distribution, storage and supply of energy materials and products, e.g., by way of transmission and distribution grids and pipelines or dedicated rail lines, and construction of facilities for such, including the laying of oil, gas, and coal-slurry pipelines;

(iv) removal and disposal of wastes from energy related facilities such as power stations, including radioactive wastes from nuclear power stations;

(v) decommissioning of energy related facilities, including oil rigs, oil refineries and power generating plants;

(vi) marketing and sale of, and trade in energy materials and products, e.g., retail sales of gasoline; and

(vii) research, consulting, planning, management and design activities related to the activities mentioned above, including those aimed at improving energy efficiency.

3. With respect to Article 1 (6)

For greater clarity as to whether an investment made in the area of one Contracting Party is controlled, directly or indirectly, by an investor of any other Contracting Party, control of an investment means control in fact, determined after an examination of the actual circumstances in each situation. In any such examination, all relevant factors, should be considered, including the investor's:

(a) financial interest, including equity interest, in the investment;

(b) ability to exercise substantial influence over the management and operation of the investment; and

(c) ability to exercise substantial influence over the selection managing body.

Where there is doubt as to whether an investor controls, directly or indirectly, an investment, an investor claiming such control has the burden of proof that such control exists.

4. With respect to Article 1 (8)

Consistent with Australia's foreign investment policy, the establishment of a new mining or raw materials processing project in Australia with total investment of \$A 10 million or more by a foreign interest, even where that foreign interest is already operating a similar business in Australia, is considered as the making of a new investment.

5. With respect to Article 1 (12)

The representatives recognize the necessity for adequate and effective protection of intellectual property rights according to the highest internationally-accepted standards.

6. With respect to Article 5 (1)

The representatives' agreement to Article 5 is not meant to imply any position on whether or to what extent the provisions of the 'Agreement on Trade-Related Investment Measures' annexed to the Final Act of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations are implicit in Article III and XI of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT).

7. With respect to Article 6

(a) The unilateral and concerted anticompetitive conduct referred to in Article 6 (2) are to be defined by each Contracting Party in accordance with its laws and may include exploitative abuses.

(b) 'Enforcement' and 'enforces' include action under the competition laws of a Contracting Party by way of investigation, legal proceeding, or administrative action as well as by way of any decision or further law granting or continuing an authorization.

8. With respect to Article 7 (4)

The applicable legislation would include provisions on environmental protection, land use, safety, or technical standards.

9. With respect to Articles 9, 10 and Part V

As a Contracting Party's programmes which provide for public loans, grants, guarantees or insurance for facilitating trade or investment abroad are not connected with investment or related activities of investors from other Contracting Parties in its area, such programmes may be subject to constraints with respect to participation in them.

10. With respect to Article 10 (4)

The supplementary treaty will specify conditions for applying the treatment described in Article 10 (3). Those conditions will include, *inter alia*, provisions relating to the sale or other divestment of state assets (privatization) and to the dismantling of monopolies (demonopolization).

11. With respect to Articles 10 (4) and 29 (6)

Contracting Parties may consider any connection between the provisions of Article 10 (4) and Article 29 (6).

12. With respect to Article 14 (5)

It is intended that a Contracting Party which enters into an agreement referred to on Article 14 (5) ensure that the conditions of such an agreement are not in contradiction with that Contracting party's obligations under the Articles of Agreement of the International Monetary Fund.

13. With respect to Article 19 (1) (i)

It is for each Contracting Party to decide the extent to which the assessment and monitoring of environmental impacts should be subject to legal requirements, the authorities competent to take decisions in relation to such requirements, and the appropriate procedures to be followed.

14. With respect to Articles 22 and 23

With regard to trade in energy materials and products governed by Article 29, that Article specifies the provisions relevant to the subjects covered by Articles 22 and 23.

15. With respect to Article 24

Exceptions contained in the GATT and Related Instruments apply between particular Contracting Parties which are parties to the GATT, as recognized by Article 4. With respect to trade in energy materials and products governed by Article 29, that Article specifies the provisions relevant to the subjects covered by Article 24.

16. With respect to Article 26 (2) (a)

Article 26 (2) (a) should not be interpreted to require a Contracting Party to enact Part III of the Treaty into its domestic law.

17. With respect to Articles 26 and 27

The reference to treaty obligations in the penultimate sentence of Article 10 (1) does not include decisions taken by international organizations, even if they are legally binding, or treaties which entered into force before 1 January 1970.

18. With respect to Article 29 (2) (a)

(a) Where a provision of GATT 1947 or a Related Instrument referred to in this paragraph provides for joint action by parties to the GATT, it is intended that the Charter Conference take such action.

(b) The notion applied on 1 March 1994 and practised with regard to energy materials and products by parties to GATT 1947 among themselves is not intended to refer to cases where a party to the GATT has invoked Article XXXV of the GATT, thereby disapplying the GATT *vis-à-vis* another party to the GATT, but nevertheless applies unilaterally on a *de facto* basis some provisions of the GATT *vis-à-vis* that other party to the GATT.

19. With respect to Article 33

The provisional Charter Conference should at the earliest possible date decide how best to give effect to the goal of Title III of the European Energy Charter that Protocols be negotiated in areas of cooperation such as those listed in Title III of the Charter.

20. With respect to Article 34

(a) The provisional Secretary-General should make immediate contact with other international bodies in order to discover the terms on which they might be willing to undertake tasks arising from the Treaty and the Charter. The provisional Secretary-General might report back to the provisional Charter Conference at the meeting which Article 45 (4) requires to be convened not later than 180 days after the opening date for signature of the Treaty.

(b) The Charter Conference should adopt the annual budget before the beginning of the financial year.

21. With respect to Article 34 (3) (m)

The technical changes to Annexes might for instance include, delisting of non-signatories or of signatories that have evinced their intention not to ratify, or additions to Annexes N and VC. It is intended that the Secretariat would propose such changes to the Charter Conference when appropriate.

22. With respect to Annex TFU (1)

(a) If some of the parties to an agreement referred to in paragraph 1 have not signed or acceded to the Treaty at the time required for notification, those parties to the agreement which have signed or acceded to the Treaty

may notify on their behalf.

(b) The need in general for notification of agreements of a purely commercial nature is not foreseen because such agreements should not raise a question of compliance with Article 29 (2) (a), even when they are entered into by state agencies. The Charter Conference could, however, clarify for purposes of Annex TFU which types of agreements referred to in Article 29 (2) (b) require notification under the Annex and which types do not.

DECLARATIONS

V. The representatives declared that Article 18 (2) shall not be construed to allow the circumvention of the application of the other provisions of the Treaty.

VI. The representatives also noted the following declarations that were made with respect to the Treaty:

1. With respect to Article 1 (6)

The Russian Federation wishes to have reconsidered, in negotiations with regard to the supplementary treaty referred to in Article 10 (4), the question of the importance of national legislation with respect to the issue of control as expressed in the understanding to Article 1 (6).

2. With respect to Articles 5 and 10 (11)

Australia notes that the provisions of Articles 5 and 10 (11) do not diminish its rights and obligations under the GATT, including as elaborated in the Uruguay Round Agreement on Trade-Related Investment Measures, particularly with respect to the list of exceptions in Article 5 (3), which it considers incomplete.

Australia further notes that it would not be appropriate for dispute settlement bodies established under the Treaty to give interpretations of GATT Articles III and XI in the context of disputes between parties to the GATT and another party to the GATT. It considers that with respect to the application of Article 10 (11) between an investor and a party to the GATT, the only issue that can be considered under Article 26 is the issue of the awards of arbitration in the event that a GATT panel or the WTO dispute settlement body first establishes that a trade-related investment measure maintained by the Contracting Party is inconsistent with its obligations under the GATT or the Agreement on Trade-Related Investment Measures.

3. With respect to Article 7

The European Communities and their Member States and Austria, Norway, Sweden and Finland declare that the provisions of Article 7 are subject to the conventional rules of international law on jurisdiction over submarine cables and pipelines or, where there are no such rules, to general international law.

They further declare that Article 7 is not intended to affect the interpretation of existing international law on jurisdiction over submarine cables and pipelines, and cannot be considered as doing so.

4. With respect to Article 10

Canada and the United States of America each affirm that they will apply the provisions of Article 10 in accordance with the following considerations:

For the purposes of assessing the treatment which must be accorded to investors of other Contracting Parties and their investments, the circumstances will need to be considered on a case-by-case basis. A comparison between the treatment accorded to investors of one Contracting Party, or the investments of investors of one Contracting Party, and the investments or investors of another Contracting Party, is only valid if it is made between investors and investments in similar circumstances. In determining whether differential treatment of investors or investments is consistent with Article 10, two basic factors must be taken into account.

The first factor is the policy objectives of Contracting Parties in various fields in so far as they are consistent with the principles of non-discrimination set out in Article 10. Legitimate policy objectives may justify

differential treatment of foreign investors or their investments in order to reflect a dissimilarity of relevant circumstances between those investors and investments and their domestic counterparts. For example, the objective of ensuring the integrity of a country's financial system would justify reasonable prudential measures with respect to foreign investors or investments, where such measures would be unnecessary to ensure the attainment of the same objectives in so far as domestic investors or investments are concerned. Those foreign investors or their investments would thus not be "in similar circumstances" to domestic investors or their investments. Thus, even if such a measure accorded differential treatment, it would not be contrary to Article 10.

The second factor is the extent to which the measure is motivated by the fact that the relevant investor or investment is subject to foreign ownership or under foreign control. A measure aimed specifically at investors because they are foreign, without sufficient countervailing policy reasons consistent with the preceding paragraph, would be contrary to the principles of Article 10. The foreign investor or investment would be "in similar circumstances" to domestic investors and their investments, and the measure would be contrary to Article 10.

5. With respect to Article 25

The European Communities and their Member States recall that, in accordance with Article 58 of the Treaty establishing the European Community:

(a) companies or firms formed in accordance with the law of a Member State and having their registered office, central administration or principal place of business within the Community shall, for the right of establishment pursuant to Part Three, Title III, Chapter 2 of the Treaty establishing the European Community, be treated in the same way as natural persons who are nationals of Member States; companies or firms which only have their registered office within the Community must, for this purpose, have an effective and continuous link with the economy of one of the Member States;

(b) "companies and firms" means companies or firms constituted under civil or commercial law, including cooperative, societies, and other legal persons governed by public or private law, save for those which are non-profitmaking.

The European Communities and their Member States further recall that:

Community law provides for the possibility to extend the treatment described above to branches and agencies of companies or firms not established in one of the Member States; and that, the application of Article 25 of the Energy Charter Treaty will allow only those derogations necessary to safeguard the preferential treatment resulting from the wider process of economic integration resulting from the Treaties establishing the European Communities.

6. With respect to Article 40

Denmark recalls that the European Energy Charter does not apply to Greenland and the Faroe Islands until notice to this effect has been received from the local governments of Greenland and the Faroe Islands.

In this respect Denmark affirms that Article 40 of the Treaty applies to Greenland and the Faroe Islands.

7. With respect to Annex G (4)

(a) The European Communities and the Russian Federation declare that trade in nuclear materials between them shall be governed, until they reach another agreement, by the provisions of Article 22 of the Agreement on Partnership and Cooperation establishing a partnership between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Russian Federation, of the other part, signed at Corfu on 24 June 1994, the exchange of letters attached thereto and the related joint declaration, and disputes regarding such trade will be subject to the procedures of the said Agreement.

(b) The European Communities and Ukraine declare that, in accordance with the Partnership and Cooperation Agreement signed at Luxembourg on 14 June 1994 and the Interim Agreement thereto, initialled there the same

day, trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Ukraine.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply to trade in nuclear materials between them.

(c) The European Communities and Kazakhstan declare that, in accordance with the Partnership and Cooperation Agreement initialled at Brussels on 20 May 1994, trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Kazakhstan.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply to trade in nuclear materials between them.

(d) The European Communities and Kyrgyzstan declare that, in accordance with the Agreement on Partnership and Cooperation initialled at Brussels on 31 May 1994, trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Kyrgyzstan.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply to trade in nuclear materials between them.

(e) The European Communities and Tajikistan declare that trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Tajikistan.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply to trade in nuclear materials between them.

(f) European Communities and Uzbekistan declare that trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Uzbekistan.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply to trade in nuclear materials between them.

THE ENERGY CHARTER PROTOCOL ON ENERGY EFFICIENCY AND RELATED ENVIRONMENTAL ASPECTS

VII. The European Energy Charter Conference has adopted the text of the Energy Charter Protocol on energy efficiency and related environmental aspects which is set out in Annex 3.

THE EUROPEAN ENERGY CHARTER

VIII. The provisional Charter Conference and the Charter Conference provided for in the Treaty shall henceforth be responsible for making decisions on requests to sign the Concluding Document of The Hague Conference on the European Energy Charter and the European Energy Charter adopted thereby.

DOCUMENTATION

XI. The records of negotiations of the European Energy Charter Conference will be deposited with the Secretariat.

Done at Lisbon on the seventeenth day of December in the year one thousand nine hundred and ninety-four.

Fiat - Lisbonne, le dix-sept décembre mil neuf cent quatre-vingt-quatorze.

Geschehen zu Lissabon am siebzehnten Dezember neunzehnhundervierundneuzig.

Fatto a Lisbona il diciassettesimo giorno del mese di dicembre dell'anno millenovecentonovanta-quattro.

Hecho en Lisboa, el diecisiete de diciembre de mil novecientos noventa y cuatro.

Udfærdiget i Lissabon, den syttende december nittenhundrede og fireoghalvfems.

Gedaan te Lissabon, de zeventiende december negentienhonderd vierennegentig.

Feito em Lisboa, aos dezassete de Dezembro de mil novecentos e noventa e quatro.

Për Republikën e Shqipërisë: - *ovlaštëni potpisnik*

Për Republikën e Shqipërisë: - *ovlaštëni potpisnik*

For Australia: - *ovlaštëni potpisnik*

Für die Republik Österreich: - *ovlaštëni potpisnik*

- *ovlaštëni potpisnik*

Pour le royaume de Belgique

Voor het Koninkrijk België

Für das Königreich Belgien: - *ovlaštëni potpisnik*

Cette signature engage également la Communauté française de Belgique, la Communauté flamande, la Communauté germanophone de Belgique, la Région wallonne, la Région flamande et la région de Bruxelles-Capitale.

Deze handtekening bindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse, Gemeenschap van België, de Duitstalige Gemeenschap van België, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Diese Unterschrift bindet ebenso die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft Belgiens, die Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens, die Flämische Region, die Wallonische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

za Republiku Hrvatsku: - *ovlaštëni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlaštëni potpisnik*

For Canada

Pour le Canada: - *ovlaštëni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlaštëni potpisnik*

For the Republic of Cyprus: - *ovlašteni potpisnik*

Za Českou Republiku: - *ovlašteni potpisnik*

For Kongeriget Danmark: - *ovlašteni potpisnik*

Eesti Vabariigi nimel: - *ovlašteni potpisnik*

Por las Comunidades Europeas

For De Europæiske Fællesskaber

Für die Europäischen Gemeinschaften

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

Fort the European Communities

Pour les Communautés européennes

Per le Comunit- europee

Voor de Europese Gemeenschappen

Pelas Comunidades Europeias: - *ovlašteni potpisnik*

Soumen tasavallan puolesta: - *ovlašteni potpisnik*

Pour la République française: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

Für die Bundesrepublik Deutschland: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

A Magyar Köztársaság nevében: - *ovlašteni potpisnik*

Fyrir hönd Lyoveldisins Íslands: - *ovlašteni potpisnik*

Thar cheann na hÉireann

For Ireland: - *ovlašteni potpisnik*

Per la Repubblica italiana: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

Latvijas Republikas varda: - *ovlašteni potpisnik*

Für das Fürstentum Liechtenstein: - *ovlašteni potpisnik*

Lietuvos Respublikos vardu: - *ovlašteni potpisnik*

Pour le grand-duché de Luxembourg: - *ovlašteni potpisnik*

For the Republic of Malta: - *ovlašteni potpisnik*

Pentru Republica Moldova: - *ovlašteni potpisnik*

Voor her Koninkrijk der Nederlanden: - *ovlašteni potpisnik*

For Kongeriket Norge: - *ovlašteni potpisnik*

Za Rzeczpospolita Polska: - *ovlašteni potpisnik*

Pela República Portuguesa: - *ovlašteni potpisnik*

Pentru Rômania: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

Za Slovenskú republiku: - *ovlašteni potpisnik*

Za Republiko Slovenijo: - *ovlašteni potpisnik*

Por el Reino de España: - *ovlašteni potpisnik*

För Konungariket Sverige: - *ovlašteni potpisnik*

Für die Schweizerische Eidgenossenschaft

Pour la Confédération suisse

Per la Confederazione svizzera: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

Türkiye Cumhuriyeti adına: - *ovlašteni potpisnik*

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: - *ovlašteni potpisnik*

For the United States of America: - *ovlašteni potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlašteni potpisnik*

ANNEX 1

THE ENERGY CHARTER TREATY

PREAMBLE

THE CONTRACTING PARTIES TO THIS TREATY,

Having regard to the Charter of Paris for a New Europe signed on 21 November 1990,

Having regard to the European Energy Charter adopted in the Concluding Document of the Hague Conference

on the European Energy Charter signed at The Hague on 17 December 1991,

Recalling that all signatories to the Concluding Document of the Hague Conference undertook to pursue the objectives and principles of the European Energy Charter and implement and broaden their cooperation as soon as possible by negotiating in good faith an Energy Charter Treaty and Protocols, and desiring to place the commitments contained in that Charter on a secure and binding international legal basis;

Desiring also to establish the structural framework required to implement the principles enunciated in the European Energy Charter;

Wishing to implement the basic concept of the European Energy Charter initiative which is to catalyse economic growth by means of measures to liberalize and trade in energy;

Affirming that Contracting Parties attach the utmost importance to the effective implementation of full national treatment and most favoured nation treatment, and that these commitments will be applied to the making of investments pursuant to a supplementary treaty,

Having regard to the objective of progressive liberalization of international trade and to the principle of avoidance of discrimination in international trade as enunciated in the General Agreement on Tariffs and Trade and its Related Instruments and as otherwise provided for in this Treaty;

Determined progressively to remove technical, administrative and other barriers to trade in energy materials and products and related equipment, technologies and services;

Looking to the eventual membership in the General Agreement on Tariffs and Trade of those Contracting Parties which are not currently parties thereto and concerned to provide interim trade arrangements which will assist those Contracting Parties and not impede their preparation for such membership;

Mindful of the rights and obligations of certain Contracting Parties which are also parties to the General Agreement on Tariffs and Trade and its Related Instruments;

Having regard to competition rules concerning mergers, monopolies, anti-competitive practices and abuse of dominant position,

Having regard also to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, the Nuclear Suppliers Guidelines and other international nuclear non-proliferation obligations or understandings,

Recognizing the necessity for the most efficient exploration, production, conversion, storage, transport, distribution and use of energy;

Recalling the United Nations Framework Convention on Climate Change, the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution and its protocols, and other international environmental agreements with energy-related aspects; and

Recognizing the increasingly urgent need for measures to protect the environment, including the decommissioning of energy installations and waste disposal, and for internationally-agreed objectives and criteria for these purposes,

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

PART I.

DEFINITIONS AND PURPOSE

Article 1

Definitions

As used in this Treaty:

1. *ŽCharterž* means the European Energy Charter adopted in the Concluding Document of the Hague Conference on the European Energy Charter signed at The Hague on 17 December 1991; signature of the Concluding Document is considered to be signature of the Charter.
2. *ŽContracting Partyž* means a State or Regional Economic Integration Organization which has consented to be bound by this Treaty and for which the Treaty is in force.
3. *ŽRegional Economic Integration Organizationž* means an organization constituted by States to which they have transferred competence over certain matters a number of which are governed by this Treaty, including the authority to take decisions binding on them in respect of those matters.
4. *ŽEnergy materials and productsž*, based on the Harmonized System of the Customs Cooperation Council and the combined nomenclature of the European Communities, means the items included in Annex EM.
5. *ŽEconomic activity in the energy sectorž* means an economic activity concerning the exploration, extraction, refining, production, storage, land transport, transmission, distribution, trade, marketing, or sale of energy materials and products except those included in Annex NI, or concerning the distribution of heat to multiple premises.
6. *ŽInvestmentž* means every kind of asset, owned or controlled directly or indirectly by an investor and includes:
  - (a) tangible and intangible, and movable and immovable, property, and any property rights such as leases, mortgages, liens, and pledges;
  - (b) a company or business enterprise, or shares, stock, or other forms of equity participation in a company or business enterprise, and bonds and other debt of a company or business enterprise;
  - (c) claims to money and claims to performance pursuant to contract having an economic value and associated with an investment;
  - (d) intellectual property;
  - (e) returns;
  - (f) any right conferred by law or contract or by virtue of any licences and permits granted pursuant to law to undertake any economic activity in the energy sector.

A change in the form in which assets are invested does not affect their character as investments and the term *žinvestmentž* includes all investments, whether existing at or made after the later of the date of entry into force of this Treaty for the Contracting Party of the investor making the investment and that for the Contracting Party in the area of which the investment is made (hereinafter referred to as the *žeffective datež*) provided that the Treaty shall only apply to matters affecting such investments after the effective date.

ŽInvestmentž refers to any investment associated with an economic activity in the energy sector and to investments or classes of investments designated by a Contracting Party in its area as *žCharter efficiency projectsž* and so notified to the Secretariat.

7. *ŽInvestorž* means:

- (a) with respect to a Contracting Party:
  - (i) a natural person having the citizenship or nationality of or who is permanently residing in that Contracting Party in accordance with its applicable law;

(ii) a company or other organization organized in accordance with the law applicable in that Contracting Party;

(b) with respect to a third State, a natural person, company or other organization which fulfils, *mutatis mutandis*, the conditions specified in subparagraph (a) for a Contracting Party.

8. *Make investments* or *making of investments* means establishing new investments, acquiring all or part of existing investments or moving into different fields of investment activity.

9. *Returns* means the amounts derived from or associated with an investment, irrespective of the form in which they are paid, including profits, dividends, interest, capital gains, royalty payments, management, technical assistance or other fees and payments in kind.

10. *Area* means with respect to a State that is a Contracting Party:

(a) the territory under its sovereignty, it being understood that territory includes land, internal waters and the territorial sea; and

(b) subject to and in accordance with the international law of the sea: the sea, sea-bed and its subsoil with regard to which that Contracting Party exercises sovereign rights and jurisdiction.

With respect to a Regional Economic Integration Organization which is a Contracting Party, area means the areas of the Member States of such Organization, under the provisions contained in the agreement establishing that Organization.

11. (a) *GATT* means *GATT 1947* or *GATT 1994*, or both of them where both are applicable.

(b) *GATT 1947* means the General Agreement on Tariffs and Trade, dated 30 October 1947, annexed to the Final Act Adopted at the Conclusion of the Second Session of the Preparatory Committee of the United Nations Conference on Trade and Employment, as subsequently rectified, amended or modified.

(c) *GATT 1994* means the General Agreement on Tariffs and Trade as specified in Annex 1A of the Agreement Establishing the World Trade Organization, as subsequently rectified, amended or modified.

A party to the Agreement Establishing the World Trade Organization is considered to be a party to GATT 1994.

(d) *Related Instruments* means, as appropriate:

(i) agreements, arrangements or other legal instruments, including decisions, declarations and understandings, concluded under the auspices of GATT 1947 as subsequently rectified, amended or modified; or

(ii) the Agreement Establishing the World Trade Organization including its Annex 1 (except GATT 1994), its Annexes 2, 3 and 4, and the decisions, declarations and understandings related thereto, as subsequently rectified, amended or modified.

12. *Intellectual property* includes copyrights and related rights, trademarks, geographical indications, industrial designs, patents, layout designs of integrated circuits and the protection of undisclosed information.

13.(a) *Energy Charter Protocol* or *Protocol* means a treaty, the negotiation of which is authorized and the text of which is adopted by the Charter Conference, which is entered into by two or more Contracting Parties in order to complement, supplement, extend or amplify the provisions of this Treaty with respect to any specific sector or category of activity within the scope of this Treaty, or to areas of cooperation pursuant to Title III of the Charter.

(b) *Energy Charter Declaration* or *Declaration* means a non-binding instrument, the negotiation of which is authorized and the text of which is approved by the Charter Conference, which is entered into by two or more Contracting Parties to complement or supplement the provisions of this Treaty.

14. *Freely convertible currency* means a currency which is widely traded in international foreign exchange markets and widely used in international transactions.

Article 2

Purpose of the Treaty

This Treaty establishes a legal framework in order to promote long-term cooperation in the energy field, based on complementarities and mutual benefits, in accordance with the objectives and principles of the Charter.

PART II

COMMERCE

Article 3

International markets

The Contracting Parties shall work to promote access to international markets on commercial terms, and generally to develop an open and competitive market, for energy materials and products.

Article 4

Non-derogation from GATT and Related Instruments

Nothing in this Treaty shall derogate, as between particular Contracting Parties which are parties to the GATT, from the provisions of the GATT and Related Instruments as they are applied between those Contracting Parties.

Article 5

Trade-related investment measures

1. A Contracting Party shall not apply any trade related investment, measure that is inconsistent with the provisions of Article III or XI of the GATT; this shall be without prejudice to the Contracting Party's rights and obligations under the GATT and Related Instruments and Article 29.

2. Such measures include any investment measure which is mandatory or enforceable under domestic law or under any administrative ruling, or compliance with which is necessary to obtain an advantage, and which requires:

(a) the purchase or use by an enterprise of products of domestic origin or from any domestic source, whether specified in terms of particular products, in terms of volume or value of products, or in terms of a proportion of volume or value of its local production; or

(b) that an enterprise's purchase or use of imported products be limited to an amount related to the volume or value of local products that it exports;

or which restricts:

(c) the importation by enterprise of products used in or related to its local production, generally or to an amount related to the volume or value of local production that it exports;

(d) the importation by an enterprise of products used in or related to its local production by restricting its access to foreign exchange to an amount related to the foreign exchange inflows attributable to the enterprise; or

(e) the exportation or sale for export by an enterprise of products, whether specified in terms of particular

products, in terms of volume or value of products, or in terms of a proportion of volume or value of its local production.

3. Nothing in paragraph 1 shall be construed to prevent a Contracting Party from applying the trade-related investment measures described in subparagraphs 2 (a) and (c) as a condition of eligibility for export promotion, foreign aid, government procurement or preferential tariff or quota programmes.

4. Notwithstanding paragraph 1, a Contracting Party may temporarily continue to maintain trade-related investment measures which were in effect more than 180 days before is signature of this Treaty, subject to the notification and phase-out provisions set out in Annex TRM.

Article 6

Competition

1. Each Contracting Party shall work to alleviate market distortions and barriers to competition in economic activity in the energy sector.

2. Each Contracting Party shall ensure that within its jurisdiction it has and enforces such laws as are necessary and appropriate to address unilateral and concerted anti-competitive conduct in economic activity in the energy sector.

3. Contracting Parties with experience in applying competition rules shall give full consideration to providing, upon request and within available resources, technical assistance on the development and implementation of competition rules to other Contracting Parties.

4. Contracting Parties may cooperate in the enforcement of their competition rules by consulting and exchanging information.

5. If a Contracting Party considers that any specified anti-competitive conduct carried out within the area of another Contracting Party is adversely affecting an important interest relevant to the purposes identified in this Article, the Contracting Party may notify the other Contracting Party and may request that its competition authorities initiate appropriate enforcement action. The notifying Contracting Party shall include in such notification sufficient information to permit the notified Contracting Party to identify the anti-competitive conduct that is the subject of the notification and shall include an offer of such further information and cooperation as the notifying Contracting Party is able to provide. The notified Contracting Party or, as the case may be, the relevant competition authorities may consult with the competition authorities of the notifying Contracting Party and shall accord full consideration to the request of the notifying Contracting Party in deciding whether or not to initiate enforcement action with respect to the alleged anti-competitive conduct identified in the notification. The notified Contracting Party shall inform the notifying Contracting Party of its decision or the decision of the relevant competition authorities and may if it wishes inform the notifying Contracting Party of the grounds for the decision. If enforcement action is initiated, the notified Contracting Party shall advise the notifying Contracting Party of its outcome and, to the extent possible, of any significant interim development.

6. Nothing in this Article shall require the provision of information by a Contracting Party contrary to its laws regarding disclosure of information, confidentiality or business secrecy.

7. The procedures set forth in paragraph 5 and Article 27 (1) shall be the exclusive means within this Treaty of resolving any disputes that may arise over the implementation or interpretation of this Article.

Article 7

Transit

1. Each Contracting Party shall take the necessary measures to facilitate the transit of energy materials and products consistent with the principle of freedom of transit and without distinction as to the origin, destination or ownership of such energy materials and products or discrimination as to pricing on the basis of such

distinctions, and without imposing any unreasonable delays, restrictions or charges.

2. Contracting Parties shall encourage relevant entities to cooperate in:

- (a) modernizing energy transport facilities necessary to the transit of energy materials and products;
- (b) the development and operation of energy transport facilities serving the areas of more than one Contracting Party;
- (c) measures to mitigate the effects of interruptions in the supply of energy materials and products;
- (d) facilitating the interconnection of energy transport facilities.

3. Each Contracting Party undertakes that its provisions relating to transport of energy materials and products and the use of energy transport facilities shall treat energy materials and products in transit in no less favourable a manner that its provisions treat such materials and products originating in or destined for its own area, unless an existing international agreement provides otherwise.

4. In the event that transit of energy materials and products cannot be achieved on commercial terms by means of energy transport facilities the Contracting Parties shall not place obstacles in the way of new capacity being established, except as may be otherwise provided in applicable legislation which is consistent with paragraph 1.

5. A. Contracting Party through whose area energy materials and products may transit shall not be obliged to

- (a) permit the construction or modification of energy transport facilities; or
- (b) permit new or additional transit through existing energy transport facilities,

which it demonstrates to the other Contracting Parties concerned would endanger the security or efficiency of its energy systems, including the security of supply.

Contracting Parties shall, subject to paragraphs 6 and 7, secure established flows of energy materials and products to, from or between the areas of other Contracting Parties.

6. A Contracting Party through whose area energy materials and products transit shall not, in the event of a dispute over any matter arising from that transit, interrupt or reduce, permit any entity subject to its control to interrupt or reduce, or require any entity subject to its jurisdiction to interrupt or reduce the existing flow of energy materials and products prior to the conclusion of the dispute resolution procedures set out in paragraph 7, except where this is specifically provided for in a contract or other agreement governing such transit or permitted in accordance with the conciliator's decision.

7. The following provision shall apply to a dispute described in paragraph 6, but only following the exhaustion of all relevant contractual or other dispute resolution remedies previously agreed between the Contracting Parties party to the dispute or between any entity referred to in paragraph 6 and an entity of another Contracting Party party to the dispute:

- (a) A Contracting Party party to the dispute may refer it to the Secretary-General by a notification summarizing the matters in dispute. The Secretary-General shall notify all Contracting Parties of any such referral.
- (b) Within 30 days of receipt of such a notification, the Secretary-General, in consultation with the parties to the dispute and the other Contracting Parties concerned, shall appoint a conciliator. Such a conciliator shall have experience in the matters subject to dispute and shall not be a national or citizen of or permanently resident in a party to the dispute or one of the other Contracting Parties concerned.
- (c) The conciliator shall seek the agreement of the parties to the dispute to a resolution thereof or upon a procedure to achieve such resolution. If within 90 days of his appointment he has failed to secure such agreement, he shall recommend a resolution to the dispute or a procedure to achieve such resolution and shall

decide the interim tariffs and other terms and conditions to be observed for transit from a date which he shall specify until the dispute is resolved.

(d) The Contracting Parties undertake to observe and ensure that the entities under their control or jurisdiction observe any interim decision under subparagraph (c) on tariffs, terms and conditions for 12 months following the conciliator's decision or until resolution of the dispute, whichever is earlier.

(e) Notwithstanding subparagraph (b) the Secretary-General may elect not to appoint a conciliator if in his judgement the dispute concerns transit that is or has been the subject of the dispute resolution procedures set out in subparagraphs (a) to (d) and those proceedings have not resulted in a resolution of the dispute.

(f) The Charter Conference shall adopt standard provisions concerning the conduct of conciliation and the compensation of conciliators.

8. Nothing in this Article shall derogate from a Contracting Party's rights and obligations under international law including customary international law, existing bilateral or multilateral agreements, including rules concerning submarine cables and pipelines.

9. This Article shall not be so interpreted as to oblige any Contracting Party which does not have a certain type of energy transport facilities used for transit to take any measure under this Article with respect to that type of energy transport facilities. Such a Contracting Party is, however, obliged to comply with paragraph 4.

10. For the purposes of this Article:

(a) *Transit* means:

(i) the carriage through the area of a Contracting Party, or to or from port facilities in its area for loading or unloading, of energy materials and products originating in the area of another State and destined for the area of a third State, so long as either the other State or the third State is a Contracting Party; or

(ii) the carriage through the area of a Contracting Party of energy materials and products originating in the area of another Contracting Party and destined for the area of that other Contracting Party, unless the two Contracting Parties concerned decide otherwise and record their decision by a joint entry in Annex N. The two Contracting Parties may delete their listing in Annex N by delivering a joint written notification of their intentions to the Secretariat, which shall transmit that notification to all other Contracting Parties. The deletion shall take effect four weeks after such former notification.

(b) *Energy transport facilities* consist of high-pressure gas transmission pipelines, high-voltage electricity transmission grids and lines, crude oil transmission-pipelines, coal slurry pipelines, oil product pipelines, and other fixed facilities specifically for handling energy materials and products.

Article 8

Transfer of technology

1. The Contracting Parties agree to promote access to and transfer of energy technology on a commercial and non-discriminatory basis to assist effective trade in energy materials and products and investment and to implement the objectives of the Charter subject to their laws and regulations, and to the protection of intellectual property rights.

2. Accordingly, to the extent necessary to give effect to paragraph 1 the Contracting Parties shall eliminate existing and create no new obstacles to the transfer of technology in the field of energy materials and products and related equipment and services, subject to non-proliferation and other international obligations.

Article 9

Access to capital

1. The Contracting Parties acknowledge the importance of open capital markets in encouraging the flow of capital to finance trade in energy materials and products and for the making of and assisting with regard to investments in economic activity in the energy sector in the areas of other Contracting Parties, particularly those with economies in transition. Each Contracting Party shall accordingly endeavour to promote conditions for access to its capital market by companies and nationals of other Contracting Parties, for the purpose of financing trade in energy materials and products and for the purpose of investment in economic activity in the energy sector in the areas of those other Contracting Parties, on a basis no less favourable than that which it accords in like circumstances to its own companies and nationals or companies and nationals of any other Contracting Party or any third State, whichever is the most favourable.

2. A Contracting Party may adopt and maintain programmes providing for access to public loans, grants, guarantees or insurance for facilitating trade or investment abroad. It shall make such facilities available, consistent with the objectives, constraints and criteria of such programmes (including any objectives, constraints or criteria relating to the place of business of an applicant for any such facility or the place of delivery of goods or services supplied with the support of any such facility) for investments in the economic activity in the energy sector of other Contracting Parties or for financing trade in energy materials and products with other Contracting Parties.

3. Contracting Parties shall, in implementing programmes in economic activity in the energy sector to improve the economic stability and investment climates of the Contracting Parties, seek as appropriate to encourage the operations and take advantage of the expertise of relevant international financial institutions.

4. Nothing in this Article shall prevent:

(a) financial institutions from applying their own lending or underwriting practices based on market principles and prudential considerations; or

(b) a Contracting Party from taking measures:

(i) for prudential reasons, including the protection of investors, consumers, depositors, policyholders or persons to whom a fiduciary duty is owed by a financial service supplier; or

(ii) to ensure the integrity and stability of its financial system and capital markets.

PART III.

INVESTMENT PROMOTION AND PROTECTION

Article 10

Promotion, protection and treatment of investments

1. Each Contracting Party shall, in accordance with the provisions of this Treaty, encourage and create stable, equitable, favourable and transparent conditions for investors of other Contracting Parties to make investments in its area. Such conditions shall include a commitment to accord at all times to investments of investors of other Contracting Parties fair and equitable treatment. Such investments shall also enjoy the most constant protection and security and no Contracting Party shall in any way impair by unreasonable or discriminatory measures their management, maintenance, use, enjoyment or disposal. In no case shall such investments be accorded treatment less favourable than that required by international law, including treaty obligations. Each Contracting Party shall observe any obligations it has entered into with an investor or an investment of an investor of any other Contracting Party.

2. Each Contracting Party shall endeavour to accord to investors of other Contracting Parties, as regards the making of investments in its area, the treatment described in paragraph 3.

3. For the purposes of this Article, *treatment* means treatment accorded by a Contracting Party which is no less favourable than that which it accords to its own investors or to investors of any other Contracting Party or any third State, whichever is the most favourable.

4. A supplementary treaty shall, subject to conditions to be laid down therein, oblige each party thereto to accord to investors of other parties, as regards the making of investments in its area, the treatment described in paragraph 3. That treaty shall be open for signature by the States and Regional Economic Integration Organizations which have signed or acceded to this Treaty. Negotiations towards the supplementary treaty shall commence not later than 1 January 1995, with a view to concluding it by 1 January 1998.

5. Each Contracting Party shall, as regards the making of investments in its area, endeavour to:

(a) limit to the minimum the exceptions to the Treatment described in paragraph 3;

(b) progressively remove existing restrictions affecting investors of other Contracting Parties.

6. (a) A Contracting Party may, as regards the making of investments in its area, at any time declare voluntarily to the Charter Conference, through the Secretariat, its intention not to introduce new exceptions to the treatment described in paragraph 3.

(b) A Contracting Party may, furthermore, at any time make a voluntary commitment to accord to investors of other contracting Parties, as regards the making of investments in some or all economic activities in the energy sector in its area, the treatment described in paragraph 3. Such commitments shall be notified to the Secretariat and listed in Annex VC and shall be binding under this Treaty.

7. Each Contracting Party shall accord to investments in its area of investors of other Contracting Parties, and their related activities including management, maintenance, use, enjoyment or disposal, treatment no less favourable than that which it accords to investments of its own investors or of the investors of any other Contracting Party or any third State and their related activities including management, maintenance, use, enjoyment or disposal, whichever is the most favourable.

8. The modalities of application of paragraph 7 in relation to programmes under which a Contracting Party provides grants or other financial assistance, or enters into contracts, for energy technology research and development, shall be reserved for the supplementary treaty described in paragraph 4. Each Contracting Party shall through the Secretariat keep the Charter Conference informed of the modalities it applies to the programmes described in this paragraph.

9. Each State or Regional Economic Integration Organization which signs or accedes to this Treaty shall, on the date it signs the Treaty or deposits its instrument of accession, submit to the Secretariat a report summarizing all laws, regulations or other measures relevant to:

(a) exceptions to paragraph 2; or

(b) the programmes referred to in paragraph 8.

A Contracting Party shall keep its report up to date by promptly submitting amendments to the Secretariat. The Charter Conference shall review these reports periodically.

In respect of subparagraph (a) the report may designate parts of the energy sector in which a Contracting Party accords to investors of other Contracting Parties the treatment described in paragraph 3.

In respect of subparagraph (b) the review by the Charter Conference may consider the effects of such programmes on competition and investments.

10. Notwithstanding any other provision of this Article, the treatment described in paragraphs 3 and 7 shall not apply to the protection of intellectual property; instead, the treatment shall be as specified in the corresponding provisions of the applicable international agreements for the protection of intellectual property rights to which the respective Contracting Parties are parties.

11. For the purposes of Article 26, the application by a Contracting Party of a trade-related investment measure as described in Article 5 (1) and (2) to an investment of an investor of another Contracting Party existing at the

time of such application shall, subject to Article 5 (3) and (4), be considered a breach of an obligation of the former Contracting Party under this part.

12. Each Contracting Party shall ensure that its domestic law provides effective means for the assertion of claims and the enforcement of rights with respect to investments, agreements, and investment authorizations.

Article 11

Key personnel

1. A Contracting Party shall, subject to its laws and regulations relating to the entry, stay and work of natural persons, examine in good faith requests by investors of another Contracting Party, and key personnel who are employed by such investors or by investments of such investors, to enter and remain temporarily in its area to engage in activities connected with the making or the development, management, maintenance, use, enjoyment or disposal of relevant investments, including the provision of advice or key technical services.

2. A Contracting Party shall permit investors of another Contracting Party which have investments in its area, and investments of such investors, to employ any key person of the investors's or the investment's choice regardless of nationality and citizenship provided that such key person has been permitted to enter, stay and work in the area of the former Contracting Party and that the employment concerned conforms to the terms, conditions and time limits of the permission granted to such key person.

Article 12

Compensation for losses

1. Except where Article 13 applies, an investor of any Contracting Party which suffers a loss with respect to any investment in the area of another Contracting Party owing to war or other armed conflict, state of national emergency, civil disturbance, or other similar event in that area, shall be accorded by the latter Contracting Party, as regards restitution, indemnification, compensation or other settlement, treatment which is the most favourable of that which that Contracting Party accords to any other investor, whether its own investor, the investor of any other Contracting Party, or the investor of any third State.

2. Without prejudice to paragraph 1, an investor of a Contracting Party which, in any of the situations referred to in that paragraph, suffers a loss in the area of another Contracting Party resulting from:

(a) requisitioning of its investment or part thereof by the latter's forces or authorities; or

(b) destruction of its investment or part thereof by the latter's forces or authorities, which was not required by the necessity of the situation;

shall be accorded restitution or compensation which in either case shall be prompt, adequate and effective.

Article 13

Expropriation

1. Investments of investors of a Contracting Party in the area of any other Contracting Party shall not be nationalized, expropriated or subjected to a measure or measures having effect equivalent to nationalization or expropriation (hereinafter referred to as 'expropriation') except where such expropriation is:

(a) for a purpose which is in the public interest;

(b) not discriminatory;

(c) carried out under due process of law; and

(d) accompanied by the payment of prompt, adequate and effective compensation.

Such compensation shall amount to the fair market value of the investment expropriated at the time immediately before the expropriation or impending expropriation became known in such a way as to affect the value of the investment (hereinafter referred to as the valuation date).

Such fair market value shall at the request of the investor be expressed in a freely convertible currency on the basis of the market rate of exchange existing for that currency on the valuation date. Compensation shall also include interest at a commercial rate established on a market basis from the date of expropriation until the date of payment.

2. The investor affected shall have a right to prompt review, under the law of the Contracting Party making the expropriation, by a judicial or other competent and independent authority of that Contracting Party, of its case, of the valuation of its investment, and of the payment of compensation, in accordance with the principles set out in paragraph 1.

3. For the avoidance of doubt, expropriation shall include situations where a Contracting Party expropriates the assets of a company or enterprise in its area in which an investor of any other Contracting Party has an investment, including through the ownership of shares.

Article 14

Transfers related to investments

1. Each Contracting Party shall with respect to investments in its area of investors of any other Contracting Party guarantee the freedom of transfer into and out of its area, including the transfer of:

(a) the initial capital plus any additional capital for the maintenance and development of an investment;

(b) returns;

(c) payments under a contract, including amortization of principal and accrued interest payments pursuant to a loan agreement;

(d) unspent earnings and other remuneration of personnel engaged from abroad in connection with that investment;

(e) proceeds from the sale or liquidation of all or any part of an investment;

(f) payments arising out of the settlement of a dispute;

(g) payments of compensation pursuant to Articles 12 and 13.

2. Transfers pursuant to paragraph 1 shall be effected without delay and (except in case of a return in kind) in a freely convertible currency.

3. Transfers shall be made at the market rate of exchange existing on the date of transfer with respect to spot transaction in the currency to be transferred. In the absence of a market for foreign exchange, the rate to be used will be the most recent rate applied to inward investments or the most recent exchange rate for conversion of currencies into special drawing rights, whichever is more favourable to the investor.

4. Notwithstanding paragraphs 1 to 3, a Contracting Party may protect the rights of creditors, or ensure compliance with laws on the issuing, trading and dealing in securities and the satisfaction of judgements in civil, administrative and criminal adjudicatory proceedings, through the equitable, non-discriminatory, and good faith application of its laws and regulations.

5. Notwithstanding paragraph 2, Contracting Parties which are States that were constituent parts of the former

Union of Soviet Socialist Republics may provide in agreements concluded between them that transfers of payments shall be made in the currencies of such Contracting Parties, provided that such agreements do not treat investments in their areas of investors of other Contracting Parties less favourably than either investments of investors of the Contracting Parties which have entered into such agreements or investments of investors of any third State.

6. Notwithstanding subparagraph 1 (b), a Contracting Party may restrict the transfer of a return in kind in circumstances where the Contracting Party is permitted pursuant to Article 29 (2) (a) or the GATT and Related Instruments to restrict or prohibit the exportation or the sale for export of the product constituting the return in kind; provided that a Contracting Party shall permit transfers of returns in kind to be effected as authorized or specified in an investment agreement, investment authorization, or other written agreement between the Contracting Party and either an investor of another Contracting Party or its investment.

Article 15

Subrogation

1. If a Contracting Party or its designated agency (hereinafter referred to as the "Indemnifying Party") makes a payment under an indemnity or guarantee given in respect of an investment of an investor (hereinafter referred to as the "Party Indemnified") in the area of another Contracting Party (hereinafter referred to as the "Host Party"), the Host Party shall recognize:

- (a) the assignment to the Indemnifying Party of all the rights and claims in respect of such investment; and
- (b) the right of the Indemnifying Party to exercise all such rights and enforce such claims by virtue of subrogation.

2. The Indemnifying Party shall be entitled in all circumstances to:

- (a) the same treatment in respect of the rights and claims acquired by it by virtue of the assignment referred to in paragraph 1; and
- (b) the same payments due pursuant to those rights and claims,

as the Party Indemnified was entitled to receive by virtue of this Treaty in respect of the investment concerned.

3. In any proceeding pursuant to Article 26, a Contracting Party shall not assert as a defence, counterclaim, right of set-off or for any other reason, that indemnification or other compensation for all or part of the alleged damages has been received or will be received pursuant to an insurance or guarantee contract.

Article 16

Relation to other agreements

Where two or more Contracting Parties have entered into a prior international agreement, or enter into a subsequent international agreement, whose terms in either case concern the subject matter of Part III or V of this Treaty;

- 1. nothing in Part III or V of this Treaty shall be construed to derogate from any provision of such terms of the other agreement or from any right to dispute resolution with respect thereto under that agreement; and
- 2. nothing in such terms of the other agreement shall be construed to derogate from any provision of Part III or V of this Treaty or from any right to dispute resolution with respect thereto under this Treaty;

where any such provision is more favourable to the investor or investment.

Article 17

Non-application of Part III-in certain circumstances

Each Contracting Party reserves the right to deny the advantages of this part to:

1. a legal entity if citizens or nationals of a third State own or control such entity and if that entity has no substantial business activities in the area of the Contracting Party in which it is organized; or
2. an investment, if the denying Contracting Party establishes that such investment is an investment of an investor of a third State with or as to which the denying Contracting Party:
  - (a) does not maintain a diplomatic relationship; or
  - (b) adopts or maintains measures that:
    - (i) prohibit transactions with investors of that State; or
    - (ii) would be violated or circumvented if the benefits of this part were accorded to investors of that State or to their investments.

PART IV.

MISCELLANEOUS PROVISIONS

Article 18

Sovereignty over energy resources

1. The Contracting Parties recognize State sovereignty and sovereign rights over energy resources. They reaffirm that these must be exercised in accordance with and subject to the rules of international law.
2. Without affecting the objectives of promoting access to energy resources, and exploration and development thereof on a commercial basis, the Treaty shall in no way prejudice the rules in Contracting Parties governing the system of property ownership of energy resources.
3. Each State continues to hold in particular the rights to decide the geographical areas within its area to be made available for exploration and development of its energy resources, the optimalization of their recovery and the rate at which they may be depleted or otherwise exploited, to specify and enjoy any taxes, royalties or other financial payments payable by virtue of such exploration and exploitation, and to regulate the environmental and safety aspects of such exploration, development and reclamation within its area, and to participate in such exploration and exploitation, inter alia, through direct participation by the government or through State enterprises.
4. The Contracting Parties undertake to facilitate access to energy resources, inter alia, by allocating in a non-discriminatory manner on the basis of published criteria authorizations, licences, concessions and contracts to prospect and explore for or to exploit or extract energy resources.

Article 19

Environmental aspects

1. In pursuit of sustainable development and taking into account its obligations under those international agreements concerning the environment to which it is party, each Contracting Party shall strive to minimize in an economically efficient manner harmful environmental impacts occurring either within or outside its area from all operations within the energy cycle in its area, taking proper account of safety. In doing so each Contracting Party shall act in a cost-effective manner. In its policies and actions each Contracting Party shall strive to take precautionary measures to prevent or minimize environmental degradation. The Contracting Parties agree that the polluter in the areas of Contracting Parties, should, in principle, bear the cost of pollution,

including transboundary pollution, with due regard to the public interest and without distorting investment in the energy cycle or international trade. Contracting Parties shall accordingly:

- (a) take account of environmental considerations throughout the formulation and implementation of their energy policies;
- (b) promote market-oriented price formation and a fuller reflection of environmental costs and benefits throughout the energy cycle;
- (c) having regard to Article 34 (4), encourage cooperation in the attainment of the environmental objectives of the Charter and cooperation in the field of international environmental standards for the energy cycle, taking into account differences in adverse effects and abatement costs between Contracting Parties;
- (d) have particular regard to improving energy efficiency, to developing and using renewable energy sources, to promoting the use of cleaner fuels and to employing technologies and technological means that reduce pollution;
- (e) promote the collection and sharing among Contracting parties of information on environmentally sound and economically efficient energy policies and cost-effective practices and technologies;
- (f) promote public awareness of the environmental impacts of energy systems, of the scope for the prevention or abatement of their adverse environmental impacts, and of the costs associated with various prevention or abatement measures;
- (g) promote and cooperate in the research, development and application of energy efficient and environmentally sound technologies, practices and processes which will minimize harmful environmental impacts of all aspects of the energy cycle in an economically efficient manner;
- (h) encourage favourable conditions for the transfer and dissemination of such technologies consistent with the adequate and effective protection of intellectual property rights;
- (i) promote the transparent assessment at an early stage and prior to decision, and subsequent monitoring, of environmental impacts of environmentally significant energy investment projects;
- (j) promote international awareness and information exchange on Contracting Parties' relevant environmental programmes and standards and on the implementation of those programmes and standards;
- (k) participate, upon request, and within their available resources, in the development and implementation of appropriate environmental programmes in the Contracting Parties.

2. At the request of one or more Contracting Parties, disputes concerning the application or interpretation of provisions of this Article shall, to the extent that arrangements for the consideration of such disputes do not exist in other appropriate international fora, be reviewed by the Charter Conference aiming at a solution.

3. For the purposes of this Article:

- (a) *energy cycle* means the entire energy chain, including activities related to prospecting for, exploration, production, conversion, storage, transport, distribution and consumption of the various forms of energy, and the treatment and disposal of wastes, as well as the decommissioning, cessation or closure of these activities, minimizing harmful environmental impacts;
- (b) *environmental impact* means any effect caused by a given activity on the environment, including human health and safety, flora, fauna, soil, air, water, climate, landscape and historical monuments or other physical structure or the interactions among these factors; it also includes effects on cultural heritage or socio-economic conditions resulting from alterations to those factors;
- (c) *improving energy efficiency* means acting to maintain the same unit of output (of a good or service)

without reducing the quality or performance of the output, while reducing the amount of energy required to produce that output;

(d) *žcost-effectivež* means to achieve a defined objective at the lowest cost or to achieve the greatest benefit at a given cost.

Article 20

Transparency

1. Laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application which affect trade in energy materials and products are, in accordance with Article 29 (2) (a), among the measures subject to the transparency disciplines of the GATT and relevant Related Instruments.
2. Laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application made effective by any Contracting Party, and agreements in force between Contracting Parties, which affect other matters covered by this Treaty shall also be published promptly in such a manner as to enable Contracting Parties and investors to become acquainted with them. The provisions of this paragraph shall not require any Contracting Party to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of any investor.
3. Each contracting Party shall designate one or more enquiry points to which requests for information about the abovementioned laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings may be addressed and shall communicate promptly such designation to the Secretariat which shall make it available on request.

Article 21

Taxation

1. Except as otherwise provided in this Article, nothing in this Treaty shall create rights or impose obligations with respect to taxation measures of the contracting Parties. In the event of any inconsistency between this Article and any other provision of the Treaty, this Article shall prevail to the extent of the inconsistency.
2. Article 7 (3) shall apply to taxation measures other than those on income or on capital, except that such provision shall not apply to:
  - (a) an advantage accorded by a Contracting Party pursuant to the tax provisions of any convention, agreement or arrangement described in subparagraph (7) (a) (ii); or
  - (b) any taxation measure aimed at ensuring the effective collection of taxes, except where the measure of a Contracting Party arbitrarily discriminates against energy materials and products originating in, or destined for the area of another Contracting Party or arbitrarily restricts benefits accorded pursuant to Article 7 (3).
3. Article 10 (2) and (7) shall apply to taxation measures of the Contracting Parties other than those on income or on capital, except that such provisions shall not apply to:
  - (a) impose most favoured nation obligations with respect to advantages accorded by a Contracting Party pursuant to the tax provisions of any convention, agreement or arrangement described in subparagraph (7) (a) (ii) or resulting from membership of any Regional Economic Integration Organization; or
  - (b) any taxation measure aimed at ensuring the effective collection of taxes, except where the measure arbitrarily discriminates against an investor of another Contracting Party or arbitrarily restricts benefits accorded under the investment provisions of this Treaty.
4. Article 29 (2) to (6) shall apply to taxation measures other than those on income or on capital.
5. (a) Article 13 shall apply to taxes.

(b) Whenever an issue arises pursuant to Article 13, to the extent it pertains to whether a tax constitutes an expropriation or whether a tax alleged to constitute an expropriation is discriminatory, the following provisions shall apply:

(i) the investor or the Contracting Party alleging expropriation shall refer the issue of whether the tax is an expropriation or whether the tax is discriminatory to the relevant competent tax authority. Failing such referral by the investor or the Contracting Party, bodies called upon to settle disputes pursuant to Article 26 (2) (c) or 27 (2) shall make a referral to the relevant competent tax authorities;

(ii) the competent tax authorities shall, within a period of six months of such referral, strive to resolve the issues so referred. Where non-discrimination issues are concerned, the competent tax authorities shall apply the non-discrimination provisions of the relevant tax convention or, if there is no non-discrimination provision in the relevant tax convention applicable to the tax or no such tax convention is in force between the Contracting Parties concerned, they shall apply the non-discrimination principles pursuant to the Model Tax Convention on Income and Capital of the Organization for Economic Cooperation and Development;

(iii) bodies called upon to settle disputes pursuant to Article 26 (2) (c) or 27 (2) may take into account any conclusions arrived at by the competent tax authorities regarding whether the tax is an expropriation. Such bodies shall take into account any conclusions arrived at within the six-month period prescribed in subparagraph (b) (ii) by the competent tax authorities regarding whether the tax is discriminatory. Such bodies may also take into account any conclusions arrived at by the competent tax authorities after the expiry of the six-month period;

(iv) under no circumstances shall involvement of the competent tax authorities, beyond the end of the six-month period referred to in subparagraph (b) (ii), lead to a delay of proceedings pursuant to Articles 26 and 27.

6. For the avoidance of doubt, Article 14 shall not limit the right of a Contracting Party to impose or collect a tax by withholding or other means.

7. For the purposes of this Article:

(a) The term *žtaxation measurež* includes:

(i) any provision relating to taxes of the domestic law of the Contracting Party or of a political subdivision thereof or a local authority therein; and

(ii) any provision relating to taxes of any convention for the avoidance of double taxation or of any other international agreement or arrangement by which the Contracting Party is bound.

(b) Three shall be regarded as taxes on income or on capital all taxes imposed on total income, on total capital or on elements of income or of capital, including taxes on gains from the alienation of property, taxes on estates, inheritances and gifts, or substantially similar taxes, taxes on the total amounts of wages or salaries paid by enterprises, as well as taxes on capital appreciation.

(c) A *žcompetent tax authorityž* means the competent authority pursuant to a double taxation agreement in force between the Contracting Parties or, when no such agreement is in force, the minister or ministry responsible for taxes or their authorized representative.

(d) For the avoidance of doubt, the terms *žtax provisionsž* and *žtaxesž* do not include customs duties.

Article 22

State and privileged enterprises

1. Each Contracting Party shall ensure that any State enterprise which it maintains or establishes shall conduct its activities in relation to the sale or provision of goods and services in its area in a manner consistent with the Contracting Party's obligations pursuant to Part III of this Treaty.

2. No Contracting Party shall encourage or require such a State enterprise to conduct its activities in its area in a manner inconsistent with the Contracting Party's obligations pursuant to other provisions of this Treaty.

3. Each Contracting Party shall ensure that if it establishes or maintains an entity and entrusts the entity with regulatory, administrative or other governmental authority, such entity shall exercise that authority in a manner consistent with the Contracting Party's obligations pursuant to this Treaty.

4. No Contracting Party shall encourage or require any entity to which it grants exclusive or special privileges to conduct its activities in its area in a manner inconsistent with the Contracting Party's obligations pursuant to this Treaty.

5. For the purposes of this Article, *žentitýž* includes any enterprise, agency or other organization or individual.

Article 23

Observance by sub-national authorities

1. Each Contracting Party is fully responsible pursuant to this Treaty for the observance of all provisions of the Treaty, and shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure such observance by regional and local governments and authorities within its area.

2. The dispute settlement provisions in Parts II, IV and V of this Treaty may be invoked in respect of measures affecting the observance of the Treaty by a Contracting Party which have been taken by regional or local governments or authorities within the area of the Contracting Party.

Article 24

Exceptions

1. This Article shall not apply to Articles 12, 13 and 29.

2. The provisions of this Treaty other than:

(a) those referred to in paragraph 1; and

(b) with respect to subparagraph (i), Part III of the Treaty;

shall not preclude any Contracting Party from adopting or enforcing any measure:

(i) necessary to protect human, animal or plant life or health;

(ii) essential to the acquisition or distribution of energy materials and products in conditions of short supply arising from causes outside the control of that Contracting Party, provided that any such measure shall be consistent with the principles that;

(A) all other Contracting Parties are entitled to an equitable share of the international supply of such energy materials and products; and

(B) any such measure that is inconsistent with this Treaty shall be discontinued as soon as the conditions giving rise to it have ceased to exist; or

(iii) designed to benefit investors who are aboriginal people or socially or economically disadvantaged individuals or groups or their investments and notified to the Secretariat as such, provided that such measure:

(A) has no significant impact on that Contracting Party's economy; and

(B) does not discriminate between investors of any other Contracting Party and investors of that Contracting

Party not included among those for whom the measure is intended;

provided that no such measure shall constitute a disguised restriction on economic activity in the energy sector, or arbitrary or unjustifiable discrimination between Contracting Parties or between investors or other interested persons of Contracting Parties. Such measures shall be duly motivated and shall not nullify or impair any benefit one or more other Contracting Parties may reasonably expect pursuant to this Treaty to an extent greater than is strictly necessary to the stated end.

3. The provisions of this Treaty other than those referred to in paragraph 1 shall not be construed to prevent any Contracting Party from taking any measure which it considers necessary:

(a) for the protection of its essential security interests including those:

(i) relating to the supply of energy materials and products to a military establishment; or

(ii) taken in time of war, armed conflict or other emergency in international relations;

(b) relating to the implementation of national policies respecting the non-proliferation of nuclear weapons or other nuclear explosive devices or needed to fulfil its obligations pursuant to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, the Nuclear Suppliers Guidelines, and other international nuclear non-proliferation obligations or understandings; or

(c) for the maintenance of public order.

Such measure shall not constitute a disguised restriction on transit.

4. The provisions of this Treaty which accord most favoured nation treatment shall not oblige any Contracting Party to extend to the investors of any other Contracting Party any preferential treatment:

(a) resulting from its membership of a free-trade area or customs union; or

(b) which is accorded by a bilateral or multilateral agreement concerning economic cooperation between States that were constituent parts of the former Union of Soviet Socialist Republics pending the establishment of their mutual economic relations on a definitive basis.

Article 25

Economic Integration Agreements

1. The provisions of this Treaty shall not be so construed as to oblige a Contracting Party which is party to an Economic Integration Agreement (hereinafter referred to as *žEIAž*) to extend, by means of most favoured nation treatment, to another Contracting Party which is not a party to that EIA, any preferential treatment applicable between the parties to that EIA as a result of their being parties thereto.

2. For the purposes of paragraph 1, *žEIAž* means an agreement substantially liberalizing, *inter alia*, trade and investment, by providing for the absence or elimination of substantially all discrimination between or among parties thereto through the elimination of existing discriminatory measures and/or the prohibition of new or more discriminatory measures, either at the entry into force of that agreement or on the basis of a reasonable time frame.

3. This Article shall not affect the application of the GATT and Related Instruments according to Article 29.

PART V.

DISPUTE SETTLEMENT

Article 26

Settlement of disputes between an investor and a Contracting Party

1. Disputes between a Contracting Party and an investor of another Contracting Party relating to an investment of the latter in the area of the former, which concern an alleged breach of an obligation of the former under Part III shall, if possible, be settled amicably.

2. If such disputes can not be settled according to the provisions of paragraph 1 within a period of three months from the date on which either party to the dispute requested amicable settlement, the investor party to the dispute may choose to submit it for resolution:

(a) to the courts or administrative tribunals of the Contracting Party party to the dispute;

(b) in accordance with any applicable, previously agreed dispute settlement procedure; or

(c) in accordance with the following paragraphs of this Article.

3. (a) Subject only to subparagraphs (b) and (c), each Contracting Party hereby gives its unconditional consent to the submission of a dispute to international arbitration or conciliation in accordance with the provisions of this Article.

(b) (i) The Contracting Parties listed in Annex ID do not give such unconditional consent where the investor has previously submitted the dispute under subparagraph (2) (a) or (b).

(ii) For the sake of transparency, each Contracting Party that is listed in Annex ID shall provide a written statement of its policies, practices and conditions in this regard to the Secretariat no later than the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval in accordance with Article 39 or the deposit of its instrument of accession in accordance with Article 41.

(c) A Contracting Party listed in Annex IA does not give such unconditional consent with respect to a dispute arising under the last sentence of Article 10(1).

4. In the event that an investor chooses to submit the dispute for resolution under subparagraph (2) (c), the investor shall further provide its consent in writing for the dispute to be submitted to:

(a) (i) the International Centre for Settlement of Investment Disputes, established pursuant to the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of other States opened for signature at Washington, 18. March 1965 (hereinafter referred to as the *ICSID Convention*) if the Contracting Party of the investor and the Contracting Party party to the dispute are both parties to the ICSID Convention; or

(ii) the International Centre for Settlement of Investment Disputes, established pursuant to the Convention referred to in subparagraph (a) (i), under the rules governing the Additional Facility for the Administration of Proceedings by the Secretariat of the Centre (hereinafter referred to as the *Additional Facility Rules*), if the Contracting Party of the investor or the Contracting Party party to the dispute, but not both, is a party to the ICSID Convention;

(b) a sole arbitrator *ad hoc* arbitration tribunal established under the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law (hereinafter referred to as *UNCITRAL*); or

(c) an arbitral proceeding under the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce.

5. (a) The consent given in paragraph 3 together with the written consent of the investor given pursuant to paragraph 4 shall be considered to satisfy the requirement for:

(i) written consent of the parties to a dispute for purposes of Chapter II of the ICSID Convention and for purposes of the Additional Facility Rules;

(ii) an agreement in writing for purposes of Article II of the United Nations Convention on the Recognition

and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, done at New York, 10 June 1958 (hereinafter referred to as the "New York Convention"); and

(iii) the parties to a contract (to) have agreed in writing for the purposes of Article 1 of the UNCITRAL Arbitration Rules.

(b) Any arbitration pursuant to this Article shall at the request of any party to the dispute be held in a State that is a party to the New York Convention. Claims submitted to arbitration hereunder shall be considered to arise out of a commercial relationship or transaction for the purposes of Article I of that Convention.

6. A tribunal pursuant to paragraph 4 shall decide the issues in dispute in accordance with this Treaty and applicable rules and principles of international law.

7. An investor other than a natural person which has the nationality of a Contracting Party party to the dispute on the date of the consent in writing referred to in paragraph 4 and which, before a dispute between it and that Contracting Party arises, is controlled by investors of another Contracting Party, shall for the purpose of Article 25 (2) (b) of the ICSID Convention be treated as a national of another Contracting State and shall for the purpose of Article 1 (6) of the Additional Facility Rules be treated as a national of another State.

8. The awards of arbitration, which may include an award of interest, shall be final and binding upon the parties to the dispute. An award of arbitration concerning a measure of a sub-national government or authority of the disputing Contracting Party shall provide that the Contracting Party may pay monetary damages in lieu of any other remedy granted. Each Contracting Party shall carry out without delay any such award and shall make provision for the effective enforcement in its area of such awards.

Article 27

Settlement of disputes between Contracting Parties

1. Contracting Parties shall endeavour to settle disputes concerning the application or interpretation of this Treaty through diplomatic channels.

2. If a dispute has not been settled in accordance with paragraph 1 within a reasonable period of time, either party thereto may, except as otherwise provided in this Treaty or agreed in writing by the Contracting Parties, and except as concerns the application or interpretation of Article 6 or Article 19 or, for Contracting Parties listed in Annex IA, the last sentence of Article 10 (1), upon written notice to the other party to the dispute submit the matter to an *ad hoc* tribunal pursuant to this Article.

3. Such an *ad hoc* arbitral tribunal shall be constituted as follows:

(a) The Contracting Party instituting the proceedings shall appoint one member of the tribunal and inform the other Contracting Party to the dispute of its appointment within 30 days of receipt of the notice referred to in paragraph 2 by the other Contracting Party.

(b) Within 60 days of the receipt of the written notice referred to in paragraph 2, the other Contracting Party party to the dispute shall appoint one member. If the appointment is not made within the time limit prescribed, the Contracting Party having instituted the proceedings may, within 90 days of the receipt of the written notice referred to in paragraph 2, request that the appointment be made in accordance with subparagraph (d).

(c) A third member, who may not be a national or citizen of a Contracting Party party to the dispute, shall be appointed by the Contracting Parties parties to the dispute. That member shall be the President of the tribunal. If, within 150 days of the receipt of the notice referred to in paragraph 2, the Contracting Parties are unable to agree on the appointment of a third member, that appointment shall be made, in accordance with subparagraph (d), at the request of either Contracting Party submitted within 180 days of the receipt of that notice.

(d) Appointments requested to be made in accordance with this paragraph shall be made by the Secretary-General of the Permanent Court of International Arbitration within 30 days of the receipt of a request to do so. If the Secretary-General is prevented from discharging this task, the appointments shall be made by the First

Secretary of the Bureau. If the latter, in turn, is prevented from discharging this task, the appointments shall be made by the most senior deputy.

(e) Appointments made in accordance with subparagraphs (a) to (d) shall be made with regard to the qualifications and experience, particularly in matters covered by this Treaty, of the members to be appointed.

(f) In the absence of an agreement to the contrary between the Contracting Parties, the Arbitration Rules of Uncitral shall govern, except to the extent modified by the Contracting Parties parties to the dispute or by the arbitrators. The tribunal shall take its decisions by a majority vote of its members.

(g) The tribunal shall decide the dispute in accordance with this Treaty and applicable rules and principles of international law.

(h) The arbitral award shall be final and binding upon the Contracting Parties parties to the dispute.

(i) Where, in making an award, a tribunal finds that a measure of a regional or local government or authority within the area of a Contracting Party listed in Part I of Annex P is not in conformity with this Treaty, either party to the dispute may invoke the provisions of Part II of Annex P.

(j) The expenses of the tribunal, including the remuneration of its members, shall be borne in equal shares by the Contracting Parties parties to the dispute. The tribunal may, however, at its discretion direct that a higher proportion of the costs be paid by one of the Contracting Parties parties to the dispute.

(k) Unless the Contracting Parties parties to the dispute agree otherwise, the tribunal shall sit in The Hague, and use the premises and facilities of the Permanent Court of Arbitration.

(l) A copy of the award shall be deposited with the Secretariat which shall make it generally available.

Article 28.

Non-application of Article 27 to certain disputes

A dispute between Contracting Parties with respect to the application or interpretation of Article 5 or 29 shall not be settled pursuant to Article 27 unless the Contracting Parties parties to the dispute so agree.

PART VI.

TRANSITIONAL PROVISIONS

Article 29

Interim provisions on trade-related matters

1. The provisions of this Article shall apply to trade in energy materials and products while any Contracting Party is not a party to the GATT and Related Instruments.

2. (a) Trade in energy materials and products between Contracting Parties at least one of which is not a party to the GATT or a relevant Related Instrument shall be governed, subject to subparagraphs (b) and (c) and to the exceptions and rules provided for in Annex G, by the provisions of GATT 1947 and Related Instruments, as applied on 1 March 1994 and practised with regard to energy materials and products by parties to GATT 1947 among themselves, as if all Contracting Parties were parties to GATT 1947 and Related Instruments.

(b) Such trade of a Contracting Party which is a State that was a constituent part of the former Union of Soviet Socialist Republics may instead be governed, subject to the provisions of Annex TFU, by an agreement between two or more such States, until 1 December 1999 or the admission of that Contracting Party to the GATT, whichever is the earlier.

(c) As concerns trade between any two parties to the GATT, subparagraph (a) shall not apply if either of those parties is not a party to GATT 1947.

3. Each signatory to this Treaty, and each State or Regional Economic Integration Organization acceding to this Treaty, shall on the date of its signature or of its deposit of its instrument of accession provide to the Secretariat a list of all tariff rates and other charges levied on energy materials and products at the time of importation or exportation, notifying the level of such rates and charges applied on such date of signature or deposit. Any changes to such rates or other charges shall be notified to the Secretariat, which shall inform the Contracting Parties of such changes.

4. Each Contracting Party shall endeavour not to increase any tariff rate or other charge levied at the time of importation or exportation:

(a) in the case of the importation of energy materials and products described in part I of the schedule relating to the Contracting Party referred to in Article II of the GATT, above the level set forth in that schedule, if the Contracting Party is a party to the GATT;

(b) in the case of the exportation of energy materials and products, and that of their importation if the Contracting Party is not a party to the GATT, above the level most recently notified to the Secretariat, except as permitted by the provisions made applicable by subparagraph 2 (a).

5. A Contracting Party may increase such tariff rate or other charge above the level referred to in paragraph 4 only if:

(a) in the case of a rate or other charge levied at the time of importation, such action is not inconsistent with the applicable provisions of the GATT other than those provisions of GATT 1947 and Related Instruments listed in Annex G and the corresponding provisions of GATT 1994 and Related Instruments; or

(b) it has, to the fullest extent practicable under its legislative procedures, notified the Secretariat of its proposal for such an increase, given other interested Contracting Parties reasonable opportunity for consultation with respect to its proposal, and accorded consideration to any representations from such Contracting Parties.

6. Signatories undertake to commence negotiations not later than 1 January 1995 with a view to concluding by 1 January 1998, as appropriate in the light of any developments in the world trading system, a text of an amendment to this Treaty which shall, subject to conditions to be laid down therein, commit each Contracting Party not to increase such tariffs or charges beyond the level prescribed under that amendment.

7. Annex D shall apply to disputes regarding compliance with provisions applicable to trade pursuant to this Article and, unless both Contracting Parties agree otherwise, to disputes regarding compliance with Article 5 between Contracting Parties at least one of which is not a party to the GATT, except that Annex D shall not apply to any dispute between Contracting Parties, the substance of which arises under an agreement that:

(a) has been notified in accordance with and meets the other requirements of subparagraph 2 (b) and Annex TFU; or

(b) establishes a free-trade area or a customs union as described in Article XXIV of the GATT.

Article 30

Developments in international trading arrangements

Contracting Parties undertake that in the light of the results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations embodied principally in the Final Act thereof done at Marrakesh, 15 April 1994, they will commence consideration not later than 1 July 1995 or the entry into force of this Treaty, whichever is the later, of appropriate amendments to this Treaty with a view to the adoption of any such amendments by the Charter Conference.

Article 31

Energy-related equipment

The provisional Charter Conference shall at its first meeting commence examination of the inclusion of energy-related equipment in the trade provisions of this Treaty.

Article 32

Transitional arrangements

1. In recognition of the need for time to adapt to the requirements of a market economy, a Contracting Party listed in Annex T may temporarily suspend full compliance with its obligations under one or more of the following provisions of this Treaty, subject to the conditions in paragraphs 3 to 6:

Article 6 (2) and (5)

Article 7 (4)

Article 9 (1)

Article 10 (7) - specific measures

Article 14 (1) (d) - related only to transfer of unspent earnings

Article 20 (3)

Article 22 (1) and (3)

2. Other Contracting Parties shall assist any Contracting Party which has suspended full compliance pursuant to paragraph 1 to achieve the conditions under which such suspension can be terminated. This assistance may be given in whatever form the other Contracting Parties consider most effective to respond to the needs notified pursuant to subparagraph 4 (c) including, where appropriate, through bilateral or multilateral arrangements.

3. The applicable provisions, the stages towards full implementation of each, the measures to be taken and the date or, exceptionally, contingent event, by which each stage shall be completed and measure taken are listed in Annex T for each Contracting Party claiming transitional arrangements. Each such Contracting Party shall take the measure listed by the date indicated for the relevant provision and stage as set out in Annex T. Contracting Parties which have temporarily suspended full compliance pursuant to paragraph 1 undertake to comply fully with the relevant obligations by 1 July 2001. Should a Contracting Party find it necessary, due to exceptional circumstances, to request that the period of such temporary suspension be extended or that any further temporary suspension not previously listed in Annex T be introduced, the decision on a request to amend Annex T shall be made by the Charter Conference.

4. A Contracting Party which has invoked transitional arrangements shall notify the Secretariat no less often than once every 12 months:

- (a) of the implementation of any measures listed in its Annex T and of its general progress to full compliance;
- (b) of the progress it expects to make during the next 12 months towards full compliance with its obligations, of any problem it foresees and of its proposals for dealing with that problem;
- (c) of the need for technical assistance to facilitate completion of the stages set out in Annex T as necessary for the full implementation of this Treaty, or to deal with any problem notified pursuant to subparagraph (b) as well as to promote other necessary market-oriented reforms and modernization of its energy sector;
- (d) of any possible need to make a request of the kind referred to in paragraph 3.

5. The Secretariat shall:

- (a) circulate to all Contracting Parties the notifications referred to in paragraph 4;
- (b) circulate and actively promote, relying where appropriate on arrangements existing within other international organizations, the matching of needs for and offers of technical assistance referred to in paragraph 2 and subparagraph 4 (c);
- (c) circulate to all Contracting Parties at the end of each six-month period a summary of any notifications made pursuant to subparagraph 4 (a) or (d).

6. The Charter Conference shall annually review the progress by Contracting Parties towards implementation of the provisions of this Article and the matching of needs and offers of technical assistance referred to in paragraph 2 and subparagraph 4 (c). In the course of that review it may decide to take appropriate action.

PART VII.

STRUCTURE AND INSTITUTIONS

Article 33

Energy Charter Protocols and Declarations

1. The Charter Conference may authorize the negotiation of a number of Energy Charter Protocols or Declarations in order to pursue the objectives and principles of the Charter.
2. Any signatory to the Charter may participate in such negotiation.
3. A State or Regional Economic Integration Organization shall not become a party to a Protocol or Declaration unless it is, or becomes at the same time, a signatory to the Charter and a Contracting Party to this Treaty.
4. Subject to paragraph 3 and subparagraph 6 (a), final provisions applying to a Protocol shall be defined in that Protocol.
5. A Protocol shall apply only to the Contracting Parties which consent to be bound by it, and shall not derogate from the rights and obligations of those Contracting Parties not party to the Protocol.
6. (a) A Protocol may assign duties to the Charter Conference and functions to the Secretariat, provided that no such assignment may be made by an amendment to a Protocol unless that amendment is approved by the Charter Conference, whose approval shall not be subject to any provisions of the Protocol which are authorized by subparagraph (b).
- (b) A Protocol which provides for decisions thereunder to be taken by the Charter Conference may, subject to subparagraph (a), provide with respect to such decisions:
  - (i) for voting rules other than those contained in Article 36;
  - (ii) that only parties to the Protocol shall be considered to be Contracting Parties for the purposes of Article 36 or eligible to vote under the rules provided for in the Protocol.

Article 34

Energy Charter Conference

1. The Contracting Parties shall meet periodically in the Energy Charter Conference (referred to herein as the *Charter Conference*) at which each Contracting Party shall be entitled to have one representative. Ordinary meetings shall be held at intervals determined by the Charter Conference.

2. Extraordinary meetings of the Charter Conference may be held at such times as may be determined by the Charter Conference, or at the written request of any Contracting Party, provided that, within six weeks of the request being communicated to the Contracting Parties by the Secretariat, it is supported by at least one-third of the Contracting Parties.
3. The functions of the Charter Conference shall be to:
  - (a) carry out the duties assigned to it by this Treaty and any Protocols;
  - (b) keep under review and facilitate the implementation of the principles of the Charter and of the provisions of this Treaty and the Protocols;
  - (c) facilitate in accordance with this Treaty and the Protocols the coordination of appropriate general measures to carry out the principles of the Charter;
  - (d) consider and adopt programmes of work to be carried out by the Secretariat;
  - (e) consider and approve the annual accounts and budget of the Secretariat;
  - (f) consider and approve or adopt the terms of any headquarters or other agreement, including privileges and immunities considered necessary for the Charter Conference and the Secretariat;
  - (g) encourage cooperative efforts aimed at facilitating and promoting market-oriented reforms and modernization of energy sectors in those countries of central and eastern Europe and the former Union of Soviet Socialist Republics undergoing economic transition;
  - (h) authorize and approve the terms of reference for the negotiation of Protocols, and consider and adopt the texts thereof and of amendments thereto;
  - (i) authorize the negotiation of declarations, and approve their issuance;
  - (j) decide on accessions to this Treaty;
  - (k) authorize the negotiation of and consider and approve or adopt association agreements;
  - (l) consider and adopt texts of amendments to this Treaty;
  - (m) consider and approve modifications of and technical changes to the Annexes to this Treaty;
  - (n) appoint the Secretary-General and take all decisions necessary for the establishment and functioning of the Secretariat including the structure, staff levels and standard terms of employment of officials and employees.
4. In the performance of its duties, the Charter Conference, through the Secretariat, shall cooperate with and make as full a use possible, consistently with economy and efficiency, of the services and programmes of other institutions and organizations with established competence in matters related to the objectives of this Treaty.
5. The Charter Conference may establish such subsidiary bodies as it considers appropriate for the performance of its duties.
6. The Charter Conference shall consider and adopt rules of procedure and financial rules.
7. In 1999 and thereafter at intervals (of not more than five years) to be determined by the Charter Conference, the Charter Conference shall thoroughly review the functions provided for in this Treaty in the light of the extent to which the provisions of the Treaty and Protocols have been implemented. At the conclusion of each review the Charter Conference may amend or abolish the functions specified in paragraph 3 and may discharge the Secretariat.

Article 35

Secretariat

1. In carrying out its duties, the Charter Conference shall have a Secretariat which shall be composed of a Secretary-General and such staff as are the minimum consistent with efficient performance.
2. The Secretary-General shall be appointed by the Charter Conference. The first such appointment shall be for a maximum period of five years.
3. In the performance of its duties the Secretariat shall be responsible to and report to the Charter Conference.
4. The Secretariat shall provide the Charter Conference with all necessary assistance for the performance of its duties and shall carry out the functions assigned to it in this Treaty or in any Protocol and any other functions assigned to it by the Charter Conference.
5. The Secretariat may enter into such administrative and contractual arrangements as may be required for the effective discharge of its functions.

Article 36

Voting

1. Unanimity of the Contracting Parties present and voting at the meeting of the Charter Conference where such matters fall to be decided shall be required for decisions by the Charter Conference to:
  - (a) adopt amendments to this Treaty other than amendments to Articles 34 and 35 and Annex T;
  - (b) approve accessions to this Treaty pursuant to Article 41 by States or Regional Economic Integration Organizations which were not signatories to the Charter as of 16 June 1995;
  - (c) authorize the negotiation of and approve or adopt the text of association agreements;
  - (d) approve modifications to Annexes EM, NI, G and B;
  - (e) approve technical changes to the Annexes to this Treaty; and
  - (f) approve the Secretary-General's nominations of panelists pursuant to Annex D, paragraph 7.

The Contracting Parties shall make every effort to reach agreement by consensus on any other matter requiring their decision pursuant to this Treaty. If agreement cannot be reached by consensus, paragraphs 2 do 5 shall apply.

2. Decisions on budgetary matters referred to in Article 34 (3) (e) shall be taken by a qualified majority of Contracting Parties whose assessed contributions as specified in Annex B represent, in combination, at least three-fourths of the total assessed contributions specified therein.
3. Decisions on matters referred to in Article 34 (7) shall be taken by a three-fourths majority of the Contracting Parties.
4. Except in cases specified in subparagraphs 1 (a) to (f), paragraphs 2 and 3, and subject to paragraph 6, decisions provided for in this Treaty shall be taken by a three-fourths majority of the Contracting Parties present and voting at the meeting of the Charter Conference at which such matters fall to be decided.
5. For purposes of this Article, "Contracting Parties present and voting" means Contracting Parties present and casting affirmative or negative votes, provided that the Charter Conference may decide upon rules of procedure to enable such decisions to be taken by Contracting Parties by correspondence.

6. Except as provided in paragraph 2, no decision referred to in this Article shall be valid unless it has the support of a simple majority of the Contracting Parties.

7. A Regional Economic Integration Organization shall, when voting, have a number of votes equal to the number of its Member States which are Contracting Parties to this Treaty; provided that such an Organization shall not exercise its right to vote if its Member States exercise theirs, and vice versa.

8. In the event of persistent arrears in a Contracting Party's discharge of financial obligations pursuant to this Treaty, the Charter Conference may suspend that Contracting Party's voting rights in whole or in part.

Article 37

Funding principles

1. Each Contracting Party shall bear its own costs of representation at meetings of the Charter Conference and any subsidiary bodies.

2. The cost of meetings of the Charter Conference and any subsidiary bodies shall be regarded as a cost of the Secretariat.

3. The costs of the Secretariat shall be met by the Contracting Parties assessed according to their capacity to pay, determined as specified in Annex B, the provisions of which may be modified in accordance with Article 36 (1) (d).

4. A Protocol shall contain provisions to assure that any costs of the Secretariat arising from that Protocol are borne by the parties thereto.

5. The Charter Conference may in addition accept voluntary contributions from one or more Contracting Parties or from other sources. Costs met from such contributions shall not be considered costs of the Secretariat for the purposes of paragraph 3.

PART VIII.

FINAL PROVISIONS

Article 38

Signature

This Treaty shall be open for signature at Lisbon from 17 December 1994 to 16 June 1995 by the States and Regional Economic Integration Organizations which have signed the Charter.

Article 39

Ratification, acceptance or approval

This Treaty shall be subject to ratification, acceptance or approval by signatories. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.

Article 40

Application to territories

1. Any State or Regional Economic Integration Organization may at the time signature, ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration deposited with the Depositary, declare that the Treaty shall be binding upon in with respect to all the territories for the international relations of which it is responsible, or to one or more of them. Such declaration shall take effect at the time the Treaty enters into force for that Contracting

Party.

2. Any Contracting Party may at a later date, by a declaration deposited with the Depositary, bind itself under this Treaty with respect to other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Treaty shall enter into force on the 90th day following the receipt by the Depositary of such declaration.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification to the Depositary. The withdrawal shall, subject to the applicability of Article 47 (3), become effective upon the expiry of one year after the date of receipt of such notification by the Depositary.

4. The definition of *žareaž* in Article 1 (10) shall be construed having regard to any declaration deposited pursuant to this Article.

Article 41

Accession

This Treaty shall be open for accession, from the date on which the Treaty is closed for signature, by States and Regional Economic Integration Organizations which have signed the Charter, on terms to be approved by the Charter Conference. The instruments of accession shall be deposited with the Depositary.

Article 42

Amendments

1. Any Contracting Party may propose amendments to this Treaty.

2. The text of any proposed amendment to this Treaty shall be communicated to the Contracting Parties by the Secretariat at least three months before the date on which it is proposed for adoption by the Charter Conference.

3. Amendments to this Treaty, texts of which have been adopted by the Charter Conference, shall be communicated by the Secretariat to the Depositary which shall submit them to all Contracting Parties for ratification, acceptance or approval.

4. Instruments of ratification, acceptance or approval of amendments to this Treaty shall be deposited with the Depositary. Amendments shall enter into force between Contracting Parties having ratified, accepted or approved them on the 90th day after deposit with the Depositary of instruments of ratification, acceptance or approval by at least three-fourths of the Contracting Parties. Thereafter the amendments shall enter into force for any other Contracting Party on the 90th day after that Contracting Party deposits its instrument of ratification, acceptance or approval of the amendments.

Article 43

Association agreements

1. The Charter Conference may authorize the negotiation of association agreements with States or Regional Economic Integration Organizations, or with international organizations, in order to pursue the objectives and principles of the Charter and the provisions of this Treaty or one or more Protocols.

2. The relationship established with and the rights enjoyed and obligations incurred by an associating State, Regional Economic Integration Organization, or international organization shall be appropriate to the particular circumstances of the association, and in each case shall be set out in the association agreement.

Article 44

Entry into force

1. This Treaty shall enter into force on the 90th day after the date of deposit of the 30th instrument of ratification, acceptance or approval thereof, or of accession thereto, by a State or Regional Economic Integration Organization which is a signatory to the Charter as of 16 June 1995.
2. For each State or Regional Economic Integration Organization which ratifies, accepts or approves this Treaty or accedes thereto after the deposit of the 30th instrument of ratification, acceptance or approval, it shall enter into force on the 90th day after the date of deposit by such State or Regional Economic Integration Organization of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.
3. For the purposes of paragraph 1, any instrument deposited by a Regional Economic Integration Organization shall not be counted as additional to those deposited by Member States of such Organization.

Article 45

Provisional application

1. Each signatory agrees to apply this Treaty provisionally pending its entry into force for such signatory in accordance with Article 44, to the extent that such provisional application is not inconsistent with its constitution, laws or regulations.
2. (a) Notwithstanding paragraph 1 any signatory may, when signing, deliver to the Depositary a declaration that it is not able to accept provisional application. The obligation contained in paragraph 1 shall not apply to a signatory making such a declaration. Any such signatory may at any time withdraw that declaration by written notification to the Depositary.
- (b) Neither a signatory which makes a declaration in accordance with subparagraph (a) nor investors of that signatory may claim the benefits of provisional application pursuant to paragraph 1.
- (c) Notwithstanding subparagraph (a), any signatory making a declaration referred to in subparagraph (a) shall apply Part VII provisionally pending the entry into force of the Treaty for such signatory in accordance with Article 44, to the extent that such provisional application is not inconsistent with its laws or regulations.
3. (a) Any signatory may terminate its provisional application of this Treaty by written notification to the Depositary of its intention not to become a Contracting Party to the Treaty. Termination of provisional application for any signatory shall take effect upon the expiration of 60 days from the date on which such signatory's written notification is received by the Depositary.
- (b) In the event that a signatory terminates provisional application pursuant to subparagraph (a), the obligation of the signatory pursuant to paragraph 1 to apply Parts III and V with respect to any investments made in its area during such provisional application by investors of other signatories shall nevertheless remain in effect with respect to those investments for 20 years following the effective date of termination, except as otherwise provided in subparagraph (c).
- (c) Subparagraph (b) shall not apply to any signatory listed in Annex PA. A signatory shall be removed from the list in Annex PA effective upon delivery to the Depositary of its request therefor.
4. Pending the entry into force of this Treaty the signatories shall meet periodically in the provisional Charter Conference, the first meeting of which shall be convened by the provisional Secretariat referred to in paragraph 5 not later than 180 days after the opening date for signature of the Treaty as specified in Article 38.
5. The functions of the Secretariat shall be carried out on an interim basis by a provisional Secretariat until the entry into force of this Treaty pursuant to Article 44 and the establishment of a Secretariat.
6. The signatories shall, in accordance with and subject to the provisions of paragraph 1 or subparagraph 2 (c) as appropriate, contribute to the costs of the provisional Secretariat as if the signatories were Contracting

Parties pursuant to Article 37 (3). Any modifications made to Annex B by the signatories shall terminate upon the entry into force this Treaty.

7. A State or Regional Economic Integration Organization which, prior to this Treaty's entry into force, accedes to the Treaty in accordance with Article 41 shall, pending the Treaty's entry into force, have the rights and assume the obligations of a signatory pursuant to this Article.

Article 46

Reservations

No reservations may be made to this Treaty.

Article 47

Withdrawal

1. At any time after five years from the date on which this Treaty has entered into force for a Contracting party, the Contracting Party may give written notification to the Depositary of its withdrawal from the Treaty.

2. Any such withdrawal shall take effect upon the expiry of one year after the date of the receipt of the notification by the Depositary, or on such later date as may be specified in the notification of withdrawal.

3. The provisions of this Treaty shall continue to apply to investments made in the area of a Contracting Party by investors of other Contracting Parties or in the area of other Contracting Parties by investors of that Contracting Party as of the date when that Contracting Party's withdrawal from the Treaty takes effect for a period of 20 years from such date.

4. All Protocols to which a Contracting Party is party shall cease to be in force for that Contracting Party on the effective date of its withdrawal from this Treaty.

Article 48

Status of Annexes and Decisions

The Annexes to this Treaty and the Decisions set out in Annex 2 to the Final Act of the European Energy Charter Conference signed at Lisbon on 17 December 1994 are integral parts of the Treaty.

Article 49

Depositary

The Government of the Portuguese Republic shall be the Depositary of this Treaty.

Article 50

Authentic texts

In witness whereof the undersigned, being duly authorized to that effect, have signed this Treaty in English, French, German, Italian, Russian and Spanish, of which every text is equally authentic, in one original, which will be deposited with the Government of the Portuguese Republic.

Done at Lisbon on the seventeenth day of December in the year one thousand nine hundred and ninety-four.

Fair - Lisbonne, le dix-sept décembre mil neuf cent quatre-vingt-quatorze.

Geschehen zu Lissabon am siebzehnten Dezember neunzehnhundertvierundneunzig.

Fatto a Lisbona il diciassettesimo giorno del mese di dicembre dell'anno millenovecentonovantaquattro.

Hecho en Lisboa, el diecisiete de diciembre de mil novecientos noventa y cuatro.

Udfærdiget i Lissabon, den syttende december nittenhundred og fireoghalvfems.

Gedaan te Lissabon, de zeventiende december negentienhonderd vierennegentig.

Feito em Lisboa, aos dezassete de Dezembro de mil novecentos e noventa e quatro.

Për Republikën e Shqipërisë: - *ovlaštenu potpisnik*

- *ovlaštenu potpisnik*

For Australia: - *ovlaštenu potpisnik*

Für die Republik Österreich: - *ovlaštenu potpisnik*

Pour le royaume de Belgique

Voor het Koninkrijk België

Für das Königreich Belgien: - *ovlaštenu potpisnik*

Cette signature engage également la Communauté française de Belgique, la Communauté flamande, la Communauté germanophone de Belgique, la Région wallonne, la Région flamande et la région de Bruxelles-Capitale.

Deze handtekening bindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap van België, de Duitstalige Gemeenschap van België, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Diese Unterschrift bindet ebenso die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft Belgiens, die Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens, die Flämische Region, die Wallonische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

- *ovlaštenu potpisnik*

- *ovlaštenu potpisnik*

For Canada

Pour le Canada: - *ovlaštenu potpisnik*

za Republiku Hrvatsku: - *ovlaštenu potpisnik*

For the Republic of Cyprus: - *ovlaštenu potpisnik*

Za Českou Republiku: - *ovlaštenu potpisnik*

For Kongeriget Danmark: - *ovlaštenu potpisnik*

Eesti Vabariigi nimel: - *ovlaštenu potpisnik*

Por las Comunidades Europeas

For De Europæiske Fællesskaber

Für die Europäischen Gemeinschaften

For the European Communities

Pour les Communautés européennes

Per le Comunit- europee

Voor de Europese Gemeenschappen

Pelas Comunidades Europeias: - *ovlašteni potpisnik*

Suomen tasavallan puolesta: - *ovlašteni potpisnik*

Pour la République française: - *ovlašteni potpisnik*

- *ovlašteni potpisnik*

Für die Bundesrepublik Deutschland: - *ovlašteni potpisnik*

A Magyar Köztársaság nevében: - *ovlašteni potpisnik*

Fyrir hönd Lýðveldisins Íslands: - *ovlašteni potpisnik*

Thar cheann na hÉireann

For Ireland: - *ovlašteni potpisnik*

Per la Repubblica italiana: - *ovlašteni potpisnik*

- *ovlašteni potpisnik*

- *ovlašteni potpisnik*

- *ovlašteni potpisnik*

Latvijas Republikas varda: - *ovlašteni potpisnik*

Für das Fürstentum Liechtenstein: - *ovlašteni potpisnik*

Lietuvos Respublikos vardu: - *ovlašteni potpisnik*

Pour le grand-duché de Luxembourg: - *ovlašteni potpisnik*

For the Republic of Malta: - *ovlašteni potpisnik*

Pentru Republica Moldova: - *ovlašteni potpisnik*

Voor het Koninkrijk der Nederlanden: - *ovlašteni potpisnik*

For Kongeriket Norge: - *ovlašteni potpisnik*

Za Rzeczpospolita Polska: - *ovlašteni potpisnik*

Pela República Portuguesa: - *ovlašteni potpisnik*

Pentru România: - *ovlašteni potpisnik*

- *ovlašteni potpisnik*

Za Slovenskú republiku: - *ovlašteni potpisnik*

Za Republiko Slovenijo: - *ovlašteni potpisnik*

Por el Reino de España: - *ovlašteni potpisnik*

För Konungariket Sverige: - *ovlašteni potpisnik*

Für die Schweizerische Eidgenossenschaft

Pour la Confédération suisse

Per la Confederazione svizzera: - *ovlašteni potpisnik*

- *ovlašteni potpisnik*

Türkiye Cumhuriyeti adına: - *ovlašteni potpisnik*

- *ovlašteni potpisnik*

- *ovlašteni potpisnik*

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: - *ovlašteni potpisnik*

For the United States of America: - *ovlašteni potpisnik*

- *ovlašteni potpisnik*

ANNEXES TO THE ENERGY CHARTER TREATY

1. ANNEX EM

ENERGY MATERIAL AND PRODUCTS

(In accordance with Article 1(4))

2. ANNEX NI

NON-APPLICABLE ENERGY MATERIALS AND PRODUCTS FOR DEFINITION OF ŽECONOMIC ACTIVITY IN THE ENERGY SECTORŽ

(In accordance with Article 1 (5))

3. ANNEX TRM

NOTIFICATION AND PHASE-OUT (TRIMs)

(In accordance with Article 5 (4))

4. ANNEX N

LIST OF CONTRACTING PARTIES REQUIRING AT LEAST THREE SEPARATE AREAS TO BE INVOLVED IN A TRANSIT

(In accordance with Article 7 (10) (a))

5. ANNEX VC

LIST OF CONTRACTING PARTIES WHICH HAVE MADE VOLUNTARY BINDING COMMITMENTS
IN RESPECT OF ARTICLE 10 (3)

(In accordance with Article 10 (6))

6. ANNEX ID

LIST OF CONTRACTING PARTIES NOT ALLOWING AN INVESTOR TO RESUBMIT THE SAME
DISPUTE TO INTERNATIONAL ARBITRATION AT A LATER STAGE PURSUANT TO ARTICLE 26

(In accordance with Article (3) (b) (i))

7. ANNEX IA

LIST OF CONTRACTING PARTIES NOT ALLOWING AN INVESTOR OR CONTRACTING PARTY TO
SUBMIT A DISPUTE CONCERNING THE LAST SENTENCE OF ARTICLE 10 (1) to international
arbitration

(In accordance with Articles 26 (3) (c) and 27 (2))

8. ANNEX P

SPECIAL SUB-NATIONAL DISPUTE PROCEDURE

(In accordance with Article 27 (3) (i))

9. ANNEX G

EXCEPTIONS AND RULES GOVERNING THE APPLICATION OF THE PROVISIONS OF THE GATT
AND RELATED INSTRUMENTS

(In accordance with Article 29 (2) (a))

10. ANNEX TFU

PROVISIONS REGARDING TRADE AGREEMENTS BETWEEN STATES WHICH WERE
CONSTITUENT PARTS OF THE FORMER UNION OF SOVIET SOCIALIST REPUBLICS

(In accordance with Article 29 (2) (b))

11. ANNEX D

INTERIM PROVISIONS FOR TRADE DISPUTE SETTLEMENT

(In accordance with Article 29 (7))

12. ANNEX B

FORMULA FOR ALLOCATING CHARTER COSTS

(In accordance with Article 37 (3))

13. ANNEX PA

LIST OF SIGNATORIES WHICH DO NOT ACCEPT THE PROVISIONAL APPLICATION OBLIGATION

OF ARTICLE 45 (3) (b)

(In accordance with Article 45 (3) (c))

14. ANNEX T

CONTRACTING PARTIESŽ TRANSITIONAL MEASURES

(In accordance with Article 32 (1))

1. ANNEX EM

ENERGY MATERIALS AND PRODUCTS

(In accordance with Article 1 (4))

Nuclear energy

2612 Uranium or thorium ores and concentrates.

2612 10 Uranium ores and concentrates.

2612 20 Thorium ores and concentrates.

2844 Radioactive chemical elements and radioactive isotopes (including the fissile or fertile chemical elements and isotopes) and their compounds; mixtures and residues containing these products.

2844 10 Natural uranium and its compounds.

2844 20 Uranium enriched in U235 and its compounds; plutonium and its compounds.

2844 30 Uranium depleted in U235 and its compounds; thorium and its compounds.

2844 40 Radioactive elements and isotopes and radioactive compounds other than 2844 10, 2844 20 or 2844 30.

2844 50 (Spent (irradiated) fuel elements (cartidges) of nuclear reactors.

2845 10 Heavy water (deuterium oxide).

Coal, natural gas, petroleum and petroleum products, electrical energy

2701 Coal, briquettes, ovoids and similar solid fuels manufactured from coal.

2702 Lignite, whether or not agglomerated excluding jet.

2703 Peat (including peat litter), whether or not agglomerated.

2704 Coke and semi-coke of coal, of lignite or of peat, whether or not agglomerated; retort carbon.

2705 Coal gas, water gas, producer gas and similar gases, other than petroleum gases and other gaseous hydrocarbons.

2706 Tar distilled from coal, from lignite or from peat, and other mineral tars, whether or not dehydrated or partially distilled, including reconstituted tars.

2707 Oils and other products of the distillation of high temperature coal tar; similar products in which the

weight of the aromatic constituents exceeds that of the non-aromatic constituents (e. g., benzole, toluole, xylole, naphtalene, other aromatic hydrocarbon mixtures, phenols, creosote oils and others).

2708 Pitch and pitch coke, obtained from coal tar or from other mineral tars.

2709 Petroleum oils and oils obtained from bituminous minerals, crude.

2710 Petroleum oils and oils obtained from bituminous minerals, other than crude.

2711 Petroleum gases and other gaseous hydrocarbons

Liquified:

- natural gas,
- propane,
- butanes,
- ethylene, propylene, butylene and butadiene (271114),
- other.

In gaseous state:

- natural gas,
- other.

2713 Petroleum coke, petroleum bitumen and other residues of petroleum oils or of oils obtained from bituminous minerals.

2714 Bitumen and asphalt, natural; bituminous or oil shale and tar sands; asphaltites and asphaltic rocks.

2715 Bituminous mixtures based on natural asphalt, on natural bitumen, on petroleum bitumen, on mineral tar or on mineral tar pitch (e. g., bituminous mastics, cut-backs).

2716 Electrical energy.

Other energy

4401 10 Fuel wood, in logs, in billets, in twigs, in faggots or in similar forms.

4402 Charcoal (including charcoal from shells or nuts), whether or not agglomerated.

2. ANNEX NI

NON-APPLICABLE ENERGY MATERIALS AND PRODUCTS FOR DEFINITION OF ŽECONOMIC ACTIVITY IN THE ENERGY SECTORŽ

(In accordance with Article 1 (5))

2707 Oils and other products of the distillation of high temperature coal tar; similar products in which the weight of the aromatic constituents exceeds that of the non-aromatic constituents (e. g., benzole, toluole, xylole, naphtalene, other aromatic hydrocarbon mixtures, phenols, creosote oils and others).

4401 10 Fuel wood, in logs, in billets, in twigs, in faggots or in similar forms.

4402 Charcoal (including charcoal from shells or nuts), whether or not agglomerated.

3. ANNEX TRM

NOTIFICATION AND PHASE-OUT (TRIMs)

(In accordance with Article 5 (4))

1. Each Contracting Party shall notify to the Secretariat all trade-related investment measures which it applies that are not in conformity with the provisions of Article 5, within:

(a) 90 days after the entry into force of this Treaty if the Contracting Party is a party to the GATT; or

(b) 12 months after the entry into force of this Treaty if the Contracting Party is not a party to the GATT.

Such trade-related investment measures of general or specific application shall be notified along with their principal features.

2. In the case of trade-related investment measures applied under discretionary authority, each specific application shall be notified. Information that would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises need not be disclosed.

3. Each Contracting Party shall eliminate all trade-related investment measures which are notified under paragraph 1 within:

(a) two years from the date of entry into force of this Treaty if the Contracting Party is a party to the GATT; or

(b) three years from the date of entry into force of this Treaty if the Contracting Party is not a party to the GATT.

4. During the applicable period referred to in paragraph 3 a Contracting Party shall not modify the terms of any trade-related investment measure which it notifies pursuant to paragraph 1 from those prevailing at the date of entry into force of this Treaty so as to increase the degree of inconsistency with the provisions of Article 5 of this Treaty.

5. Notwithstanding the provisions of paragraph 4, a Contracting Party, in order not to disadvantage established enterprises which are subject to a trade-related investment measure notified pursuant to paragraph 1, may apply during the phase-out period the same trade-related investment measure to a new investment where:

(a) the products of such investment are like products to those of the established enterprises; and

(b) such application is necessary to avoid distorting the conditions of competition between the new investment and the established enterprises.

Any trade-related investment measure so applied to a new investment shall be notified to the Secretariat. The terms of such a trade-related investment measure shall be equivalent in their competitive effect to those applicable to the established enterprises, and it shall be terminated at the same time.

6. Where a State or Regional Economic Integration Organization accedes to this Treaty after the Treaty has entered into force:

(a) the notification referred to in paragraphs 1 and 2 shall be made by the later of the applicable date in paragraph 1 or the date of deposit of the instrument of accession; and

(b) the end of the phase-out period shall be the later of the applicable date in paragraph 3 or the date on which the Treaty enters into force for that State or Regional Economic Integration Organization.

4. ANNEX N

LIST OF CONTRACTING PARTIES REQUIRING AT LEAST THREE SEPARATE AREAS TO BE INVOLVED IN A TRANSIT

(In accordance with Article 7 (10) (a))

1. Canada and United States of America

5. ANNEX VC

LIST OF CONTRACTING PARTIES WHICH HAVE MADE VOLUNTARY BINDING COMMITMENTS IN RESPECT OF ARTICLE 10 (3)

(In accordance with Article 10 (6))

6. ANNEX ID

LIST OF CONTRACTING PARTIES NOT ALLOWING AN INVESTITOR TO RESUBMIT THE SAME DISPUTE TO INTERNATIONAL ARBITRATION AT A LATER STAGE PURSUANT TO ARTICLE 26

(In accordance with Article 26 (3) (b) (i))

1. Australia 13. Italy
2. Azerbaijan 14. Japan
3. Bulgaria 15. Kazakhstan
4. Canada 16. Norway
5. Croatia 17. Poland
6. Cyprus 18. Portugal
7. The Czech Republic 19. Romania
8. European Communities 20. The Russian Federation
9. Finland 21. Slovenia
10. Greece 22. Spain
11. Hungary 23. Sweden
12. Ireland 24. United States of America

7. ANNEX IA

LIST OF CONTRACTING PARTIES NOT ALLOWING AN INVESTOR OR CONTRACTING PARTY TO SUBMIT A DISPUTE CONCERNING THE LAST SENTENCE OF ARTICLE 10 (1) TO INTERNATIONAL ARBITRATION

(In accordance with Articles 26 (3) (c) and 27 (2))

1. Australia

2. Canada
3. Hungary
4. Norway

8. ANNEX P

SPECIAL SUB-NATIONAL DISPUTE PROCEDURE

(In accordance with Article 27 (3) (i))

PART I

1. Canada
2. Australia

PART II

1. Where, in making an award, the tribunal finds that a measure of a regional or local government or authority of a Contracting Party (hereinafter referred to as the "Responsible Party") is not in conformity with a provision of this Treaty, the Responsible Party shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure observance of the Treaty in respect of the measure.
2. The Responsible Party shall, within 30 days from the date the award is made, provide to the Secretariat written notice of its intentions as to ensuring observance of the Treaty in respect of the measure. The Secretariat shall present the notification to the Charter Conference at the earliest practicable opportunity, and no later than the meeting of the Charter Conference following receipt of the notice. If it is impracticable to ensure observance immediately, the Responsible Party shall have a reasonable period of time in which to do so. The reasonable period of time shall be agreed by both parties to the dispute. In the event that such agreement is not reached, the Responsible Party shall propose a reasonable period for approval by the Charter Conference.
3. Where the Responsible Party fails, within the reasonable period of time, to ensure observance in respect of the measure, it shall at the request of the other Contracting Party party to the dispute (hereinafter referred to as the "Injured Party") endeavour to agree with the Injured Party on appropriate compensation as a mutually satisfactory resolution of the dispute.
4. If no satisfactory compensation has been agreed within 20 days of the request of the Injured Party, the Injured Party may with the authorization of the Charter Conference suspend such of its obligations to the Responsible Party under the Treaty as it considers equivalent to those denied by the measure in question, until such time as the Contracting Parties have reached agreement on a resolution of their dispute or the non-conforming measure has been brought into conformity with the Treaty.
5. In considering what obligations to suspend, the Injured Party shall apply the following principles and procedures:
  - (a) The Injured Party should first seek to suspend obligations with respect to the same part of the Treaty as that in which the tribunal has found a violation.
  - (b) If the Injured Party considers that it is not practicable or effective to suspend obligations with respect to the same part of the Treaty, it may seek to suspend obligations in other parts of the Treaty. If the Injured Party decides to request authorization to suspend obligations under this subparagraph, it shall state the reasons therefor in its request to the Charter Conference for authorization.
6. On written request of the Responsible Party, delivered to the Injured Party and to the President of the tribunal that rendered the award, the tribunal shall determine whether the level of obligations suspended by the Injured

Party is excessive, and if so, to what extent. If the tribunal cannot be reconstituted, such determination shall be made by one or more arbitrators appointed by the Secretary-General. Determinations pursuant to this paragraph shall be completed within 60 days of the request to the tribunal or the appointment by the Secretary-General. Obligations shall not be suspended pending the determination, which shall be final and binding.

7. In suspending any obligations to a Responsible Party, an Injured Party shall make every effort not to affect adversely the rights under the Treaty of any other Contracting Party.

9. ANNEX G

EXCEPTIONS AND RULES GOVERNING THE APPLICATION OF THE PROVISIONS OF THE GATT AND RELATED INSTRUMENTS

(In accordance with Article 29 (2) (a))

1. The following provisions of GATT 1947 and Related Instruments shall not be applicable under Article 29 (2) (a):

(a) General Agreement on Tariffs and Trade

II Schedules of concessions (and the Schedules to the General Agreement on Tariffs and Trade)

IV Special provisions relating to cinematographic films

XV Exchange arrangements

XVIII Governmental assistance to economic development

XXII Consultation

XXIII Nullification or impairment

XXV Joint action by the Contracting Parties

XXVI Acceptance. Entry into force and registration

XXVII Withholding or withdrawal of concessions

XXVIII Modification of Schedules

XXVIIIa. Tariff negotiations

XXIX The relation of this Agreement to the Havana Charter

XXX Amendments

XXXI Withdrawal

XXXII Contracting Parties

XXXIII Accession

XXXV Non-application of the Agreement between particular Contracting Parties

XXXVI Principles and objectives

XXXVII Commitments

XXXVIII Joint action

Annex H Relating to Article XXVI

Annex I Notes and supplementary provisions (related to above GATT Articles)

Safeguard action for development purposes

Understanding regarding notification, consultation, dispute settlement and surveillance.

(b) Related Instruments

(i) Agreement on Technical Barriers to Trade (Standards Code)

Preamble (paragraphs 1, 8, 9)

1.3. General provisions

2.6.4. Preparation, adoption and application of technical regulations and standards by central government bodies

10.6. Information about technical regulations, standards and certification systems

11. Technical assistance to other Parties

12. Special and differential treatment of developing countries

13. The Committee on Technical Barriers to Trade

14. Consultation and dispute settlement

15. Final provisions (other than 15.5 and 15.13)

Annex 2 Technical Expert Groups

Annex 3 Panels

(ii) Agreement on Government Procurement

(iii) Agreement on Interpretation and Application of Articles VI, XVI and XXIII (Subsidies and Countervailing - Measures)

10. Export subsidies on certain primary products

12. Consultations

13. Conciliation, dispute settlement and authorized counter measures

14. Developing countries

16. Committee on Subsidies and Countervailing Measures

17. Conciliation

18. Dispute settlement

19.2. Acceptance and accession

15 14.10.1997.

19.4. Entry into force

19.5. (a) National legislation

19.6. Review

19.7. Amendments

19.8. Withdrawal

19.9. Non-application of this Agreement between particular signatories

19.11. Secretariat

19.12. Deposit

19.13. Registration

(iv) Agreement on Implementation of Article VII (Customs Valuation)

1.2. (b) (iv) Transaction value

11.1. Determination of customs value

14. Application of Annexes (second sentence)

18. Institutions (Committee on Customs Valuation)

19. Consultation

20. Dispute settlement

21. Special and differential treatment of developing countries

22. Acceptance and accession

24. Entry into force

25.1. National legislation

26. Review

27. Amendments

28. Withdrawal

29. Secretariat

30. Deposit

31. Registration

Annex II Technical Committee on Customs Valuation

Annex III Ad hoc panels

Protocol to the Agreement on Implementation of Article VII (except 1.7 and 1.8; with necessary conforming

introductory language)

(v) Agreement on Import Licensing Procedures

1.4. General provisions (last sentence)

2.2. Automatic import licensing (footnote 2)

4. Institutions, consultation and dispute settlement

5. Final provisions (except paragraph 2)

(vi) Agreement on Implementation of Article VI (Antidumping Code)

13. Developing countries

14. Committee on Anti-Dumping Practices

15. Consultation, conciliation and dispute settlement

16. Final provisions (except paragraphs 1 and 3)

(vii) Arrangement regarding bovine meat

(viii) International dairy arrangement

(ix) Agreement on Trade in Civil Aircraft

(x) Declaration on trade measures taken for balance-of-payments purposes.

(c) All other provisions in the GATT or Related Instruments which relate to:

(i) governmental assistance to economic development and the treatment of developing countries, except for paragraphs 1 to 4 of the Decision of 28 November 1979 (L/4903) on differential and more favourable treatment, reciprocity and fuller participation of developing countries;

(ii) the establishment or operation of specialist committees and other subsidiary institutions;

(iii) signature, accession, entry into force, withdrawal, deposit and registration.

(d) All agreements, arrangements, decisions, understandings or other joint action pursuant to the provisions listed in subparagraphs (a) to (c).

2. Contracting Parties shall apply the provisions of the 'Declaration on trade measures taken for balance-of-payments purposes' to measures taken by those Contracting Parties which are not parties to the GATT, to the extent practicable in the context of the other provisions of this Treaty.

3. With respect to notifications required by the provisions made applicable by Article 29 (2) (a):

(a) Contracting Parties which are not parties to the GATT or a Related Instrument shall make their notifications to the Secretariat. The Secretariat shall circulate copies of the notifications to all Contracting Parties. Notifications to the Secretariat shall be in one of the authentic languages of this Treaty. The accompanying documents may be solely in the language of the Contracting Party;

(b) such requirements shall not apply to Contracting Parties to this Treaty which are also parties to the GATT and Related Instruments, which contain their own notification requirements.

4. Trade in nuclear materials may be governed by agreements referred to in the declarations related to this paragraph contained in the Final Act of the European Energy Charter Conference.

10. ANNEX TFU

PROVISIONS REGARDING TRADE AGREEMENTS BETWEEN STATES WHICH WERE CONSTITUENT PARTS OF THE FORMER UNION OF SOVIET SOCIALIST REPUBLICS

(In accordance with Article 29 (2) (b))

1. Any agreement referred to in Article 29 (2) (b) shall be notified in writing to the Secretariat by or on behalf of all of the parties to such agreement which sign or accede to this Treaty:

(a) in respect of an agreement in force as of a date three months after the date on which the first of such parties signs or deposits its instrument of accession to the Treaty, no later than six months after such date of signature or deposit; and

(b) in respect of an agreement which enters into force on a date subsequent to the date referred to in subparagraph (a), sufficiently in advance of its entry into force for other States or Regional Economic Integration Organizations which have signed or acceded to the Treaty (hereinafter referred to as the *Interested Parties*) to have a reasonable opportunity to review the agreement and make representations concerning it to the parties thereto and to the Charter Conference prior to such entry into force.

2. The notification shall include:

(a) copies of the original texts of the agreement in all languages in which it has been signed;

(b) a description, by reference to the items included in Annex EM, of the specific energy materials and products to which it applies;

(c) an explanation, separately for each relevant provision of the GATT and Related Instruments made applicable by Article 29 (2) (a), of the circumstances which make it impossible or impracticable for the parties to the agreement to conform fully with that provision;

(d) the specific measures to be adopted by each party to the agreement to address the circumstances referred to in subparagraph (c); and

(e) a description of the parties' programmes for achieving a progressive reduction and ultimate elimination of the agreement's non-conforming provisions.

3. Parties to an agreement notified in accordance with paragraph 1 shall afford to the Interested Parties a reasonable opportunity to consult with them with respect to such agreement, and shall accord consideration to their representations. Upon the request of any of the Interested Parties, the agreement shall be considered by the Charter Conference, which may adopt recommendations with respect thereto.

4. The Charter Conference shall periodically review the implementation of agreements notified pursuant to paragraph 1 and the progress having been made towards the elimination of provisions thereof that do not conform with provisions of the GATT and Related Instruments made applicable by Article 29 (2) (a). Upon the request of any of the Interested Parties, the Charter Conference may adopt recommendations with respect to such an agreement.

5. An agreement described in Article 29 (2) (b) may in case of exceptional urgency be allowed to enter into force without the notification and consultation provided for in subparagraph 1 (b), paragraphs 2 and 3, provided that such notification takes place and the opportunity for such consultation is afforded promptly. In such a case the parties to the agreement shall nevertheless notify its text in accordance with subparagraph 2 (a) promptly upon its entry into force.

6. Contracting Parties which are or become parties to an agreement described in Article 29 (2) (b) undertake to limit the non-conformities thereof with the provisions of the GATT and Related Instruments made applicable by Article 29 (2) (a) to those necessary to address the particular circumstances and to implement such an agreement so as least to deviate from those provisions. They shall make every effort to take remedial action in light of representations from the Interested Parties and of any recommendations of the Charter Conference.

11. ANNEX D

INTERIM PROVISIONS FOR TRADE DISPUTE SETTLEMENT

(In accordance with Article 29 (7))

1. (a) In their relations with one another, Contracting Parties shall make every effort through cooperation and consultations to arrive at a mutually satisfactory resolution of any dispute about existing measures that might materially affect compliance with the provisions applicable to trade pursuant to Article 5 or 29.

(b) A Contracting Party may make a written request to any other Contracting Party for consultations regarding any existing measure of the other Contracting Party that it considers might affect materially compliance with provisions applicable to trade pursuant to Article 5 or 29. A Contracting Party which requests consultations shall to the fullest extent possible indicate the measure complained of and specify the provisions of Article 5 or 29 and of the GATT and Related Instruments that it considers relevant. Requests to consult pursuant to this paragraph shall be notified to the Secretariat, which shall periodically inform the Contracting Parties of pending consultations that have been notified.

(c) A Contracting Party shall treat any confidential or proprietary information identified as such and contained in or received in response to a written request, or received in the course of consultations, in the same manner in which it is treated by the Contracting Party providing the information.

(d) In seeking to resolve matters considered by a Contracting Party to affect compliance with provisions applicable to trade pursuant to Article 5 or 29 as between itself and another Contracting Party, the Contracting Parties participating in consultations or other dispute settlement shall make every effort to avoid a resolution that adversely affects the trade of any other Contracting Party.

2. (a) If, within 60 days from the receipt of the request for consultation referred to in subparagraph 1 (b), the Contracting Parties have not resolved their dispute or agreed to resolve it by conciliation, mediation, arbitration or other method, either Contracting Party may deliver to the Secretariat a written request for the establishment of a panel in accordance with subparagraphs (b) to (f). In its request the requesting Contracting Party shall state the substance of the dispute and indicate which provisions of Article 5 or 29 and of the GATT and Related Instruments are considered relevant. The Secretariat shall promptly deliver copies of the request to all Contracting Parties.

(b) The interests of other Contracting Parties shall be taken into account during the resolution of a dispute. Any other Contracting Party having a substantial interest in a matter shall have the right to be heard by the panel and to make written submissions to it, provided that both the disputing Contracting Parties and the Secretariat have received written notice of its interest no later than the date of establishment of the panel, as determined in accordance with subparagraph (c).

(c) A panel shall be deemed to be established 45 days after the receipt of the written request of a Contracting Party by the Secretariat pursuant to subparagraph (a).

(d) A panel shall be composed of three members who shall be chosen by the Secretary-General from the roster described in paragraph 7. Except where the disputing Contracting Parties agree otherwise, the members of a panel shall not be citizens of Contracting Parties which either are party to the dispute or have notified their interest in accordance with subparagraph (b), or citizens of States members of a Regional Economic Integration Organization which either is party to the dispute or has notified its interest in accordance with subparagraph (b).

(e) The disputing Contracting Parties shall respond within 10 working days to the nominations of panel members and shall not oppose nominations except for compelling reasons.

(f) Panel members shall serve in their individual capacities and shall neither seek nor take instruction from any government or other body. Each Contracting Party undertakes to respect these principles and not to seek to influence panel members in the performance of their tasks. Panel members shall be selected with a view to ensuring their independence, and that a sufficient diversity of backgrounds and breadth of experience are reflected in a panel.

(g) The Secretariat shall promptly notify all Contracting Parties that a panel has been constituted.

3. (a) The Charter Conference shall adopt rules of procedure for panel proceedings consistent with this Annex. Rules of procedure shall be as close as possible to those of the GATT and Related Instruments. A panel shall also have the right to adopt additional rules of procedure not inconsistent with the rules of procedure adopted by the Charter Conference or with this Annex. In a proceeding before a panel each disputing Contracting Party and any other Contracting Party which has notified its interest in accordance with subparagraph 2 (b), shall have the right to at least one hearing before the panel and to provide a written submission. Disputing Contracting Parties shall also have the right to provide a written rebuttal. A panel may grant a request by any other Contracting Party which has notified its interest in accordance with subparagraph 2 (b) for access to any written submission made to the panel, with the consent of the Contracting Party which has made it.

The proceedings of a panel shall be confidential. A panel shall make an objective assessment of the matters before it, including the facts of the dispute and the compliance of measures with the provisions applicable to trade pursuant to Article 5 or 29. In exercising its functions, a panel shall consult with the disputing Contracting Parties and give them adequate opportunity to arrive at a mutually satisfactory solution. Unless otherwise agreed by the disputing Contracting Parties, a panel shall base its decision on the arguments and submissions of the disputing Contracting Parties. Panels shall be guided by the interpretations given to the GATT and Related Instruments within the framework of the GATT, and shall not question the compatibility with Article 5 or 29 of practices applied by any Contracting Party which is a party to the GATT to other parties to the GATT to which it applies the GATT and which have not been taken by those other parties to dispute resolution under the GATT.

Unless otherwise agreed by the disputing Contracting Parties, all procedures involving a panel, including the issuance of its final report, should be completed within 180 days of the date of establishment of the panel; however, a failure to complete all procedures within this period shall not affect the validity of a final report.

(b) A panel shall determine its jurisdiction; such determination shall be final and binding. Any objection by a disputing Contracting Party that a dispute is not within the jurisdiction of the panel shall be considered by the panel, which shall decide whether to deal with the objection as a preliminary question or to joint it to the merits of the dispute.

(c) In the event of two or more requests for establishment of a panel in relation to disputes that are substantively similar, the Secretary-General may with the consent of all the disputing Contracting Parties appoint a single panel.

4. (a) After having considered rebuttal arguments, a panel shall submit to the disputing Contracting Parties the descriptive sections of its draft written report, including a statement of the facts and a summary of the arguments made by the disputing Contracting Parties. The disputing Contracting Parties shall be afforded an opportunity to submit written comments on the descriptive sections within a period set by the panel.

Following the date set for receipt of comments from the Contracting Parties, the panel shall issue to the disputing Contracting Parties an interim written report, including both the descriptive sections and the panel's proposed findings and conclusions. Within a period set by the panel a disputing Contracting Party may submit to the panel a written request that the panel review specific aspects of the interim report before issuing a final report. Before issuing a final report the panel may, in its discretion, meet with the disputing Contracting Parties to consider the issues raised in such a request.

The final report shall include descriptive sections (including a statement of the facts and a summary of the arguments made by the disputing Contracting Parties), the panel's findings and conclusions, and a discussion of arguments made on specific aspects of the interim report at the stage of its review. The final report shall deal with every substantial issue raised before the panel and necessary to the resolution of the dispute and shall state

the reasons for the panel's conclusions.

A panel shall issue its final report by providing to the Secretariat and to the disputing Contracting Parties. The Secretariat shall at the earliest practicable opportunity distribute the final report, together with any written views that a disputing Contracting Party desires to have appended, to all Contracting Parties.

(b) Where a panel concludes that a measure introduced or maintained by a Contracting Party does not comply with a provision of Article 5 or 29 or with a provision of the GATT or a Related Instrument that applies pursuant to Article 29, the panel may recommend in its final report that the Contracting Party alter or abandon the measure or conduct so as to be in compliance with that provision.

(c) Panel reports shall be adopted by the Charter Conference. In order to provide sufficient time for the Charter Conference to consider panel reports, a report shall not be adopted by the Charter Conference until at least 30 days after it has been provided on all Contracting Parties by the Secretariat. Contracting Parties having objections to a panel report shall give written reasons for their objections to the Secretariat at least 10 days prior to the date on which the report is to be considered for adoption by the Charter Conference, and the Secretariat shall promptly provide them to all Contracting Parties. The disputing Contracting Parties and Contracting Parties which notified their interest in accordance with subparagraph 2 (b) shall have the right to participate fully in the consideration of the panel report on that dispute by the Charter Conference, and their views shall be fully recorded.

(d) In order to ensure effective resolution of disputes to the benefit of all Contracting Parties, prompt compliance with rulings and recommendations of a final panel report that has been adopted by the Charter Conference is essential. A Contracting Party which is subject to a ruling or recommendation of a final panel report that has been adopted by the Charter Conference shall inform the Charter Conference of its intentions regarding compliance with such ruling or recommendation. In the event that immediate compliance is impracticable, the Contracting Party concerned shall explain its reasons for non-compliance to the Charter Conference and, in light of this explanation, shall have a reasonable period of time to effect compliance. The aim of dispute resolution is the modification or removal of inconsistent measures.

5. (a) Where a Contracting Party has failed within a reasonable period of time to comply with a ruling or recommendation of a final panel report that has been adopted by the Charter Conference, a Contracting Party to the dispute injured by such non-compliance may deliver to the non-complying Contracting Party a written request that the non-complying Contracting Party enter into negotiations with a view to agreeing upon mutually acceptable compensation. If so requested the non-complying Contracting Party shall promptly enter into such negotiations.

(b) If the non-complying Contracting Party refuses to negotiate, or if the Contracting Parties have not reached agreement within 30 days after delivery of the request for negotiations, the injured Contracting Party may make a written request for authorization of the Charter Conference to suspend obligations owed by it to the non-complying Contracting Party pursuant to Article 5 or 29.

(c) The Charter Conference may authorize the injured Contracting Party to suspend such of its obligations to the non-complying Contracting Party, under provisions of Article 5 or 29 or under provisions of the GATT or Related Instruments that apply pursuant to Article 29, as the injured Contracting Party considers equivalent in the circumstances.

(d) The suspension of obligations shall be temporary and shall be applied only such time as the measure found to be inconsistent with Article 5 or 29 has been removed, or until a mutually satisfactory solution is reached.

6. (a) Before suspending such obligations the injured Contracting Party shall inform the non-complying Contracting Party of the nature and level of its proposed suspension. If the non-complying Contracting Party delivers to the Secretary-General a written objection to the level of suspension of obligations proposed by the injured Contracting Party, the objection shall be referred to arbitration as provided below. The proposed suspension of obligations shall be stayed until the arbitration has been completed and the determination of the arbitral panel has become final and binding in accordance with subparagraph (e).

(b) The Secretary-General shall establish an arbitral panel in accordance with subparagraph 2 (d) to (f), which if

practicable shall be the same panel which made the ruling or recommendation referred to in subparagraph 4 (d), to examine the level of obligations that the injured Contracting Party proposes to suspend. Unless the Charter Conference decides otherwise the rules of procedure for panel proceedings shall be adopted in accordance with subparagraph 3 (a).

(c) The arbitral panel shall determine whether the level of obligations proposed to be suspended by the injured Contracting Party is excessive in relation to the injury it experienced, and if so, to what extent. It shall not review the nature of the obligations suspended, except in so far as this is inseparable from the determination of the level of suspended obligations.

(d) The arbitral panel shall deliver its written determination to the injured and the non-complying Contracting Parties and to the Secretariat within 60 days of the establishment of the panel or within such other period as may be agreed by the injured and the non-complying Contracting Parties. The Secretariat shall present the determination to the Charter Conference at the earliest practicable opportunity, and no later than the meeting of the Charter Conference following receipt of the determination.

(e) The determination of the arbitral panel shall become final and binding 30 days after the date of its presentation to the Charter Conference, and any level of suspension of benefits allowed thereby may thereupon be put into effect by the injured Contracting Party in such manner as that Contracting Party considers equivalent in the circumstances, unless prior to the expiration of the 30 days period the Charter Conference decides otherwise.

(f) In suspending any obligations to a non-complying Contracting Party, an injured Contracting Party shall make every effort not to affect adversely the trade of any other Contracting Party.

7. Each Contracting Party may designate two individuals who shall, in the case of Contracting Parties which are also party to the GATT, if they are willing and able to serve as panellists pursuant to this Annex, be panellists currently nominated for the purpose of GATT dispute panels. The Secretary-General may also designate, with the approval of the Charter Conference, not more than 10 individuals, who are willing and able to serve as panellists for purposes of dispute resolution in accordance with paragraphs 2 to 4. The Charter Conference may in addition decide to designate for the same purposes up to 20 individuals, who serve on dispute settlement rosters of other international bodies, who are willing and able to serve as panellists. The names of all of the individuals so designated shall constitute the dispute settlement roster. Individuals shall be designated strictly on the basis of objectivity, reliability and sound judgement and, to the greatest extent possible, shall have expertise in international trade and energy matters, in particular as relates to provisions applicable pursuant to Article 29. In fulfilling any function pursuant to this Annex, designees shall not be affiliated with or take instructions from any Contracting Party. Designees shall serve for renewable terms of five years and until their successors have been designated. A designee whose term expires shall continue to fulfil any function for which that individual has been chosen pursuant to this Annex. In the case of death, resignation or incapacity of a designee, the Contracting Party or the Secretary-General, whichever designated said designee, shall have the right to designate another individual to serve for the remainder of that designee's term, the designation by the Secretary-General being subject to approval of the Charter Conference.

8. Notwithstanding the provisions contained in this Annex, Contracting Parties are encouraged to consult throughout the dispute resolution proceeding with a view to settling their dispute.

9. The Charter Conference may appoint or designate other bodies or fora to perform any of the functions delegated in this Annex to the Secretariat and the Secretary-General.

12. ANNEX B

FORMULA FOR ALLOCATING CHARTER COSTS

(In accordance with Article 37 (3))

1. Contributions payable by Contracting Parties shall be determined by the Secretariat annually on the basis of their percentage contributions required under the latest available United Nations Regular Budget Scale of Assessment (supplemented by information on theoretical contributions for any Contracting Parties which are

not UN members).

2. The contributions shall be adjusted as necessary to ensure that the total of all Contracting Parties' contributions in 100%.

13. ANNEX PA

LIST OF SIGNATORIES WHICH DO NOT ACCEPT THE PROVISIONAL APPLICATION OBLIGATION OF ARTICLE 45 (3) (b)

(In accordance with Article 45 (3) (c))

1. The Czech Republic
2. Germany
3. Hungary
4. Lithuania
5. Poland
6. The Slovak Republic

14. ANNEX T

CONTRACTING PARTIES' TRANSITIONAL MEASURES

(In accordance with Article 32 (1))

List of Contracting Parties entitled to transitional arrangements

Albania Latvia

Armenia Lithuania

Azerbaijan Moldova

Belarus Poland

Bulgaria Romania

Croatia The Russian Federation

The Czech Republic Slovakia

Estonia Slovenia

Georgia Tajikistan

Hungary Turkmenistan

Kazakhstan Ukraine

Kyrgyzstan Uzbekistan

List of provisions subject to transitional arrangements

Provision

Article 6 (2)

Article 6 (5)

Article 7 (4)

Article 9 (1)

Article 10 (7)

Article 14 (1) (d)

Article 20 (3)

Article 22 (3)

Article 6 (2)

žEach Contracting Party shall ensure that within its jurisdiction it has and enforces such laws as are necessary and appropriate to address unilateral and concerted anti-competitive conduct in economic activity in the energy sector.ž

COUNTRY: ALBANIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION: There is no law on protection of competition in Albania. The law No 7746 of 28 July 1993 on hydrocarbons and the law No 7796 of 17 February 1994 on minerals do not include such provisions. There is no law on electricity which is in the stage of preparation. This law is planned to be submitted to the Parliament by the end of 1996. In these laws Albania intends to include provisions on anti-competitive conduct.

PHASE-OUT: 1 January 1998.

COUNTRY: ARMENIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

At present a State monopoly exists in Armenia in most energy sectors. There is no law on protection of competition, thus the rules of competition are not yet being implemented. There are no laws on energy. The draft laws on energy are planned to be submitted to the Parliament in 1994. The laws are envisaged to include provisions on anti-competitive behaviour, which would be harmonized with the EC legislation on competition.

PHASE-OUT: 31 December 1997.

COUNTRY: AZERBAIJAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

The anti-monopoly legislation is at the stage of elaboration.

PHASE-OUT: 1 January 2000.

COUNTRY: BELARUS

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Anti-monopoly legislation is as the stage of elaboration.

PHASE-OUT: 1 January 2000.

COUNTRY: GEORGIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Laws on demonopolization are at present at the stage of elaboration in Georgia and that is why the State has so far the monopoly for practically all energy sources and energy resources, which restricts the possibility of competition in the energy and fuel complex.

PHASE-OUT: 1 January 1999.

COUNTRY: KAZAKHSTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

The law on development of competition and restriction of monopolists activities (No 656 of 11 June 1991) has been adopted, but is of a general nature. It is necessary to develop the legislation further, in particular by means of adopting relevant amendments or adopting a new law.

PHASE-OUT: 1 January 1998.

COUNTRY: KYRGYZSTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

The law on anti-monopoly policies has already been adopted. The transitional period is needed to adapt provisions of this law to the energy sector which is now strictly regulated by the State.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

COUNTRY: MOLDOVA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

The law restriction of monopolistic activities and development of competition of 29 January 1992 provides an organizational and legal basis for the development of competition, and of measures to prevent, limit and restrict monopolistic activities; it is oriented towards implementing market economy conditions. This law, however, does not provide for concrete measures of anti-competitive conduct in the energy sector, nor does it cover completely the requirements of Article 6.

In 1995 drafts of a law on competition and a State programme of demonopolization of the economy will be submitted to the Parliament. The draft law on energy which will also be submitted to the Parliament in 1995 will cover issues on demonopolization and development of competition in the energy sector.

PHASE-OUT: 1 January 1998.

COUNTRY: ROMANIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

The rules of competition are not yet implemented in Romania. The draft law on protection of competition has been submitted to the Parliament and is scheduled to be adopted during 1994.

The draft contains provisions with respect to anti-competitive behaviour, harmonized with the EC's law on competition.

PHASE-OUT: 31 December 1996.

COUNTRY: THE RUSSIAN FEDERATION

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

A comprehensive framework of anti-monopoly legislation has been created in the Russian Federation but other legal and organizational measures to prevent, limit or suppress monopolistic activities and unfair competition will have to be adopted and in particular in the energy sector.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

COUNTRY: SLOVENIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Law on protection of competition adopted in 1993 and published in Official Journal No 18/93 treats anti-competitive conduct generally. The existing law also provides for conditions for the establishment of competition authorities. At present the main competition authority is the Office of Protection of Competition in the Ministry of Economic Relations and Development. With regard to importance of energy sector a separate law in this respect is foreseen and thus more time for full compliance is needed.

PHASE-OUT: 1 January 1998.

COUNTRY: TAJIKISTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

In 1993 Tajikistan passed the law on demonopolization and competition. However, due to the difficult economic situation in Tajikistan, the jurisdiction of the law has been temporarily suspended.

PHASE-OUT: 31 December 1997.

COUNTRY: TURKMENISTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Under the Ruling of the President of Turkmenistan No 1532 of 21 October 1993 the Committee on Restricting Monopolistic Activities has been established and is acting now, the function of which is to protect enterprises and other entities from monopoly conduct and practices and to promote the formation of market principles on the basis of the development of competition and entrepreneurship.

Further development of legislation and regulations is needed which would regulate anti-monopoly conduct of enterprises in the economic activity in the energy sector.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

COUNTRY: UZBEKISTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION.

The law on restricting monopoly activities has been adopted in Uzbekistan and has been in force since July 1992. However, the law (as is specified in Article 1 (3)) does not extend to the activities of enterprises in the energy sector.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

Article 6 (5)

»If a Contracting Party considers that any specified anti-competitive conduct carried out within the area of another Contracting Party is adversely affecting an important interest relevant to the purposes identified in this Article, the Contracting Party may notify the other Contracting Party and may request that its competition authorities initiate appropriate enforcement action. The notifying Contracting Party shall include in such notification sufficient information to permit the notified Contracting Party to identify the anti-competitive conduct that is the subject of the notification and shall include an offer of such further information and cooperation as that Contracting Party is able to provide. The notified Contracting Party or, as the case may be, the relevant competition authorities may consult with the competition authorities of the notifying Contracting Party and shall accord full consideration to the request of the notifying Contracting Party in deciding whether or not to initiate enforcement action with respect to the alleged anti-competitive conduct identified in the notification. The notified Contracting Party shall inform the notifying Contracting Party of its decision or the decision of the relevant competition authorities and may if it wishes inform the notifying Contracting Party of the grounds for the decision. If enforcement action is initiated, the notified Contracting Party shall advise the notifying Contracting Party of its outcome and, to the extent possible, of any significant interim development.«

COUNTRY: ALBANIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

In Albania there are no established institutions to enforce the competition rules. Such institutions will be provided for in the law on the protection of competition which is planned to be finalized in 1996.

PHASE-OUT: 1 January 1999.

COUNTRY: ARMENIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Institutions to enforce the provisions of this paragraph have not been established in Armenia.

The laws on energy and protection of competition are planned to include provisions to establish such institutions.

PHASE-OUT: 31 December 1997.

COUNTRY: AZERBAIJAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Anti-monopoly authorities shall be established after the adoption of anti-monopoly legislation.

PHASE-OUT: 1 January 2000.

COUNTRY: BELARUS

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Anti-monopoly authorities shall be established after the adoption of anti-monopoly legislation.

PHASE-OUT: 1 January 2000.

COUNTRY: GEORGIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Laws on demonopolization are at present at the stage of elaboration in Georgia and that is why there are no competition authorities established yet.

PHASE-OUT: 1 January 1999.

COUNTRY: KAZAKHSTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

An Anti-monopoly Committee has been established in Kazakhstan, but its activity needs improvement, both from legislative and organizational points of view, in order to elaborate an effective mechanism handling the complaints on anti-competitive conduct.

PHASE-OUT: 1 January 1998.

COUNTRY: KYRGYZSTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

There is no mechanism in Kyrgyzstan to control the anticompetitive conduct and the relevant legislation. It is necessary to establish relevant anti-monopoly authorities.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

COUNTRY: MOLDOVA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

The Ministry of Economy is responsible for the control of competitive conduct in Moldova. Relevant amendments have been made to the law on breach of administrative rules, which envisage some penalties for violating rules of competition by monopoly enterprises.

The draft law on competition which is now at the stage of elaboration will have provisions on the enforcement of competition rules.

PHASE-OUT: 1 January 1998.

COUNTRY: ROMANIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Institutions to enforce the provisions of this paragraph have not been established in Romania.

The institutions charged with the enforcement of competition rules are provided for in the draft law on protection of competition which is scheduled to be adopted during 1994.

The draft also provides a period of nine months for enforcement, starting with the date of its publication.

According to the Europe Agreement establishing an association between Romania and the European Communities, Romania was granted a period of five years to implement competition rules.

PHASE-OUT: 1 January 1998.

COUNTRY: TAJIKISTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Tajikistan has adopted laws on demonopolization and competition, but institutions to enforce competition rules are in the stage of development.

PHASE-OUT: 31 December 1997.

COUNTRY: UZBEKISTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

The law on restricting monopoly activities has been adopted in Uzbekistan and has been in force since July 1992. However, the law (as is specified in Article 1 (3)) does not extend to the activities of the enterprises in the energy sector.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

»In the event that transit of energy materials and products cannot be achieved on commercial terms by means of energy transport facilities the Contracting Parties shall not place obstacles in the way of new capacity being established, except as may be otherwise provided in applicable legislation which is consistent with paragraph 1.«

COUNTRY: AZERBAIJAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

It is necessary to adopt a set of laws on energy, including licensing procedures regulating transit. During a transition period it is envisaged to build and modernize power transmission lines, as well as generating capacities with the aim of bringing their technical level to the world requirements and adjusting to conditions of a market economy.

PHASE-OUT: 31 December 1999.

COUNTRY: BELARUS

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Laws on energy, land and other subjects are being worked out at present, and until their final adoption, uncertainty remains as to the conditions for establishing new transport capacities for energy carriers in the territory of Belarus.

PHASE-OUT: 31 December 1998.

COUNTRY: BULGARIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Bulgaria has no laws regulating transit of energy materijal and products. An overall restructuring is ongoing in the energy sector, including development of institutional framework, legislation and regulation.

PHASE-OUT:

The transitional period of seven years is necessary to bring the legislation concerning the transit of energy materijal and products in full compliance with this provision.

1 July 2001.

COUNTRY: GEORGIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

It is necessary to prepare a set of laws on the matter. At present there are substantially different conditions for the transport and transit of various energy sources in Georgia (electric power, natural gas, oil products, coal).

PHASE-OUT: 1 January 1999.

COUNTRY: HUNGARY

SECTOR: Electricity industry.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

According to the current legislation establishment and operation of high-voltage transmission lines is a State monopoly.

The creation of the new legal and regulatory framework for establishment, operation and ownership of high-voltage transmission lines is under preparation.

The Ministry of Industry and Trade has already taken the initiative to put forward a new Act on Electricity Power, that will have its impact also on the Civil Code and on the Act on Consession. Compliance can be achieved after entering in force of the new law on electricity and related regulatory decrees.

PHASE-OUT: 31 December 1996.

COUNTRY: POLAND

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Polish law on energy, being in the final stage of coordination, stipulates for creating new legal regulations similar to those applied by free market countries (licenses to generate, transmit, distribute and trade in energy carriers). Until it is adopted by the Parliament a temporary suspension of obligations under this paragraph is required.

PHASE-OUT: 31 December 1995.

Article 9 (1)

žThe Contracting Parties acknowledge the importance of open capital markets in encouraging the flow of capital to finance trade in energy materials and products and for the making of and assisting with regard to investments in economic activity in the energy sector in the areas of other Contracting Parties, particularly those with economies in transition. Each Contracting Party shall accordingly endeavour to promote conditions for access to its capital market by companies and nationals of other Contracting Parties, for the purpose of financing trade in energy materials and products and for the purpose of investment in economic activity in the energy sector in the areas of those other Contracting Parties, on a basis no less favourable than that which in accords in like circumstances to its own companies and nationals or companies and nationals of any other Contracting Party or any third State, whichever is the most favourable.ž

COUNTRY: AZERBAIJAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Relevant legislation is at the stage of elaboration.

PHASE-OUT: 1 January 2000.

COUNTRY: BELARUS

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Relevant legislation is at the stage of elaboration.

PHASE-OUT: 1 January 2000.

COUNTRY: GEORGIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Relevant legislation is at the stage of preparation.

PHASE-OUT: 1 January 1997.

COUNTRY: KAZAKHSTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

The bill on foreign investments is at the stage of authorization approval with the aim to adopt it by the Parliament in autumn 1994.

PHASE-OUT: 1 July 2001

COUNTRY: KYRGYZSTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Relevant legislation is currently under preparation.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

Article 10 (7) - Specific measures

žEach Contracting Party shall accord to investments in its area of investors of another Contracting Party, and their related activities including management, maintenance, use, enjoyment or disposal, treatment no less favourable than that which it accords to investments of its own investors or of the investors of any other Contracting Party or any third State and their related activities including management, maintenance, use, enjoyment or disposal, whichever is the most favourable.ž

COUNTRY: BULGARIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Foreign persons may not acquire property rights over land. A company with more than 50% of foreign personsž share may not acquire property right over agricultural land.

Foreigners and foreign legal persons may not acquire property rights over land except by way of inheritance according to the law. In this case they have to make it over.

A foreign person may acquire property rights over buildings, but without property rights over the land.

Foreign persons or companies with foreign controlling participation must obtain a permit before performing the following activities:

- exploration, development and extraction of natural resources from the territorial sea, continental shelf or exclusive economic zone,
- acquisition of real estate in geographic regions designated by the Council of Ministers,
- the permits are issued by the Council of Ministers or by a body authorized by the Council of Ministers.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

Article 14 (1) (d)

žEach Contracting Party shall with respect of investments in its area of investors of any other Contracting Party guarantee the freedom of transfer into and out of its area, including the transfer of:

unspent earnings and other remuneration of personnel engaged from abroad in connection with that investment;ž

COUNTRY: BULGARIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Foreign nationals employed by companies with more than 50% of foreign participation, or by a foreign person registered as sole trader or a branch or a representative office of a foreign company in Bulgaria, receiving their salary in Bulgarian leva, may purchase foreign currency not exceeding 70% of their salary, including social security payments.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

COUNTRY: HUNGARY

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

According to the Act on Investments of Foreigners in Hungary, Article 33, foreign top managers, executive managers, members of the Supervisory Board and foreign employees may transfer their income up to 50% of their aftertax earnings derived from the company of their employment through the bank of their company.

PHASE-OUT:

The phase out of this particular restriction depends on the progress Hungary is able to make in the implementation of the foreign exchange liberalization programme whose final target is the full convertibility of the Forint. This restriction does not create barriers to foreign investors. Phase-out is based on stipulations of Article 32.

1 July 2001.

Article 20 (3)

žEach Contracting Party shall designate one or more enquiry points to which requests for information about the abovementioned laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings may be addressed and shall communicate promptly such designation to the Secretariat which shall make it available on request.ž

COUNTRY: ARMENIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

In Armenia there are no official enquiry points yet to which requests for information about the relevant laws and other regulations could be addressed. There is no information centre either. There is a plan to establish such a centre in 1994 to 1995. Technical assistance is required.

PHASE-OUT: 31 December 1996.

COUNTRY: AZERBAIJAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

There are no official enquiry points so far in Azerbaijan to which requests for information about relevant laws and regulations could be addressed. At present such information is concentrated in various organizations.

PHASE-OUT: 31 December 1997.

COUNTRY: BELARUS

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Official enquiry offices which could give information on laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings do not exist yet in Belarus. As far as the judicial decisions and administrative rulings are concerned there is no practice of their publishing.

PHASE-OUT: 31 December 1998.

COUNTRY: KAZAKHSTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

The process of establishing enquiry points has begun. As far as the judicial decisions and administrative rulings are concerned they are not published in Kazakhstan (except for some decisions made by the Supreme Court), because they are not considered to be sources of law. To change the existing practice will require a long transitional period.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

COUNTRY: MOLDOVA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

It is necessary to establish enquiry points.

PHASE-OUT: 31 December 1995.

COUNTRY: THE RUSSIAN FEDERATION

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT:

The Federation and the Republics constituting Federation.

DESCRIPTION:

No official enquiry points exist in the Russian Federation as of now to which requests for information about relevant laws and other regulation acts could be addressed. As far as the judicial decisions and administrative rulings are concerned they are not considered to be sources of law.

PHASE-OUT: 31 December 2000.

COUNTRY: SLOVENIA

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

In Slovenia there are no official enquiry points yet to which requests for information about relevant laws and other regulatory acts could be addressed. At present such information is available in various ministries. The law on foreign investments which is under preparation foresees establishment of such an enquiry point.

PHASE-OUT: 1 January 1998.

COUNTRY: TAJIKISTAN

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

There are no enquiry points yet in Tajikistan to which requests for information about relevant laws and other regulations could be addressed. It is only a question of having available funding.

PHASE-OUT: 31 December 1997.

COUNTRY: UKRAINE

SECTOR: All energy sectors.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

Improvement of the present transparency of laws up to the level of international practice is required. Ukraine will have to establish enquiry points providing information about laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings and standards of general application.

PHASE-OUT: 1 January 1998.

Article 22 (3)

žEach Contracting Party shall ensure that if it establishes or maintains a State entity and entrusts the entity with regulatory, administrative or other governmental authority, such entity shall exercise that authority in a manner consistent with the Contracting Partyžs obligations under this Treaty.ž

COUNTRY: THE CZECH REPUBLIC

SECTOR: Uranium and nuclear industries.

LEVEL OF GOVERNMENT: National.

DESCRIPTION:

In order to deplete uranium ore reserves that are stocked by Administration of State Material Reserves, no imports of uranium ore and concentrates, including uranium fuel bundles containing uranium of non-Czech origin, will be licensed.

PHASE-OUT: 1 July 2001.

ANNEX 2

DECISIONS WITH RESPECT TO THE ENERGY CHARTER TREATY

The European Energy Charter Conference has adopted the following Decisions:

1. With respect to the Treaty as a whole

In the event of a conflict between the treaty concerning Spitsbergen of 9 February 1920 (the Svalbard Treaty) and the Energy Charter Treaty, the treaty concerning Spitsbergen shall prevail to the extent of the conflict, without prejudice to the positions of the Contracting Parties in respect of the Svalbard Treaty. In the event of such conflict or a dispute as to whether there is such conflict or as to its extent, Article 16 and Part V of the Energy Charter Treaty shall not apply.

2. With respect to Article 10 (7)

The Russian Federation may require that companies with foreign participation obtain legislative approval for the leasing of federally-owned property, provided that the Russian Federation shall ensure without exception that this process is not applied in a manner which discriminates among investments of investors of other Contracting Parties.

3. With respect to Article 14 (*)

1. The term 'freedom of transfer' in Article 14 (1) does not preclude a Contracting Party (hereinafter referred to as the 'Limiting Party') from applying restrictions on movement of capital by its own investors, provided that:

(a) such restrictions shall not impair the rights granted pursuant to Article 14 (1) to investors of other Contracting Parties with respect to their investments;

(b) such restrictions do not affect current transactions; and

(c) the Contracting Party ensures that investments in its area of the investors of all other Contracting Parties are accorded, with respect to transfers, treatment no less favourable than that which it accords to investments of investors of any other Contracting Party or of any third State, whichever is the most favourable.

2. This Decision shall be subject to examination by the Charter Conference five years after entry into force of the Treaty, but not later than the date envisaged in Article 32 (3).

3. No Contracting Party shall be eligible to apply such restrictions unless it is a Contracting Party which is a State that was a constituent part of the former Union of Soviet Socialist Republics, which has notified the provisional Secretariat in writing no later than 1 July 1995 that it elects to be eligible to apply restrictions in accordance with this Decision.

4. For the avoidance of doubt, nothing in this Decision shall derogate, as concerns Article 16, from the rights hereunder of a Contracting Party, its investors or their investments, or from the obligations of a Contracting Party.

5. For the purposes of this Decision:

'current transactions' are current payments connected with the movement of goods, services or persons that are made in accordance with normal international practice, and do not include arrangements which materially constitute a combination of a current payment and a capital transaction, such as deferrals of payments and advances which is meant to circumvent respective legislation of the Limiting Party in the field.

4. With respect to Article 14 (2)

Without prejudice to the requirements of Article 14 and its other international obligations, Romania shall endeavour during the transition to full convertibility of its national currency to take appropriate steps to improve the efficiency of its procedures for the transfers of investment returns and shall in any case guarantee such transfers in a freely convertible currency without restriction or a delay exceeding six months. Romania shall ensure that investments in its area of the investors of all other Contracting Parties are accorded, with respect to transfers, treatment no less favourable than that which it accords to investments of investors of any other Contracting Party or of any third State, whichever is the most favourable.

5. With respect to Articles 24 (4) (a) and 25

An investment of an investor referred to in Article 1 (7) (a) (ii), of a Contracting Party which is not party to an EIA or a member of a free-trade area or a customs union, shall be entitled to treatment accorded under such EIA, free-trade area or customs union, provided that the investment:

(a) has its registered office, central administration or principal place of business in the area of a party to that EIA or member of that free-trade area or customs union; or

1. in case it only has its registered office in that area, has an effective and continuous link with the economy of one of the parties to that EIA or member of that free-trade area or customs union.

Članak

Za izvršenje ovoga Zakona nadležno je Ministarstvo gospodarstva.

Članak 4.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 310-02/94-04/01
Zagreb, 19. rujna 1997.

ZASTUPNIČKI DOM SABORA REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik
Zastupničkog doma Sabora
akademik Vlatko Pavletić, v. r.